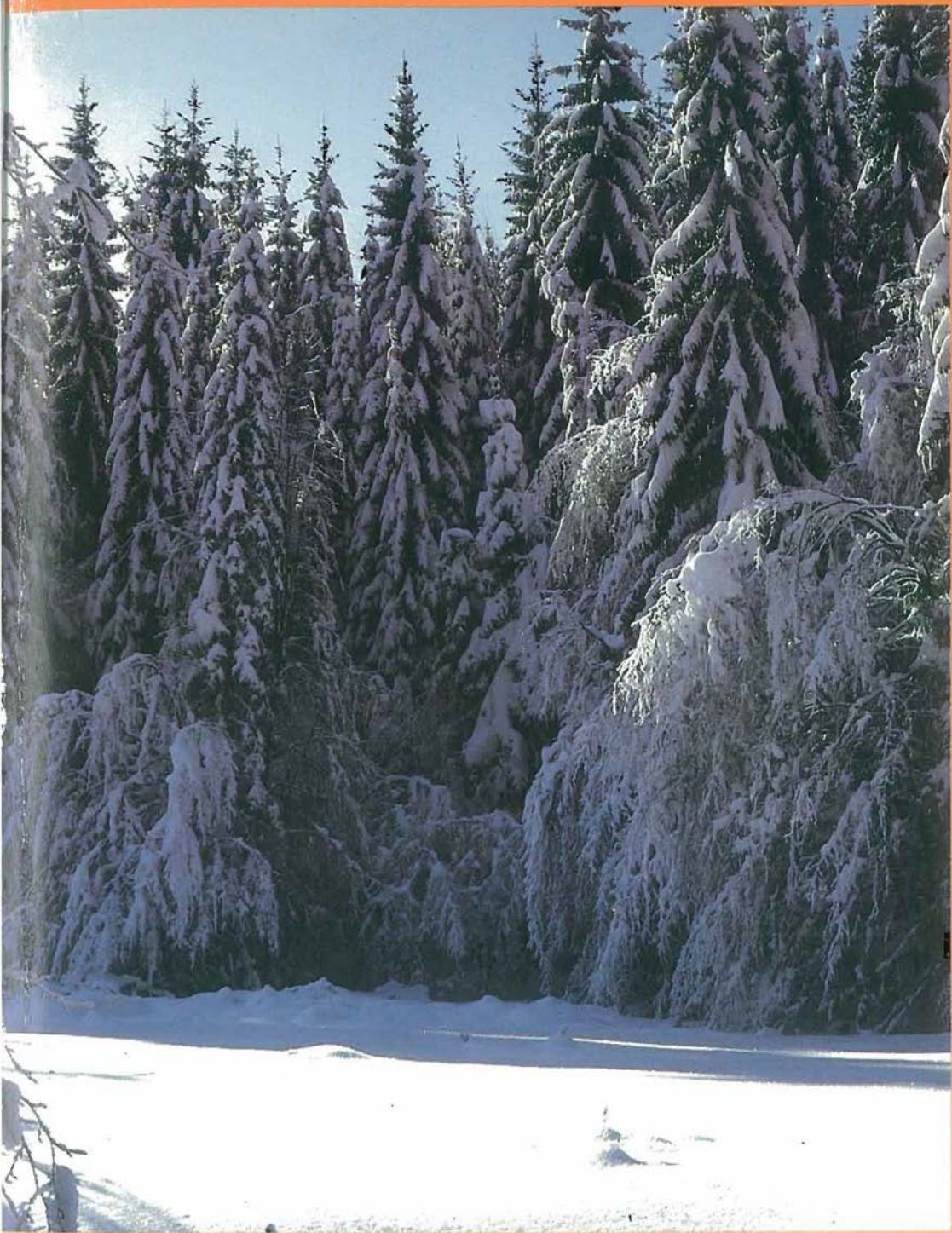




Gozdarski vestnik

01/92

**Ljubljana
Slovenija**

Ljubljana, januar 1992

VSEBINA – INHALT – CONTENTS

- 1 **Uvodnik**
- 2 **Jože Falkner**
Revirni gozdar bo tudi usklajevalec interesov
The Future Role of a Division Forester as a Coordinator of Different Interests
- 7 **Maks Sušek**
Dobro vpeljan model gozdnih revirjev v Radljah
A Well introduced Forest Division Model in Radlje
- 14 **Sašo Golob**
Analiza gozdnogojitvenega načrtovanja v Sloveniji in njegova vloga v prihodnosti
The Analysis of Silvicultural Planning in Slovenia and its Role in the Future
- 24 **Ivan Kolar**
Gojitveno in sečnospravilno načrtovanje v nazarskem gozdnogospodarskem območju
Silvicultural and Felling-Skidding Planning in the Nazarje Forest Enterprise Area
- 29 **Franc Firšt**
Poudarki pri načrtovanju pridobivanja lesa
Emphases in Wood Production Planning
- 33 **Mirko Medved**
Nekateri poudarki iz ankete z lastniki gozdov
Some Emphases in the Questionnaire with Forest Owners
- 44 **Janez Andoljšek, Anton Prelesnik**
Pomen ekoloških dejavnikov pri oblikovanju gozdnega revirja
The Significance of Ecologic Factors in the Formation of a Forest Division
- 51 **Nena Mijoč**
Kako komunicirati?
How to communicate?
- 56 **Hrvoje Oršanič**
Mnenja revirnih gozdarjev o svojem delu
- 58 **Arne Kozina**
Razmišljanje o realnih možnostih za uspešno delo gozdarja v revirju
- 60 **Franc Ferlin**
Revirni gozdar in detajlni informacijski sistem
- 61 **Jože Papež**
Delo revirnega gozdarja v zasebnih gozdovih
- 62 **Tone Jeznik**
Nekaj misli o mojih izkušnjah pri delu v revirju
- 64 **Ugotovitve in sklepi posvetovanja Delo gozdarja v revirju**

Naslovna stran: Ivan Veber: Zima

Gozdarski vestnik

SLOWENISCHE FORSTZEITSCHRIFT
SLOVENIAN JOURNAL OF FORESTRY

Gozdarski vestnik izdaja Zveza društev inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva Slovenije

Uredniški svet

mag. Zdenko Otrin – predsednik;
mag. Mitja Cimperšek, Hubert Dolinšek,
mag. Aleksander Golob, mag. Dušan Jurc,
Marko Kmecl, Iztok Koren, dr. Boštjan Košir, Jure Marenče, Miran Orožim,
mag. Dušan Robič, Danilo Škulj

Uredniški odbor

dr. Boštjan Anko, dr. Franc Batič,
dr. Dušan Mlinšek, mag. Zdenko Otrin,
mag. Živan Veselič

Odgovorni urednik

Editor in chief
mag. Živan Veselič, dipl. inž. gozd.

Tehnični urednik

Aleksander Leben

Uredništvo in uprava

Editors address
SLO 61000 Ljubljana
Erjavčeva cesta 15

Žiro račun – Cur. acc.
ZDIT GL Slovenije
Ljubljana, Erjavčeva 15
50101-678-48407

Letno izide 10 števk
10 issues per year

Polletna individualna naročnina 300,00 SLT
za dijake in študente 100,00 SLT

Polletna naročnina za delovne organizacije
1500,00 SLT

Letna naročnina za inozemstvo 40 USD

Posamezna številka 80,00 SLT

Ustanovitelj in izdajatelj: Zveza društev inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva Slovenije

Poleg nje denarno podpira izhajanje revije tudi Ministrstvo za znanost in tehnologijo

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo (št. 23-90 dne 16. 1. 1990) je GV oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiskano na papirju EMONA 90 g/m²
Papirnice Vevče

Tisk: Tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Jubilejno 50. leto naše revije

Čeprav je letnik revije kot eden od podatkov iz njene osebne izkaznice na vidnem mestu zapisan v vsakem njenem zvezku, pa je vseeno potrebno, da na začetku jubilejnega letnika opozorimo na to, da Gozdarski vestnik v tem letu slavi visok jubilej svojega izhajanja. Abrahamovo leto. Prehodil je častitljivo dolgo pot, pot izzivov, naporov in težav, toda v celoti gledano vendarle uspešno pot kakovostnega vzpona, skupaj z rastjo kakovosti in ugleda slovenske gozdarske stroke.

Gozdarski vestnik je začel izhajati leta 1938 (v Mariboru), med okupacijo je »molčal«, se v drugo »oglasil« leta 1946 in po enoletnem (prisilnem) gostovanju v reviji Les začel leta 1950 izhajati še tretjič.

Vso ledino ustanovitve prve slovenske strokovne gozdarske revije je dolga leta oral pokojni Stanko Sotošek. Viharna vojna in razgibana povojna leta so mu dvakrat zarasla začete brazde. Odtod 50 letnikov v 54 letih.

V letu 1951 je od Stanka Sotoška krmilo revije prevzel dr. Miran Brinar, ki je v več kot dvajsetletnem urednikovanju – delu, ki ga je komaj mogoče izmeriti – Gozdarski vestnik povzdignil v ugledno strokovno glasilo, ga vsebinsko dooblikoval in zlil s svetom. Kasneje so reviji urednikovali pokojni dr. Milan Ciglar (1972–1975), Marko Kmecl (1975–1985) in Zmago Zakrajšek (1985–1988). Vsem iskrena hvala za opravljeno delo. Hvala tudi piscem, zvestim bralcem in vsem, ki ste po svoji moči pomagali in še vedno pomagate našemu glasilu, da je dočakalo jubilej, na katerega smo lahko upravičeno ponosni.

Zaželimo Gozdarskemu vestniku še veliko uspešnih let!

V tem zvezku objavljamo referate, koreferate in sklepe 80. posvetovanja ZDIT GL Slovenije z naslovom DELO GOZDARJA V REVIRJU, ki je bilo 24. oktobra 1991 v Ljubljani. Ker vsebina posvetovanja neposredno zadeva najširši krog gozdarskih strokovnjakov, smo se odločili namesto v običajni brošuri z omejeno naklado vse prispevke s posvetovanja objaviti v Gozdarskem vestniku. Tako ta zvezek revije nekako posvečamo vsem revirnim gozdarjem, ki v naših prostranih gozdovih večkrat premalo opaženo in tudi s premalo hvaležnosti ljudi okrog njih in vse javnosti nosijo največje breme uspešnega dela s slovenskimi gozdovi.

Urednik

Revirni gozdar bo tudi usklajevalec interesov

Jože FALKNER*

Izvleček

Falkner, J.: Revirni gozdar bo tudi usklajevalec interesov. *Gozdarski vestnik*, št. 1/1992. V slovenščini s povzetkom v angleščini.

V članku je obrazložena potreba, da bi bil v novem Zakonu o gozdovih javni interes do gozdov v zadosni meri upoštevan tudi v zasebnih gozdovih. Poudarjena je vloga revirnega gozdarja pri usklajevanju različnih interesov do gozdov.

Ključne besede: gozdni revir, revirni gozdar, gozdnogojitveno načrtovanje.

Synopsis

Falkner, J.: The Future Role of a Division Forester as a Coordinator of Different Interests. *Gozdarski vestnik*, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English.

The article gives an explanation of the demand that the new law on forests should give appropriate consideration to the public interest in private forests as well. The role of a division forester in the coordinating of various interests in forest has been emphasized.

Key words: forest division, division forester, silvicultural planning.

UVOD

»Ko je v družbi v polni meri prišel do izraza pomen gozda za njeno življenje, se je njeno prizadevanje za veliko vnemo usmerilo v zagotavljanje mehanizmov za njegovo ohranitev in trajno optimalno delovanje. Pozornost večine ni več usmerjena v povečevanje materialnih koristi, ki jih daje gozd, ampak v koristi, ki se večinoma le težko izrazijo z denarno vrednostjo. Vsak posameznik si zavestno prizadeva, da s svojim ravnanjem ne bi prizadel naravne dobrine, ki tudi njemu omogoča življenje. Vsak poseg v to svetinjo zaradi materialnih koristi je povezan z bolečino in s skrajno obzirnostjo. Zavest, da jemlje iz živega organizma, človeka sili v čisto, sterilno ravnanje, ki ne pušča škodljivih posledic. S plenom iz gozda ne odhaja kot zmagovalca, ampak kot obdarjenec, ki se zaveda, da bo moral v kratkem vse jemanje poplačati z dajanjem in s še večjo pozornostjo. Aktivno razmišlja o tem, kako bi življenje gozda čimmanj motil. Vse je že narejeno, da v zraku ni nobenih primesi, ki bi škodljivo vplivale na razvoj gozda. V šolah je vsak dan ena ura posvečena prodiranju v skriv-

nosti življenja gozda, da bi že mladi spoznali, kako je iz te zakladnice možno črpati koristne napotke za svoje življenje. Že mladi naj bi se v polni meri zavedali majhnosti, ki bo toliko manjša, kolikor večje bo razumevanje mehanizmov, ki uravnavajo življenje gozda. Zasebni interesi so povsem identični z javnimi interesi.«

Mogoče je to namišljena zgodba za daljino, daljno prihodnost. Sedanjost je pri nas čisto drugačna. Smo za začetku. Srečujemo se s pohlepom in velikimi očmi, ki v gozdu vidijo le materialne koristi. Ugotavljamo in postavljamo šele trdnejše temelje za javni interes. Stroka mora opozarjati in seznanjati javnost z njenim avtentičnim interesom. Javnost bi ga morala sama braniti in ubraniti. Lastninski interesi in javni interesi si s polno močjo skačejo v lase. Ponovno se morajo iskati inštrumenti za njihovo usklajevanje. Spreminjanje zakonodaje, ki ureja področje gozdov in gozdarstva, znova in znova vodi k zaostrovanju.

Lastninski interesi poskušajo ob dajanju poudarka lastnini izboriti zase čimveč prostora. Do izraza prihajajo skupine, ki se identificirajo z javnim interesom, v resnici pa predstavljajo modificiran lastninski interes. Gozd je potegnut v vrtnice političnih špekulacij in kalkulacij, kar bo usodno predvsem zanj.

* J. F., dipl. inž. gozd., Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije, 61000 Ljubljana, Parmova 33, Slovenija

Stroko, ki o gozdu objektivno največ ve, se poskuša spraviti na kolena iz čisto zasebnih interesov. To je prisotno, čeprav je čisto jasno, da bo ravno stroka lahko največ prispevala k usklajevanju interesov brez škode za gozd. Pri tem bo imel še posebno mesto revirni gozdar.

JAVNI INTERESI – GOZD

Nobenega dvoma ni, da se je v letih urejenega gospodarjenja z gozdom v povezavi z novimi spoznanji o njem, oblikoval javni interes, ki mu načelno nihče ne oporeka: Z' GOSPODARJENJEM Z GOZDOVI IN GOZDNIM PROSTOROM MORA BITI ZAGOTOVLJENO TRAJNO OPTIMALNO DELOVANJE GOZDA KOT EKOSISTEMA.

Sorazmerno dolgo si utira pot spoznanje, da gozd ni le gozdno drevje in drugo rastje na določenem zemljišču, ki obstaja samo zato, da daje človeku materialne koristi, ampak je edinstvena naravna vrednota, ki ima večstranski pomen in odločilno vpliva na oblikovanje okolja. Pogloblja se spoznanje o rahločutni povezanosti vseh sestavin gozda, ki ne prenese enostranskega, neuravnoteženega jemanja materialnih koristi. Vse sestavine gozda je treba v gospodarjenju enakovredno obravnavati. Ta ugotovitev mora postati sestavni del javnega interesa, če resnično hočemo zagotoviti trajno delovanje gozda. Različna obravnavna posameznih sestavin gozda je marsikje pripeljala do stanja, ki optimalnega delovanja gozda ne omogoča več. Šele celovit pristop pri postavljanju usmeritev za gospodarjenje z gozdom, ki bo možen v interdisciplinarni strokovni ustanovi, bo omogočil uresničevanje javnega interesa.

V državi Sloveniji bo gozd še vedno pomemben gospodarski dejavnik. Zato mora biti javni interes tudi:

- ZAGOTAVLJANJE KREPITVE GOZDOV S POVEČEVANJEM PRIRASTKA IN DONOSOV,

- ZAGOTAVLJANJE GOSPODARNEGA IN NAJUSTREŽNEJŠEGA IZKORIŠČANJA GOZDNIH RASTIŠČ.

Navezanost lastnikov gozdov na gospodarske koristi bo tudi v prihodnje še vedno velika. Les bo tudi v prihodnje strateška surovina. Čeprav je na prvi pogled videti, da je povečevanje donosov in ustrezno koriščenje gozdnih rastišč izrazit interes lastnika gozda, pa bi moralo biti to zaradi strateškega pomena te skoraj edine surovinske baze v Sloveniji tudi javni interes.

MOŽNOST PROSTEGA DOSTOPA IN GIBANJA V GOZDU in MOŽNOST PROSTEGA NABIRANJA PLODOV, RASTLIN, GOB IN ČEBELARJENJA, je kulturno-civilizacijska pridobitev. Prav pa je, da postane tudi javni interes.

Praviloma bi morali biti javni interesi dolgoročno naravnani in neodvisni od političnih razmer. Gozd ne prenese posledic hitrega menjavanja razpoloženja, ki lahko povzroči hitro menjavanje ciljev gospodarjenja.

LASTNINSKI INTERESI – GOZD

Čeprav je gozd naravna dobrina, je lahko zasebna lastnina. Temu ni tako pri drugih naravnih dobrinah: npr. pri vodi, zraku. Praviloma so lastninski interesi usmerjeni pretežno v zagotavljanje materialnih koristi iz gozda. So kratkoročni in močno spremenljivi. Čeprav ni nujno, da so praviloma v navzkrižju z javnimi interesi. Zaradi pomembnosti gozda tudi za nelastnike bi morali biti v primerih, ko ni možno interesov uskladiti, lastninski interesi podrejeni javnim interesom.

Razume pa se, da lahko največje učinke pri gospodarjenju z gozdom dosežemo, če uspemo uskladiti interese pred posegi v gozd. Lastnik sam ne more zaznati pomena njegove parcele za doseganje trajnega optimalnega delovanja gozda, ki se lahko uresničuje na vsebinsko zaokroženi celoti ne glede na lastništvo. Pred posegi v konkretni gozdni parceli morata biti zato prisotna lastnik in zastopnik javnega interesa, ki pozna usmeritve za gospodarjenje dovolj široko, da bosta lahko skupaj našla optimalne rešitve za en in drug interes.

URESNIČEVANJE JAVNIH IN LASTNINSKIH INTERESOV V GOZDU

Če se v celoti zavedamo zapletenosti delovanja gozda, če sprejemamo potrebo, da tudi v usklajevanje interesov enakovredno vključujemo vse njegove sestavine, potem ni dvoma, da do usmeritev za gospodarjanje, ki bo zagotavljalo trajno delovanje gozda, pridemo lahko samo z načrtovanjem. Samo načrtovano delo lahko privede do izvedbe usmeritev. Kakršnekoli improvizacije so dolgoročno lahko usodne za uresničevanje tako lastninskih kot tudi javnih interesov. Izpolnjeni organizacijski, kadrovski in tudi finančni pogoji omogočajo njihovo uresničevanje. Uresničljivost interesov pa je v neposredni odvisnosti od njihove medsebojne usklajenosti. Če usklajenosti ni, začnejo interesi delovati drug proti drugemu.

Program razvoja gozdov Slovenije naj bi po sprejemu pomenil usklajenost interesov na najvišjem strateškem nivoju, na državnem nivoju. Sprejel naj bi ga parlament.

Čeprav je v osnove gozdnogospodarskega načrtovanja vgrajena obveza usklajevanja javnih in lastninskih interesov, naj bi to doživelo potrditev ali dopolnitev na javni razgrnitvi gozdnogospodarskih načrtov.

Ne glede na to, da so usmeritve oziroma ukrepi, predpisani v gozdnogospodarskih načrtih, nastali na osnovi usklajenih interesov, pride do njihove neposredne konfrontacije ponovno v konkretnem gozdu, v konkretni parceli. Soočanje javnih in lastninskih interesov in njihova dokončna uskladitev pred ukrepanji v gozdu ima najneposrednejši vpliv na trajno optimalno delovanje gozda kot ekosistema, za kar lahko rečemo, da je hkrati javni in lastninski interes. Da ne bi ob vsakem posegu v gozd prihajalo do ponovnih soočanj sicer že usklajenih interesov, je treba ukrepe, s katerimi se bodo le-ti uresničevali v konkretni parceli, zapisati. Zapis-izpis iz gozdnogojitvenega načrta osnovne ureditvene enote – naj bi postal neke vrste pogodba, po kateri naj bi se uresničevali javni in lastninski interesi.

Usklajevanje in uresničevanje interesov po opisani poti naj bi bilo določeno tudi v Zakonu o gozdovih.

REVIRNI GOZDAR KOT USKLAJEVALEC INTERESOV IN USMERJEVALEC NJIHOVEGA URESNIČEVANJA

Vsa teža konkretnega usklajevanja in uresničevanja interesov naj bi bila naložena revirnemu gozdarju. Ta bo imel v organizacijski shemi zagotovljeno strokovno pomoč in maksimalno možno podporo v gozdnogospodarskih načrtih, vendar bo nenehno postavljen pred dejstvo, da bo moral kot zastopnik javnega interesa v vsakem posameznem primeru, v konkretni parceli, vedeti, kje je meja, pod katero ne sme popustiti lastninskim interesom. Brez dvoma delo revirnega gozdarja ne bo lahko oziroma enostavno. Poleg dobrega poznavanja gozdnogospodarskega načrta gospodarske enote in tudi območja, bo moral biti sposoben strokovnjak, ki bo z močjo strokovnih dokazov in ne z dokazi moči zagotovil najustreznejše in pravočasno ukrepanje v gozdovih. Izvajanje nalog bo zahtevalo kompleksnega, zgrajenega strokovnjaka, ki bo oborožen z dodatnimi znanji o gozdu in znanji o komuniciranju z ljudmi.

NALOGE REVIRNEGA GOZDARJA

- izdelava gozdnogojitvenih načrtov;
- splošni strokovni nadzor izvajanja ukrepov v vseh gozdovih;
- evidentiranje opravljenih del v zasebnih gozdovih in prevzem del, ki bodo sofinancirana iz proračuna Republike Slovenije;
- sodelovanje pri pripravi podlag za odjajo del v državnih gozdovih;
- sodelovanje pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov gospodarskih enot in lovskogospodarskih načrtov;
- sodelovanje pri izvajanju diagnostične prognozične službe za področje varstva gozdov;
- sodelovanje pri ugotavljanju usklajenosti odnosov med živalskim in rastlinskim delom gozda;
- izvajanje splošnega strokovnega nadzora in svetovanje v zasebnih gozdovih;
- sodelovanje pri izobraževanju lastnikov gozdov;

– posredovanje podatkov v informacijski sistem.

To je sklop najpomembnejših nalog, ki naj bi jih opravljal revirni gozdar.

SKLEPI

Živimo v času, ko želimo v naši mladi državi s poudarjanjem lastnine in pravic, ki izhajajo iz nje, priti do motivov, ki naj sprožijo ustvarjalnost in interes za gospodarjenje. Ustvarjalnost in že tradicionalna delavnost Slovencev naj bi nas pripeljali ob bok Evrope.

Čeprav lastnina nad gozdom, naravno dobrino, katere nematerialne koristi življenjsko potrebujejo tudi nelastniki, še zdaleč ni podobna drugim lastninam, se poskuša lastninski interes z veliko agresivnostjo kar najmočneje uveljaviti tudi pri gozdovih.

Za gozd bo vedno bolj pomembno, da neusklajenost javnih in lastninskih interesov ne bo postala ovira, ki bo onemogočala gospodarjenje, ki zagotavlja trajno optimalno delovanje gozda kot ekosistema.

Revir bo tudi v spremenjenem sistemu gospodarjenja z gozdovi najosnovnejša in najpomembnejša strokovna organizacijska enota, ki bo omogočala uresničevanje ciljev gospodarjenja z gozdovi.

Revirni gozdar bo strokovni nosilec uresničevanja načrtovanega in odgovorna oseba za uresničevanje javnega interesa v gozdovih in gozdnem prostoru.

Pomembno bo, da zaradi nalog, ki jih bo opravljal, ne bo prepuščen samemu sebi. Prizadevanja javne gozdarske službe bodo morala biti usmerjena tako, da ga bo kar najbolj strokovno oborožila za izvajanje nalog. Zlasti v začetku delovanja javne gozdarske službe bo pomembno dodatno izobraževanje, potem pa stalno izobraževanje. Izobraževalni proces v gozdarstvu bo treba prilagoditi zahtevnosti nalog, ki bodo naložene revirnemu gozdarju. Njegova prizadevanja za uresničevanje usklajenih interesov bodo morala biti podprta s finančnimi spodbudami lastnikov gozdov. Vsebinska osnova za take spodbude bo Program razvoja gozdov Slovenije, finančna osnova pa proračun.

Nadvse pomembno za doseganje zelenih učinkov v gozdovih bo primerno nagrajeva-

nje revirnega gozdarja. Ne bi si smeli privoščiti, da bi zaradi neprimernih plač dobili na ta delovna mesta neustrezne strokovnjake, ki bi javnemu interesu in lastninskemu interesu naredili medvedjo uslugo.

THE FUTURE ROLE OF A DIVISION FORESTER AS A COORDINATOR OF DIFFERENT INTERESTS

Summary

It is characteristic of the present period of the young state Slovenia that the motives which should cause creativity and managing interest are tried to be achieved by emphasizing the property and the rights resulting therefrom. Creativity and traditional diligence of the Slovenia should secure the new state its place in Europe.

The emphasizing of the ownership and the rights resulting therefrom also emerges in connection with forests. Irrespectively of the fact that the ownership of a forest, a natural good, whose unmaterial benefits are also of vital importance for nonowners, does by far not resemble other properties, the ownership interest in forests tries to break through with great aggressiveness.

It will be more and more important that the lack of coordination in the field of public and ownership interests will not jeopardize such managing which would secure permanent, optimal functioning of the forest as the ecosystem.

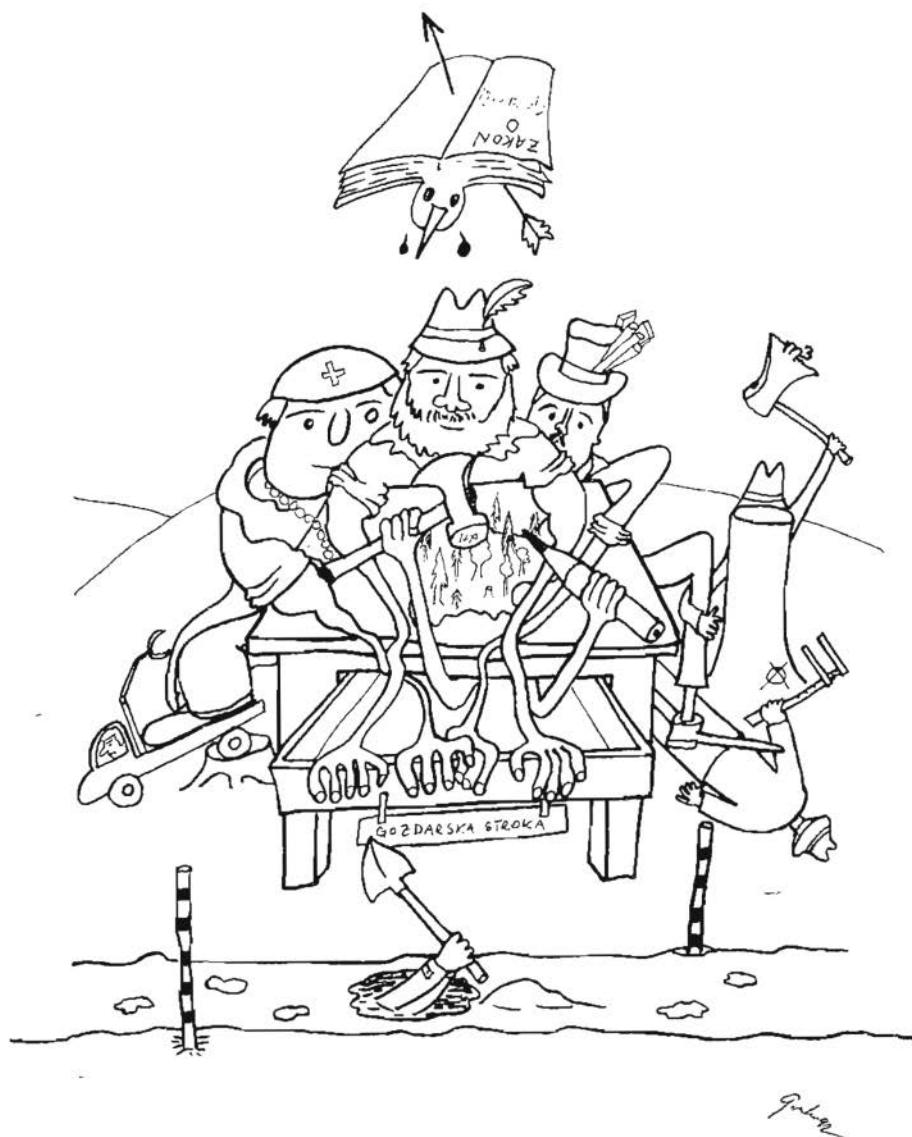
A division is going to represent the basic and most important professional organizational unit in the modified forest managing system, which will enable the carrying out of the forest managing aims.

A division forester is going to be a professional performer of the planned tasks and a responsible person as regards the exercising of the public interest in forests and the forest space.

It will be of great importance that he will not be left to himself in the carrying out of the tasks. The endeavours of the public forestry service will have to be such as to provide him with as much professional material as possible. Especially in the early stage of the public forestry service, additional education will be of extreme importance and permanent education in later stages. The educational process in forestry will have to be adapted to the difficulty of the tasks which will have to be performed by a division forester. His endeavours for the carrying out of coordinated interests will also have to be financially stimulated by forest owners. The basic guidelines for these stimuli will be defined in the Program of the Development of Slovene Forests and financial basis will be represented by the budget.

Appropriate fee of a division forester will be of great importance in the achieving of the desired forest yields. A mistake that due to insufficient fees these working positions would be taken up by inappropriate professionals, who would do more harm than good to public and ownership interest, should not be made.

BODOČI GOSPODARJI SLOVENSКИH GOZDOV



Karikatura: Gorazd Mlinšek

Dobro vpeljan model gozdnih revirjev v Radljah

Maks SUŠEK*

Izvleček

Sušek, M.: Dobro vpeljan model gozdnih revirjev v Radljah. Gozdarski vestnik, št. 1/1992. V slovenščini s povzetkom v angleščini.

Članek obravnava organiziranost in visokostrokovno gospodarjenje z gozdovi pri gozdnem obratu Radlje (12.500 ha gozdov). Navedena so strokovna načela, ki jih je potrebno upoštevati pri oblikovanju gozdnih revirjev in načela, ki jih mora revirni gozdar upoštevati pri gospodarjenju z gozdovi. Posebna pozornost je v prispevku posvečena strokovnim kadrom v revirjih.

Ključne besede: gozdni revir, revirni gozdar, gozdarski kadri.

1. UVOD

Gozdni obrat v Radljah je nastal leta 1947 na osnovi 4800 ha nacionaliziranih gozdov. Od leta 1963 do leta 1975 smo gospodarili z družbenimi in zasebnimi gozdovi na skupni površini 12.500 ha. Nato je z zasebnimi gozdovi gospodaril TOK gozdarstvo, z družbenimi pa TOZD.

Ne glede na pogoste spremembe je revir kot osnovna enota gospodarjenja z gozdom ostal v vseh organizacijskih oblikah. Sedaj, ko smo tik pred bistvenimi spremembami lastništva in gozdarske zakonodaje, je morda zanimiva naša izkušnja.

Namen tega prispevka je prikazati delovanje naših revirjev v minulem obdobju s ciljem, da tudi v bodoče ohranimo, kar se je pokazalo uspešno.

2. DELOVANJE REVIRJEV

Strokovne naloge naših revirjev so se oblikovale razvojno na osnovi odkrivanja novih resnic, prenosa znanja in zastavljenih

Synopsis

Sušek, M.: A Well introduced Forest Division Model in Radlje. Gozdarski vestnik, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English.

The topic of the article is the organization and high professionalism in forest managing in the Radlje forest enterprise (12,500 hectares of forests). Professional principles which have to be taken into consideration in the forming of forest divisions and the principles a head of a division has to respect in forest managing have been stated. The attention is focused on the importance of experts employed in divisions.

Key words: forest division, division forester, forestry professionals.

ciljev. Osnovo pri oblikovanju funkcij revirjev je tvorilo postavljeno načelo, da mora biti vse v gozdarstvu podrejeno zakonitim gozdnega ekosistema. V strokovnih krogih je to dejstvo sprejeto. Žal pa je v praksi še vse preveč ukrepov, ki kažejo na težnjo po pokoritvi in obvladovanju zapletenih ekosistemov. Gre za tiste gozdarje in lastnike gozdov, ki vidijo v gozdu predvsem kratkoročne koristi.

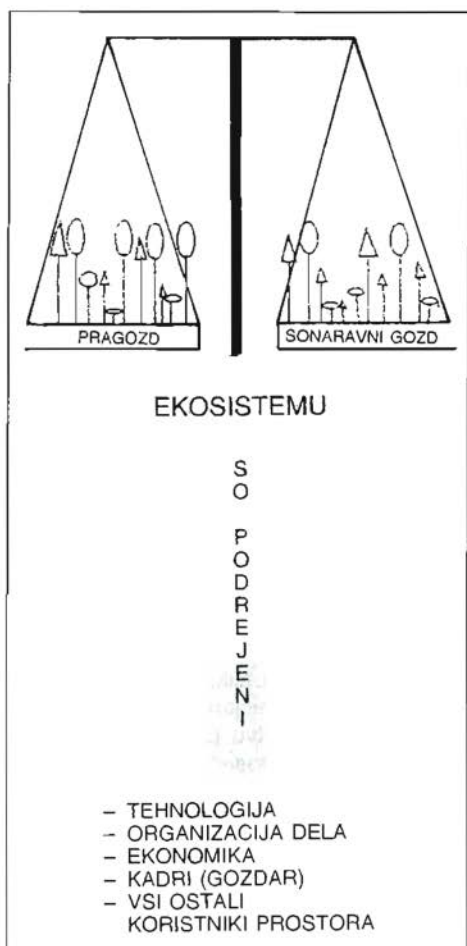
Slika 1 prikazuje, kako mora biti gospodarjenje z gozdom podrejeno gozdnemu ekosistemu, saj le to zagotavlja biološko ravnotežje v gozdu.

PREGLEDNICA OSNOVNIH NALOG V REVIRJU

Nadaljnja členitev navedenih funkcij bi pokazala še mnogo večjo pestrost in zahtevnost pri gospodarjenju z gozdovi v revirju. Primerjava med sektorji lastništva kaže, da ni bistvenih razlik v delovanju na biološkem področju, večje razlike so le pri organizaciji dela in na socioekonomskem področju.

Glede pomembnosti in strokovne zahtevnosti izstopa med vsemi funkcijami **odka-**

* M. S., inž. gozd., 62360 Radlje, Malgajeva 6, Slovenija



Slika 1: Odnos med gozdom in gozdarstvom

zovanje. To je osrednje konkretno strokovno opravilo v gozdnem revirju. Odkazovanje je opravilo, pri katerem moramo uporabiti vse strokovno znanje. Ob odkazilu dreves se sprožajo vsi miselni tokovi gozdnogojitvenega načrtovanja, sečnospravičnih načrtov, psihosocioloških in socioekonomskih dejavnikov. In vse to se dogaja hkrati. To je čas ustvarjanja ali uničevanja. Šablone odpovedo, zahteva se velika kreativnost. V trenutku dejavno posežemo v združbo z namenom nekaj vzeti in jo vendar ohraniti čim bližje naravnim stvaritvam. Žal je človek v preteklosti večkrat spremenil naravne združbe. Tedaj je še potrebnejše kreativno delo – s ciljem vzgojiti sestojev iz

prizadetega stanja v naravnejše oblike. Odkazovalec v trenutku sproži ali zavre vse mehanizme sonaravnega gospodarjenja. Tako so lahko učinki za nadaljnji razvoj sestojev ugodni ali razdiralni. Glede na vse to sledi, da je odgovornost odkazovalca zelo velika.

Zato je revirnemu gozdarju potrebna velika mera strokovnosti in kreativnosti.

3. NAČELA OBLIKOVANJA IN DELOVANJA REVIRJEV

Pri oblikovanju in delovanju gozdnih revirjev so se pojavljale najrazličnejše zahteve. Izkušnje kažejo, da so se nekatere spreminjale, nekatere pa so ostajale ves čas pomembne. Te smo pri vseh organizacijskih odločitvah upoštevali kot načela:

Načelo celovitosti

Gozd je ekosistem. Vsak poseg v ta sistem vpliva usodno na njegov nadaljnji razvoj. Gozd pri konkretnem poseganju vanj specializiranega pristopa praviloma ne prenese brez posledic. Pri našem konceptu sonaravnega gospodarjenja je tudi pridobivanje neločljiv del gojitvene dejavnosti.

Optimalizacijo vseh funkcij gospodarjenja lahko dosežemo le z upoštevanjem vseh dejavnikov v trenutku izvedbe določenega ukrepa. Samo celovit pristop zajema vse elemente uspešnega gospodarjenja. Gozdni revir pojmuje kot celovito osnovno organizacijsko enoto z določeno površino, ki je odvisna od rastiščnih in sestojnih razmer. Tu gozdar hkrati izvaja vse funkcije gospodarjenja z gozdom. V zasebnih gozdovih se njegova dejavnost razširi še na razvojne cilje posestnikov.

Načelo samostojnosti

Na osnovi splošnih strateških usmeritev je gozdar pri konkretnem delovanju v gozdu dolžan samostojno ukrepati. Zaradi spoznanja, da naravne procese ni mogoče natančno načrtovati, odpadejo vse šablone. Uspehe lahko pričakujemo le od kreativnih ljudi, ker se kreativnosti ne da naučiti.

Gozd odlikuje velika pestrost. Številne rastlinske združbe se že na zelo majhnih površinah menjavajo in prepletajo. Veliko

kakovostne in količinske raznovrstnosti je v sedanjih sestojnih zgradbah. Pestrost ljudi z vsemi demografskimi zakonitostmi na našem področju zahteva prilagodljive pristope. Tudi krajinsko je to področje zelo pestro. Vse to potrjuje zahtevo po strokovno samostojni osebnosti revirnega gozdarja.

P	← RASTIŠČA
E	
S	← SESTOJEV
T	
R	← PREBIVALSTVA
O	
S	← KRAJINE
T	

ZAHTEVA V REVIRJU
STROKOVNO SAMOSTOJNO OSEBNOST

Načelo strokovnosti

Že bežen pregled navedenih nalog v revirju kaže na to, da potrebuje revirni gozdar veliko strokovnega znanja. Načrtovanje z odkazilom in kvalitetna izvedba vseh načrtovanih ukrepov ne prenesejo improvizacij. Gre za usodne odločitve nadaljnega razvoja sestojev in gozdov. Analize so pokazale, da je možno z umskim gospodarjenjem dolgoročno doseči 30–40 % večje količinske donose, vrednostne pa celo 50–60 % večje – ob upoštevanju vseh funkcij gozdov.

Že pri vrednotenju ožjih materialnih ciljev dobimo ogromne vrednosti. Povprečnemu radeljskemu revirju (1250 ha) lahko vrednost svojih gozdov, samo z vidika pridobivanja, v 100 do 120 letih povečamo za 32.000.000 DEM. Pri 2 % letni izkoristljivosti pomeni to za revir letno večji čisti prihodek 640.000 DEM. Že samo ta podatek kaže, s kakšnimi vrednostmi upravlja revirni gozdar. Zato smo predvideli in kadrovali za revirnega gozdarja dipl. ing. gozdarstva.

Načelo stalnosti

Poleg ožje strokovnosti mora revirni gozdar dobro poznati svoj revir. Glede na že

omenjeno pestrost potrebuje gozdar najmanj 5 let, da svoj revir dobro spozna. Šele od takrat naprej lahko zelo uspešno uporablja vso svojo strokovno znanje in kreativnost. Tudi značaj razvojnih procesov v gozdu zahteva spremljanje vseh uspehov in neuspehov v daljšem časovnem razdobju. Zato smo spodbujali stalnost kadrov v revirjih. Primerna plača, timsko delo, možnosti nadaljnega strokovnega razvoja, so med glavnimi spodbujevalci za doseganje tega cilja. Prepogosto menjavanje revirnih gozdarjev pomeni veliko zmanjševanje kvalitete dela in s tem uspehov v revirju.

Načelo načrtovalec = izvajalec

Načrtovanje zahteva poleg osnovnega znanja in informacij tudi veliko praktičnih izkušenj. Izkušnje lahko dobi gozdar najbolje takrat, kadar načrtovano spremlja osebno tudi pri izvedbi. Na osnovi kontrole in nadaljnje spremljave učinkov vseh vložkov pridobiva nove informacije. S primerjanjem načrtovanega in izvedenega se sprožijo miselni procesi, ki lahko prispevajo k smotnosti in izboljšanju kakovosti nadaljnega vlaganja. Šele osebno spremljanje vseh vložkov in strokovne statistične obdelave resnično omogočajo nadaljnje strokovno delo. Na nivoju revirja, kjer se vsi načrtovani ukrepi konkretizirajo, si brez zahteve, da mora biti načrtovalec hkrati tudi izvajalec, ne moremo zamisliti smotnih in uspešnih vlaganj.

Načrtovalec in izvajalec s kontrolo v isti osebi pomeni gotovo najsmotnejši način strokovnega vlaganja. Pomeni pa tudi večjo gotovost, da bodo dela v celoti in kakovostno opravljena. Pri tem pa ne sme biti izključena objektivna kontrola od zunaj.

Povprečna velikost revirjev je 1250 ha z etatom 7400 m³. Vodja obrata, referenta in revirni vodje tvorijo strokovni kolegij. Delo je organizirano timsko.

Revirni vodja je v svojem revirju strokovno samostojen. Na osnovi gozdno gospodarskega načrta in letnega programa obrata gospodari revirni vodja samostojno. Je v resnici načrtovalec in izvajalec vsega v revirju. V pomoč mu je delovodja, ki pa velik del svojega delovnega časa posveti tudi lastnoročni izvedbi zahtevnejših del.

PREGLEDNICA OSNOVNIH NALOG V REVIRJU

Družbeni gozdovi	Zasebni gozdovi
– Načrtovanje: · sodelovanje pri gozdnogospodarskem načrtovanju, · gojitveno načrtovanje, · pridobivanja, · vzdrževanja, · investicij, · operativno: – letno, – mesečno, – tedensko. – Izvedba vseh načrtovanih del: · odkazovanje, · pridobivanje, · gojitvena dela, · vzdrževanje cest, objektov. – Organizacija dela v revirju: · delavcev, · delovnih sredstev. – Izobraževanje delavcev na delovnem mestu – Evidenca vsega v revirju – Nega krajine: · v ožjem smislu, · nega človeka: – sodelovanje s krajani, KS in občino. – Kontrola: · izvedbe del, · vseh dogajanj v revirju, · krajinskih dejavnikov.	– Načrtovanje: · sodelovanje pri gozdnogospodarskem načrtovanju, · gojitveno načrtovanje, · občasno in po potrebi lastnika tudi na področju pridobivanja, · vzdrževanja, · investicij, · izrabe prostora: – s kmetijci, – z drugimi uporabniki prostora, – z urbanisti in projektanti (arhitekti). – Izvedba vseh načrtovanih del: · odkazovanje, · gojitvena dela, · pridobivanje – v izjemnih primerih (10 % od celote), · vzdrževanje cest. – Organizacija dela v revirju: · lastnikov in delavcev. – Izobraževanje lastnikov za delo v gozdu – Evidenca vsega v revirju – Nega krajine: · v ožjem smislu, · nega človeka: izobraževanje, svetovanje, ekskurzije, kulturna dela, rekreacija. – Kontrola: · izvedbe del, · vseh dogajanj v revirju, · krajinskih dejavnikov.

4. NAČELA RAVNANJA Z GOZDOM

Osnova za delo v revirju je **načelo nege**, ki se izvaja s posebnim poudarkom na gozdu, krajini in človeku. Poleg tega osnovnega načela so se v tridesetletnem obdobju oblikovala še naslednja:

Načelo načrtovanja

Načrtovanje je osnova za vsak poseg v gozd, infrastrukturo in vse ostale elemente gospodarjenja.

Načelo sonaravnosti

Sedanje stanje sestojev je še v pretežni meri v velikem razkoraku z naravnimi združbami. Dosledno upoštevanje načel sonaravnosti je ena od najvažnejših zahtev revirnih vodij. Soustvarjati naravnejše združbe in pri tem optimalno in trajno koristiti del biomase ne prenese občasnega dela, ampak zahteva nenehno trdo strokovno delo.

Načelo sproščene tehnike gozdov

Usmerjanje naravnih sil k ciljnemu stanju zahteva sproščen način gospodarjenja. Na našem področju so se pojavljali najrazličnejši gozdno-gojitveni sistemi. V zadnjem obdobju pa se vse bolj prepletata prebiralni in skupinsko postopni način gospodarjenja. Vedno bolj pa pridobivata dve prvini, ki znatno povečujeta zahtevnost gospodarjenja. Gre za spoštovanje **individualnosti** in upoštevanje zahtev pri ravnanju s **krajino**. Tudi v daljšem časovnem obdobju ni naravno na istem prostoru vztrajati pri isti obliki gospodarjenja. Tako se bodo ti dve obliki s posebnim poudarkom na individualnosti in spoštovanju ekosistemskih zakonitosti med seboj prepletali tudi v prihodnje. Slutim, da gre že za novo izpopolnjeno tehniko obratovanja, ki si zasluži slovensko ime in lastno definicijo.

Načelo naravnih rastiščnih danosti

To načelo zahteva temeljite strokovne analize na prirastoslovnem in združenem področju. Vztrajne primerjave med današnjim in možnim stanjem gozdov gozdarja spodbujajo k intenzivnejšemu gospodarjenju.

Načelo kadrovanja

Izvedba del zahteva kvalitetnega gozdnega delavca. Revirni gozdar mora za dela pridobivati najprimernejše delavce. Zato je funkcija izbora trajna in zahtevna naloga.

Načelo organizacije dela

Revirni vodja kot neposredni organizator vseh del mora strokovno spremljati vsa opravila ter skrbeti, da so pravočasno in kakovostno opravljena.

Načelo izobraževanja

Uspehi gospodarjenja v revirju so v precejšnji meri odvisni od človeka, njegovega znanja in odnosa do gozda. Revirni vodja izobražuje svoje delavce ob odkazovanju in izvajanju del. Organizira tudi tečaje (krožke).

Načelo eksistence

To načelo je specifično v revirjih z zasebnimi gozdovi. V našem območju imamo posebno naseljitveno obliko – celke, ki so osnovne naseljitvene enote našega hribovskega področja. Gospodarjenju zgolj na ekonomskih načelih bi sledilo nenehno večanje kmetij, kar bi povzročilo razselitev gorskega sveta. Če pa želimo ohraniti sedanjo poseljenost (70 % gozdnatost) in kulturno krajino, so potrebni kmetijam dodatni vložki.

Poleg zagotavljanja rednih prihodkov deluje gozd v razvojni dinamiki kmetije kot ekonomski pufer. Kreativen revirni gozdar lahko veliko prispeva pri zelo pestrih ekstenčnih problemih na kmetijah.

5. STROKOVNE ZAHTEVE KOT VODILO NARODNE KADROVSKE POLITIKE

Gozdovi Slovenije tako danes kot v bodoče močno vplivajo na kakovost našega življenja. Slovenci smo glede na reliefne in klimatske razmere še posebej odvisni od količine in kakovosti gozdov. Naše dosedanje delo je prispevalo k temu, da imamo Slovenci na področju gozdarstva kaj pokazati. Brez dobrih kadrov tega ne bi bilo. Zato je naša obveza, da v novi sistem vgradimo primerno kadrovske politiko na državni ravni.

Ohranitev gozdnih revirjev kot temeljne enote slovenskega gozdarstva daje realno osnovo za zadostno število gozdarskih strokovnjakov Slovenije. Zaradi velikega ugleda naše stroke zunaj sta še bolj potrebna znanje in kreativnost v bodoči gozdarski operativi in vseh ostalih institucijah. Populacija 500–600 dipl. inž. gozdarstva potrebuje za svojo regeneracijo letno 16–18 diplomantov.

6. PREDLOGI

Gospodarjenje z gozdom je komplicirano in pestro. Naš osnovni namen pa je gospodariti na načelih **trajnosti** in **sonaravnosti**. Razkorak med dejanskim in želenim stanjem lahko smotno in kar najhitreje zmanjšamo samo s strokovnim delom. Pomem-

ba je tudi primerna organizacija dela. Dosedanje izkušnje pri delu v revirjih so bogate.

Vsa načela, ki so se oblikovala v preteklosti, so se na našem obratu v enaki meri uveljavila ne glede na lastništvo. Oblikovale so se le dodatne naloge v revirjih z zasebnimi gozdovi. Šlo je za dodatne dejavnosti, ki so bile potrebne za celovit razvoj gorskih kmetij. Na temeljne lastninske pravice do etatne mase gozdarji nismo imeli vpliva, ker je to bilo kmetom z zakonom odtujeno. Prav ta odtujena pravica pa je bistveno vplivala na večkrat nerazumljivo preziranje tudi strokovnega dela.

Na osnovi postavljenih dolgoročnih ciljev in vseh dosedanjih izkušenj naj bi se tudi v prihodnji organizaciji slovenskega gozdarstva ohranili gozdni revirji.

Povprečna velikost revirja naj bi bila 2000 ha (1300–2700). V družbenih gozdovih in na veleposestvih pa bi bili po potrebi bistveno manjši. Ta velikost še dopušča temeljitejšo strokovno delo in dober pregled. Zagotavlja kontinuiteto potrebnih vlaganj in omogoča tam, kjer je to potrebno, intenzivnejše razvijati kmetije. Nadalje omogoča še aktivno delovanje na področju krajinske problematike.

Glede na potrebe po temeljitem strokovnem znanju naj bi bila ciljna strokovna izobrazba za vodje gozdnih revirjev diplomirani inženir gozdarstva.

Tam, kjer je to mogoče, bi morali tudi v prihodnje omogočiti nedeljivost dejavnosti (vseh funkcij). Načelo celovitosti se je do sedaj uveljavilo kot eno od najpotrebnejših pri gospodarjenju z dovolj velikimi gozdnimi predeli. Po potrebi je nujno oblikovati posebne naloge zaradi skrbi za razvoj gorskih kmetij.

7. SKLEPI

Gozdni ekosistem je zelo zapletena tvorba. V preteklosti je človek marsikje na obratu razgradil naravne gozdove. Zato so še danes velike razlike med ciljnim in sedanjim stanjem. S primernimi strokovnimi vložki želimo ta razkorak zmanjšati. Doseči moramo tako obliko dela, ki bo uskladila širše družbene interese in koristi lastnikov.

Gre za hkratno zadovoljevanje potreb na različnih nivojih. Ne glede na različne poglede do tega vprašanja pa trdim, da samo s temeljitim strokovnim delom lahko zado- stimo vsem interesom. Glede na dosedanje izkušnje je znanje dipl. ing. gozdarstva potrebno že na osnovnem nivoju pri konkretnem delu v gozdu. Zato bi tudi v bodoče ohranili gozdni revir kot osnovno organizacijsko enoto. Takšna mreža bi zagotavljala strokovno delo z vsemi slovenskimi gozdovi in tako omogočila doseganje zastavljenih ciljev na vseh področjih in nivojih. Zagotovila bi tudi reprodukcijo strokovnih kadrov, ker bi bila znana potreba trajnega števila gozdarskih kadrov v Sloveniji.

A WELL INTRODUCED FOREST DIVISION MODEL IN RADLJE

Summary

The Radlje forest enterprise was founded in 1947. Until 1975, the enterprise managed 12.500 hectares of forests and afterwards it was split into a private and a socially owned division. Despite all postwar organizational changes, the division has remained a basic complex organizational unit, which has had essential influence on the continuity of measures taken in the achieving of the aims set.

The basic guideline in the defining of the forest division roles was the principle that each managing factor should be subordinated to the forest ecosystem.

The basic principles of the forming of divisions and organizing of work there:

- The principle of complexity ensures the optimization in all spheres of forest managing;
- The principle of independence is being observed due to the arduousness, variety and the required creativity in forest managing;
- The principle of continuity has been introduced due to the establishment that time is an essential factor in the quality of professional work;
- The principle: a planner = a performer. The complicated forest ecosystem requires a cognitive approach based on an effective back information system.

The Functioning of Divisions in a Forest Enterprise

The average area of divisions is 1.250 hectares, with the annual cut of 7.400 m³. The work in the enterprise has been organized as team work. The head of the division works in the forest, in the region, observing the man in the environment. His operation is based on the principles of tending, with the emphasis on all the three stated factors. Forest tending has been extended on landscape tending. The head of the division also

has to take into consideration the following principles:

- the principle of planning (the necessity of the planning of each intervention in forest);
- the naturalistic principle;
- the principle of natural regeneration;
- the principle of the selection of the right tree species regarding the natural site;
- the principle of unforced silvicultural technique;
- the principle of observing natural site conditions;
- the principle of optimal personnel policy;
- the principle of reasonable organization;
- the principle of education (forest workers, forest owners);
- the principle of the existence of a farmer and a worker.

Forest divisions should also be preserved in the future. It is recommended that the area of a division be about 2.000 hectares (1.300–2.700 hectares) with its head – a university graduate in forestry. The preserving of divisions as basic forestry organizational units in Slovenia demands a corresponding number of forestry professionals. The precondition for the annual regeneration of a population of 520 forestry engineers is 15 new graduates per year.

The above stated principles should also be taken into consideration in the future forming of divisions. In the forests consisting of small private estates in mountainous regions, additional tasks should also be taken in respect – in the sense of complex agricultural development.

PRAGOZD – BOLNIŠNICA ZA »ZASMREČENE« GOZDARJE



Karikatura: Gorazd Mlinšek

Analiza gozdnogojitvenega načrtovanja v Sloveniji in njegova vloga v prihodnosti

Sašo GOLOB*

Izvleček

Golob, M.: Analiza gozdnogojitvenega načrtovanja v Sloveniji in njegova vloga v prihodnosti. *Gozdarski vestnik*, št. 1/1992. V slovenščini s povzetkom v angleščini, cit. lit. 15.

V članku so navedeni izsledki ankete o stanju gozdnogojitvenega načrtovanja v Sloveniji, naslovljene revirnim gozdarjem po Sloveniji. Na vprašanja je odgovorilo 300 revirnih gozdarjev, ki gospodarijo s 60 % gozdnih površin Slovenije.

Ključne besede: gozdni revir, revirni gozdar, gozdnogojitveno načrtovanje, Slovenija.

Synopsis

Golob, S.: The Analysis of Silvicultural Planning in Slovenia and its Role in the Future. *Gozdarski vestnik*, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English, lit. quot. 15.

The article presents the questionnaire results on the situation in silvicultural planning in Slovenia which were answered by division foresters in Slovenia. The questions were responded by 300 division foresters who manage 60 % of Slovene forest areas.

Key words: forest division, division forester, silvicultural planning, Slovenia.

1. UVOD

Gozdnogojitveno načrtovanje je tesno povezano z idejo sonaravnega in večciljnega gospodarjenja z gozdovi (Leinbundgut, Mlinšek), ki je, vsaj deklarativno, prežemala gozdarstvo v Sloveniji zadnjih nekaj desetletij. Ponekod v Evropi in po svetu ideja spet pridobiva čedalje več privrženecv, zato se zdi, da ji je prihodnost zagotovljena.

Dandanes so na slovensko gozdarstvo naslovljene številne kritike, ki jih sporočajo predstavniki lastnikov gozdov in tisti, ki jih skrbi uničevanje naravnega okolja v Sloveniji. Najučinkovitejša obramba proti tem kritikam, ki je najbolj umestna tudi kar zadeva gozdno etiko, je v tem, da poskušamo čim bolj objektivno razčleniti naše gospodarjenje z gozdovi in ga še bolj prilagoditi zahtevam sonaravnega in večciljnega gojenja gozdov.

Hkrati zadostiti potrebam po lesu in dohodku iz gozda, kar v bistvu razkraja naravno zgradbo gozdnih ekosistemov, in čedalje bolj pomembni potrebi po biološko

stabilnih gozdovih, saj je taki lahko delujejo na okolico večfunkcionalno, je težavna naloga, ki med drugim zahteva tudi skrbno gozdnogojitveno načrtovanje.

2. ZAHTEVE SONARAVNEGA GOSPODARJENJA IN OVIRE V PRAKSI

Sonaravno gospodarjenje se v slovenskem gozdarstvu zelo pogosto omenja, vendar pa njegov način dela ni vsakomur jasen in je zato tudi ohlapno razumljen; to ima seveda posledice tudi pri praktičnem delu z gozdom. Obenem je res, da je sonaravno gospodarjenje težko določiti zelo eksplicitno in podrobno. Gozdoslovne vede se namreč hitro razvijajo in prihajajo do novih spoznanj, poleg tega pa so antropogene motnje, ki vplivajo na gozd, doslej s časom naraščale in oddaljevale gozd od naravnega stanja.

Bistvo sonaravnega gospodarjenja prežema članke prof. Mlinška (1969, 1977, 1979, 1981), vendar pa je njegove cilje in poti strnjeno in na enem mestu najbolj celovito opredelil Leibundgut (1986): Gre za način gospodarjenja, ki se sicer v veliki meri opira na naravne danosti, vendar pa

* Mag. S. G., dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 2, Slovenija.

spreminja naravni gozd, kar zadeva njegovo zgradbo in mešanost drevesnih vrst; pri tem ga celo bogati s tujerodnimi drevesnimi vrstami do meje, ko naravne medsebojne vezi elementov gozda v primerjavi z naravnim stanjem niso bistveno prizadete. Namen odklona od naravnega je v tem, da se poveča količina in vrednost vzgojenega lesa in da se obenem izboljša razmerje med pridelanim in stroški, ki so za pridelavo potrebni. Bistvene prednosti s sonaravnim gospodarjenjem nastalih prinaravnih gozdov v primerjavi z naravi odmaknjenimi so: (1) ohranjanje rodovitnosti rastišča zagotavlja narava, (2) gozdnogojitveni stroški se omejujejo predvsem na ukrepe, ki povečujejo vrednost lesa (nega gozda) in (3) prinaravni gozdovi izpolnjujejo splošnokoristne funkcije na najboljši način.

Kljub temu, da se zdi koncept sonaravnega gospodarjenja jasen in enostaven, pa mu je v praksi zelo težko slediti. Poglejmo si nekaj zahtev, ki so pogoj za sonaravno gospodarjenje, in ovire, ki ga otežujejo:

1. Naravno pomlajevanje drevesnih vrst.

Ta zahteva je osrednja značilnost sonaravnega gospodarjenja, saj je pomembna iz zornih kotov racionalnosti oziroma stroškov pridelave in biološke stabilnosti gozdov. Leibundgut (1986) opredeljuje gozdne obrate za sonaravne prav na podlagi načina pomlajevanja: letno naj bi na hektar ne porabili več kot 10–15 sadik. Z naravnim pomlajevanjem pod zastorom je mogoče prihraniti stroške obnove in delno tudi nege, biološko stabilen gozd pa je v prvi vrsti odvisen od rastišča prilagojene sestave drevesnih vrst in od genetske pestrosti naravnih populacij, kar je zagotovljeno prav z naravnim pomlajevanjem. Znano je, da lahko ocenimo, ali je tujerodna vrsta na nekem rastišču (npr. smreka ali duglazija) našla svojo ekološko nišo po tem, ali se naravno pomlajuje ali ne.

Pri zagotavljanju naravnega pomlajevanja rastišču ustreznih drevesnih vrst so ovire zelo velike, izhajajo pa: (a) iz prevelikih populacij rastlinojedih sesalcev, (b) iz hitrega propadanja nekaterih drevesnih vrst (jelke), čemur naravno pomlajevanje ne more dovolj hitro slediti, (c) iz prehitrega poseka matičnega sestoja, kar je lahko

posledica prevelikih apetitov po lesu ali zahtev tehnik pridobivanja lesa z velikimi koncentracijami in (d) iz želje, da se obstoječa drevesna vrsta zamenja z drugo, hitreje rastočo in donosnejšo.

2. Vzdrževanje stabilne in biološko bogate strukture gozda. Pri sonaravnem gospodarjenju ne moremo splošno določiti idealne strukture gozda, saj se le-ta spreminja tako s krajem kot s časom. Posebno pozornost je treba nameniti ugotavljanju najprimernejše stopnje naravnosti v določenih razmerah, ki v bistvu pomeni mejo spreminjanja strukture gozda. Zelo je pomembna za ohranjanje rodovitnosti rastišč, neposredno pa jo določajo splošnokoristne funkcije gozdov. Stopnjo naravnosti sestavljata dve temeljni komponenti, ki bistveno vplivata na mehansko in biološko stabilnost in ki ju lahko gozdarji sooblikujemo na podlagi nenehnega opazovanja razvoja gozdov: vrstna pestrost in oblika porazdelitve dreves v prostoru.

V zvezi z vzdrževanjem stabilne in biološko bogate strukture gozda obstaja v praksi več ovir, ki se končno izrazijo tako, da prevečkrat dajemo pri izboru drevesnih vrst prednost tujerodni smreki, pri strukturi sestoja pa delamo napako največkrat s prepoznimi in premočnimi redčenji ali v zasebnih gozdovih z izsekom najdebelejših dreves. Zelo redkokdaj se načrtno odločamo za to, da bi pustili nedotaknjene predele v gozdu, namenjene izključno biološki pestrosti, kar je ponekod že povsem uveljavljeno (prim. Schoop, 1991).

Pri sonaravnem gospodarjenju je torej bolj kot sam objekt, gozd, poudarjen način gospodarjenja z izhodiščnim sestojem, ki si ga pa sami, žal, ne moremo izbrati – in to je posebnost, ki v primeru slabega izhodišča za gozdarja ni prav nič prijetna.

3. Gospodarnost in kakovost ukrepanja. Ko govorimo o gospodarnosti ukrepanja v gozdu, ni mogoče izvzeto proučevati le enega od potrebnih delovnih postopkov, ne da bi obenem imeli pred očmi razmerje med vsemi potrebnimi vložki za vzgojo sestoja, in dobrinami, ki jih v vsej svoji življenjski dobi le-ta daje. Tega razmerja pa ne moremo določiti zgolj s količino, denarno

vrednostjo ali energijo, saj gre večkrat za področje človekovih vrednot ali za naraščajočo zavest, da ima vse živeče pravico (pre)živeti.

3. SONARAVNO GOSPODARJENJE IN GOZDNOGOJITVENO NAČRTOVANJE V TEORIJI

O sonaravnem gospodarjenju lahko govorimo le v zvezi z **nego gozdov**, ki jo je v teoriji v smiselno celoto oblikoval Leibundgut (1966). Tu ne gre za načela, temveč za do kraja izdelano tehniko sonaravnega gospodarjenja z gozdom ali drugače rečeno – z gozdom ni mogoče sonaravno gospodariti, če nismo dosledni v vseh elementih te tehnike. Po petindvajsetih letih od izida knjige bi bilo sicer mogoče v nego gozdov vgraditi nova spoznanja, nekoliko pa se je vrednostno spremenil tudi naš pogled na funkcije gozda oziroma na gozdnogojitveni cilj – v šestdesetih letih so bolj poudarjali les in dohodek, v sedemdesetih rekreacijo in dandanes naravovarstveni pomen – vendar pa je negovalni koncept v knjigi opisan tako konsistentno, da ga je tudi dandanes le težko ovreči. Nasprotno, ko danes v Nemčiji čedalje več govorijo o nujnosti negovalnega gospodarjenja z gozdom kot nasprotju doslej uveljavljenemu gozdu starostnih razredov (Rotenhan 1991), pri čemer gre za slogan »varstvo narave z gozdarstvom« (Bauer, 1991), lahko rečemo, da v praksi v širšem prostoru teorija nege še ni bila dosežena, kaj šele presežena.

V zvezi s pričujočim sestavkom nas predvsem zanima, kakšno vlogo ima pri sonaravnem ali negovalnem gospodarjenju z gozdom gozdnogojitveno načrtovanje. Tudi tu je treba začeti pri izvoru, z opredelitvijo, ki jo v nadaljnjem v kratkem povzemamo po Leibundgutu (1966).

Nega gozda je potrebna zato, ker je uresničenje gozdnogojitvenega cilja le v redkih primerih čisti naravni dar. Če ga hočemo uresničiti na kar najbolj enostaven, gotov in poceni način, je za to treba zbrati vse informacije, znanje, izkušnje in ustvarjalnost, ki jih dokumentiramo v **gozdnogojitvenem načrtu**. Skrbno načrtovanje je pri gojenju gozdov zelo pomembno zato, ker

so cilji usmerjeni dolgoročno, ker je preglednost med sestoji sicer premajhna, ker je treba za razumno odločanje poznati dosedanje ukrepe v sestojih in ker uresničenje gozdnogojitvenega cilja zaradi težavnosti usklajevanja pričakovanj družbe in lastnikov gozdov ni lahko. Zaradi biološke kompleksnosti (in zaradi onesnaževalnih vplivov, ki ogrožajo gozd – op. S. G.) pri gojitvenem odločanju ne zadoščajo le gospodarski premisleki. Za postavitev cilja in ukrepov je treba postaviti diagnozo in prognozo biološke, prirastoslovne, družbene in zasebno gospodarske narave.

Leibundgut je jasno postavil razmejitve med ureditveno-tehničnim (našim gozdnogospodarskim) in gozdnogojitvenim načrtovanjem, posebej pa je opredelil tudi načrtovanje negovalnih del. **Ureditveno načrtovanje** postavlja splošne temelje vodenja obrata na podlagi prirastoslovnih ugotovitev, gozdnogojitvenih osnov in ekonomskih ciljev, gozdnogojitveno načrtovanje pa nasprotno neposredno in podrobno usmerja gozdnogojitveno ravnanje s postavljanjem in razvrstitvijo negovalnih ciljev in negovalnih ukrepov. Za doseganje pregleda nad usklajenostjo vseh ciljev in ukrepov se je pri skupinsko postopnem gospodarjenju pokazalo, da je zato, ker je vrstam sečnje puščena velika svoboda (prim. Mlinšek, 1968), nujno ali vsaj smiselno opraviti **načrtovalsko-tehnično členitev gozda**. Odseki ali oddelki so za to le malo primerni. Mnogo smiselneje je povezati take sestoje ali dele sestojev, za katere je mogoče izpeljati skupni dolgoročni cilj in ki so načrtovalsko-tehnično enoviti. To so **gojitveno-načrtovalne enote**. Za neposredno usmerjanje nege gozdov so te enote razdeljene še na dele gozdov – **negovalne enote**, za katere je postavljen kratkoročni in povsem specifični negovalni cilj. Mlade razvojne stopnje gozdov, kot so mladja, gošče ali letvenjaki vedno tvorijo samostojne negovalne enote.

Vidimo torej, da so po teoriji negovalne enote osnovne prostorske gojitveno-načrtovalske celice. Za načrtovanje gozdnogojitvenih ukrepov bi bile negovalne enote, ki bi jih določil samo (ozko) specifični kratkoročni cilj, manj primerne. Težko namreč

najdemo dve enoti s povsem enakim ciljem (npr. glede mešanosti drevesnih vrst). Negovalno enoto moramo pojmovati razumno ozko – kot enoto s **podobnim** kratkoročnim ciljem, v kateri je potrebno podobno gozdnogojitveno ukrepanje.

Za izvajanje negovalnih del je potreben **načrt negovalnih del**, ki izhaja iz dolgoročnih gozdnogojitvenih usmeritev gozdnogojitvenega načrta. Del tega načrta je poleg določitve periodičnosti, količine in časa izvajanja tudi označevanje dreves za posek.

Načrtovati in načrt uresničiti je mogoče le z ustrezno **organizacijo**, ki jo pri negi gozdov sestavljata določitev in oblikovanje delovnih nalog, ki jih morajo opraviti različni delavci. Te naloge so: (1) načrtovanje, (2) organizacija, (3) odrejanje, (4) izvajanje in (5) nadzor. Če so naloge jasno omejene, si je mogoče zamisliti tudi ustrezno izobrazbo sodelavcev, ki so diplomirani gozdarski inženir, gozdar s praktično izobrazbo in neposredni izvajalec gozdnih del. Delovno območje **gozdarskega inženirja** je predvsem v postavljanju negovalnih ciljev. Predvsem to velja za nego mladja, kajti od pravilnega uravnavanja zmesi je odvisna vrednost sestoja v prihodnosti. Sodelovanje inženirja je potrebno še pri izbiri, posebej pri mešanih in listnatih letvenjakih in drogovnjakih. Začetek izvajanja obnove s svetlitvenim redčenjem je izključno v njegovi pristojnosti, prav tako pa tudi nadzorovanje tistih del, ki jih sam odreja.

Delovna naloga **gozdarja** je v tem, da v okviru postavljenih ciljev organizira vsa negovalna dela, jih vodi in jih deloma tudi sam izvede (redčenj praviloma ne). Odloča o času, vrsti in načinu izvedbe. Za posamezna dela izbira (so)delavce, jim daje potrebna navodila in z njimi po možnosti tudi dela. Delavci morajo imeti dovolj dobro izobrazbo in delati morajo tako, da premislijo vsak zasek in vsak korak.

Opisana obnova teoretičnih izhodišč za negovalno in sonaravno gospodarjenje z gozdovi je pomembna kot primerjalna osnova za zdajšnje oziroma polpreteklo stanje gozdnogojitvenega načrtovanja in organizacije nege gozdov pri nas.

4. KAKO PRI NAS GOZDNOGOJITVENO NAČRTUJEMO

Izsledki ankete

Pregled nad stopnjo intenzivnosti izdelovanja gozdnogojitvenih načrtov (v nadaljevanju GGN) smo poskusili dobiti z vprašalnikom, ki je bil poslan na vsa gozdna gospodarstva, izpolnili pa naj bi ga tisti, ki neposredno vodijo nego gozdov, to so revirni gozdarji. Na vprašalnik se je odzvalo 300 revirnih gozdarjev, ki obvladujejo 60 % gozdnih površin v Sloveniji. Nekatera gozdna gospodarstva so poslala odgovore za vse revirje, nekatera le za del revirjev, za gozdni gospodarstvi Kočevje in Celje pa podatkov še ni. V vzorcu je bilo tretjino družbenih in dve tretjini zasebnih gozdov. Izsledki so tile:

1. **Povprečna površina gozdnih revirjev** je v zasebnih gozdovih 2200 ha, v družbenih pa 1800 ha. Četrtna revirjev v zasebnih gozdovih je večja kot 3000 ha, v družbenih pa je četrtna večja od 2000 ha. **Letno odkazilo** je v revirjih zasebnih gozdov 5700 m³, v družbenih pa 7200 m³. V zasebnih gozdovih je v revirju povprečno 1000 lastnikov, četrtna revirjev ima več kot 1200 lastnikov.

2. **Gozdnogojitveni načrti so narejeni** za tretjino vse gozdne površine; v družbenih gozdovih so bili izdelani za dobro polovico gozdov, v zasebnih gozdovih pa le za petino. Enako razmerje je tudi pri obnovi načrtov: v zasebnih gozdovih je bila obnovljena le slaba petina GGN, v družbenih pa polovica. GGN so zelo različne in povečini slabše kakovosti ter niso primerni za javno predstavitev. Več načrtov je izdelanih v tistih revirjih, ki jih vodijo inženirji.

3. **Začetki izdelave GGN** v posameznih revirjih so zelo različni, segajo pa v petdeseta leta. V družbenih gozdovih so začetki precej enakomerno porazdeljeni, za zasebne gozdove pa so značilni večji sunki. Leta, ko se je začelo izdelovati največ načrtov so: 1968, 1970, 1975, 1981 in 1982. V zadnjih letih lahko opazimo veliko nazadovanje pri izdelavi GGN, saj se je v tem obdobju začelo načrtovati v manj revir-

jih kot prej v enem samem letu (1975 ali 1981).

4. **Aritmetična sredina delovne dobe** v revirju je le 10 let, mediana pa je še dosti manjša. Kar tri četrtine revirnih gozdarjev v zasebnih gozdovih je v revirju manj kot osem let. Med revirnimi gozdarji povsem prevladujejo gozdarski tehniki. Le šestina revirnih gozdarjev v družbenih gozdovih je diplomiranih inženirjev gozdarstva, v zasebnih gozdovih pa celo le desetina. Poslani primerki GGN kažejo, da so zares kakovostni GGN le tam, kjer pri njihovi izdelavi neposredno sodelujejo diplomirani inženirji.

5. GGN največ **uvajajo** obratni inženirji in gojitelji na obratih ali na skupnih službah. Dobrih 10 % načrtovanega ni nadzorovano, sicer pa **GGN pregledujejo** največ na obratih. V zasebnih gozdovih je vloga skupnih služb pri uvajanju v načrtovanje in pri nadzoru večja. Službe za urejanje gozdov pregledajo zelo malo gozdnogojitvenih načrtov (3 %).

6. Več kot polovica revirnih gozdarjev je svoje načrte **predstavila lastnikom**. Petino teh načrtov so lastniki sprejeli z velikim zanimanjem, druge pa brez posebnega zanimanja.

7. Cilji in smernice, ki jih določa **gospodarski razred**, se zdijo neposredno uporabni na ravni gojitvenonačrtovalne enote 18 % vprašanih, 70 % pa jih šteje le za deloma uporabne. Za povsem uporabne jih ima manj inženirjev kot tehnikov in manj revirnih gozdarjev v zasebnih gozdovih kot v družbenih.

8. Velika večina revirnih gozdarjev (85 %, brez razlike med zasebnimi in družbenimi gozdovi) meni, da je kljub dobro izdelanim načrtom gozdnogospodarskih enot **gozdnogojitveno načrtovanje nujno**, za to pa navajajo tele glavne razloge:

(a) *Konkretizacija ciljev in ukrepov*. Ta razlog je kot bistven navedla tretjina vprašanih, zdi pa se bolj pomemben gozdarjem v družbenih kot v zasebnih gozdovih. Navajajo, da so v načrtu enote cilji in ukrepi premalo prilagojeni posebnim problemom v sestojih, da bi bili operativni, saj sestoja in odseka ni mogoče enačiti; delitev na

negovalne enote pripomore, da so intenziteta sečenj, način odkazila in vrsta negovalnih del v prostoru in času optimalneje razporejeni in da so konkretizirani tudi ekonomski kazalniki.

(b) *Orientacija in preglednost nad gozdovi* se zdita bistveni pridobitvi ob izdelovanju GGN 16 % vprašanih. Bolj pomembni sta v zasebnih gozdovih, kjer ni pogosto v navadi, da gozdarji hodijo po gozdovih brez navzočnosti lastnikov, če izdelujejo GGN pa so v to prisiljeni. Pri izdelovanju GGN nastajajo podrobne tematske karte, predvsem karte negovalnih enot, ki povečujejo orientacijo in preglednost nad gozdovi oziroma nad površinami, v katerih je treba gozdnogojitveno ukrepati.

(c) *Povečanje kakovosti pri ukrepih v negovalnih enotah* je kot bistven razlog navedlo 26 % vprašanih. Posebej je bilo poudarjeno kakovostnejše odkazovanje, tudi zato, ker je z izdelanim GGN v odkazilo vpletenih več strokovnjakov. Pri GGN se predvidijo tudi optimalne dolgoročne rešitve pri sečnji in spravilu lesa ter vzdrževanju in projektiranju gozdnih prometnic, posebej pomembno pa je, da je iz GGN mogoče izpeljati letne načrte gozdnogojitvenih in sečnospravnih del, ki jih je mogoče učinkovito nadzorovati ob pomoči kart.

(č) *Spremljanje razvoja sestojev*, ki je sestavni del GGN, se zdi najpomembnejše desetini vprašanih. S prostorsko evidenco je mogoče po nekaj desetletjih pregledati niz dogodkov v sestojih in razvoj gozdov, poleg tega pa je v GGN mogoče sprotno popravljanje etapnih ciljev v negovalnih enotah na poti k dolgoročnemu, pri čemer je ta pot evidentirana.

(d) *Trajno zagotavljanje splošnokoristnih funkcij gozdov* in varnega gospodarjenja z gozdovi je kot bistveno vlogo GGN navedlo 6 % revirnih gozdarjev, pri čemer skoraj vsi delajo v zasebnih gozdovih. Posebej je bilo tudi omenjeno, da je mogoče pri izdelovanju GGN dobro spoznati posebej izražene funkcije gozdov, ki lahko nastopajo le na majhnih površinah, in jim učinkovito prilagoditi gozdnogojitvene in tehnične ukrepe ali druge storitve gozdarskega strokovnjaka.

(e) *Spremljanje ujm v gozdovih* je kot največjo prednost GGN navedel odstotek vprašanih, ki so vsi gozdarji v zasebnih

gozdovih. Z GGN ni mogoče le časovno in prostorsko spremljati raznovrstnih motenj, ki uničujoče vplivajo na gozdove, ampak lahko bolj premišljeno blažimo tudi njihove posledice, če sprejemamo take gozdnogojitvene ukrepe, ki preventivno omejujejo moč razdiralnih vplivov.

Ugotovitve

Glede na zahteve negovalnega gospodarjenja z gozdovi lahko ugotovimo, da so gozdni revirji v Sloveniji preveliki in da jih vodijo povečini gozdarski tehniki, ki so pri svojih strokovnih odločitvah premalo usmerjeni in nadzorovani, ponavadi pa tudi nimajo organiziranega dopolnilnega izobraževanja. Kakovostne načrte v smislu večciljnega gozda bo mogoče doseči le, če bo doseženo dopolnjujoče se sodelovanje med gozdarskimi tehnikami in inženirji, ki morajo nujno prispevati svoj delež pri ustvarjanem delu načrta. Doseči je treba manjšo fluktuacijo ljudi, ki so odgovorni za posamezne gozdne predele.

GGN morajo biti dovolj kakovostni, da jih bo mogoče predstaviti lastnikom in javnosti za neko širše območje, ki je tako veliko, da se v njem izrazijo splošnokoristne funkcije gozdov. Lastniki gozdov bodo gozdarsko delo sprejeli le, če bodo seznanjeni z dolgoročnimi cilji gospodarjenja z njihovim gozdom, če bodo te cilje razumeli in če bo z njimi v okviru GGN dosežen dogovor o sodelovanju (prim. Golob, Košir 1991), ki zavezuje obe strani. Brez temeljite finančne podpore gozdarske službe, ki jo opravičujejo in zahtevajo splošnokoristne funkcije gozdov, uspešno delo v zasebnih gozdovih ni mogoče.

Dejstvo, da se velika večina revirnih gozdarjev zaveda, da bi morali izdelovati GGN, in da zna to tudi jasno utemeljiti, pomeni spodbudo za ponovno uveljavitev GGN. To pa je treba doseči v optimalnem razmerju do drugih ravni načrtovanja in s tako organiziranostjo gozdarske službe, ki bo zagotavljala negovalno oziroma sonaravno gospodarjenje z gozdovi.

5. GOZDNOGOJITVENO NAČRTOVANJE BI LAHKO BILO OSREDNJA STROKOVNA GOZDARSKA AKTIVNOST

Mlinšek (1977) je v zvezi z načrtovanjem v gozdarstvu postavil tele zahteve: (1) Zakon rastišča in »mestnosti« mora biti upošteván pri načrtovanju vsakega ukrepa, (2) načelo trajnosti vseh funkcij gozda moramo izvajati na čim manjši površini, (3) pri načrtovanju je treba manj pozornosti nameniti generaliziranju, težiti je treba k spoštovanju specifičnosti, (4) načrtovanje mora vsebovati elemente kontrolne metode, načrtovalec mora biti hkrati izvajalec in (5) modeli (cilji? – op. S.G.) morajo biti prilagojeni lokalnim rastiščnim razmeram in lokalno definiranim smotrom.

Treba je reči, da samo z **gozdnogospodarskim načrtovanjem** nobena od zahtev št. 1, 2, 3 in 5 ne more biti optimalno izpolnjena. Povsem jasno je, da je mogoče naštetim zahtevam zadostiti le z gozdnogojitvenim načrtovanjem, mnogo manj pa z gozdnogospodarskim, od katerega se je v zadnjih letih pri nas preveč pričakovalo. Posledica tega je, da je bilo gozdnogojitveno načrtovanje zaradi dvoma v smiselnost dolgoročnega razmišljanja na majhni površini preimenovano v podrobnega. Gojitvenonačrtovalna enota je z uvajanjem pojma gospodarski razred postala manj pomembna, saj smo jo zaradi tega, ker jo kot temeljno načrtovalsko enoto uporablja gospodarski razred, ta pa v praksi površinsko sledi odseku, vkalupljali v odsek, čeprav je jasno, da ta gozdnogojitveno ni homogen.

Poseben problem je tudi v tem, da pri gozdnogospodarskem načrtovanju lokalno izhajamo iz stanja, iz številke ali šifer, in da **ne razmišljamo iz preteklosti v prihodnost** že na majhni površini – po znanem zaporedju vprašanj: Od kod si? Kaj si? Kam greš? – in da podatkov o tem, kako je zdajšnji sestoj nastal (npr. s steljarjenjem, s kmečkim prebiranjem, z golosekom, z intenzivnim redčenjem, s pospeševanjem ene same drevesne vrste, s panjevskim gospodarjenjem...), nikjer posebej ne zbiramo, čeprav si brez tega vedenja dobrega cilja sploh ne moremo postaviti.

Pri gozdnogospodarskem načrtovanju si tudi nismo dovolj priznali, da je razmerje med deduktivno in induktivno potjo razmišljanja v zasebnih gozdovih mnogo bolj nagnjeno v prid slednje, če želimo, da bo načrtovanje realno. **Zasebni gospodarski interes** lastnika gozda je pri Leibundgutovemu konceptu načrtovanja postavljen vzporedno interesu širše družbe, naloga (čeprav težavna) gojitvenega načrtovanja je prav v tem, da ta dva interesa uskladi. Pri zdajšnjem stanju družbenih razmerij pri nas je treba v načrtu predvideti, kaj se bo zgodilo, če gozdar ne bo usmerjal razvoja gozdov na neki površini (npr. sekanje najdebelejših in najvrednejših dreves, posek na golo, zanemarjanje nege mlajših razvojnih stopenj in opuščanje izbiralnega redčenja) in to primerjati s pričakovano strukturo in donosnostjo gozdov, če bi gospodarili strokovno neoporečno.

Na mnogih gozdnih gospodarstvih so **urejevalci edini inženirji, ki hodijo po gozdu**. So pa povsem odtujeni od izvajanja svojih načrtov, ki v bistvu določajo negovalna dela v gozdu. Nadzor nad opravljanjem del je povsem brezoseben, poteka le prek števil, velikokrat pa se konča na sodišču. Tu smo zelo daleč od pedagoško pojmovanega nadzora, ki ga priporočata Leibundgut ali še bolj sodobno Faehser (1991). Slednji meni, da je treba vojaškohierarhični slog vodenja nadomestiti s takim slogom vodenja gozdnih sodelavcev, ki bo prilagojen človekovi naravi. Pospeševati mora individualni razcvet, odprt tok informacij in aktivno ter pasivno kritiko. Verjetnost, da se bo pri takem vodenju razvila visoka ekološka zavest je večja, kot če vodenje pomeni le odrejanje in uboganje. Posebno pozornost je treba nameniti srednjemu vodstvenemu kadru – revirnim gozdarjem, ki jim je nujno treba omogočiti ekološko usmerjeno izobraževanje in izpopolnjevanje.

6. KAKO NAJ BI NAČRTOVALI V PRIHODNOSTI? MOŽNI MEDIJ – PIS

Prišli smo do točke, ko je treba kot nekakšno vizijo za prihodnost konkretno določiti možno organiziranost gozdarskih dejavnosti in z njimi povezano načrtovanje.

Gozdarstvo moramo v prihodnje pojmovati ne le kot gospodarsko-pridobitniško panogo, temveč kot dejavnost, ki varuje in ohranja (vzdržuje) gozdove tam, kjer so le-ti že optimalno strukturirani (v smislu zadovoljevanja vseh funkcij) in kot dejavnost, ki si prizadeva optimalno strukturo gozdov šele doseči; pri tem pa je bistvena kar največja stopnja racionalnosti (cenenosti) ukrepanja. **Kakovost izvajanja ukrepov** je sklepna in zelo zahtevna delovna naloga v procesu načrtnega dela z gozdom, ki ji je treba v prihodnosti nameniti več pozornosti, in zahtevati, da se za vsak načrtovan ukrep napiše utemeljitev. Ko postaja gozdarstvo del varstva narave, se moramo zavedati, da je tudi zapoved: »Ne ukrepaj!« del gospodarjenja z gozdovi, nanaša pa se lahko na zelo majhno površino ali pa na eno samo drevo. Načrtovanje take zapovedi pa je enako zahtevno in odgovorno kot načrtovanje drugih, aktivnih ukrepov, saj zahteva zelo natančno prostorsko evidenco.

Posebej občutljivo področje gozdnogojitvenega načrtovanja je **postavljanje ciljev**. Vprašljivo je tedaj, kadar se ne sprašujemo o naravni težnji razvoja obravnavanega gozdnega ekosistema (npr. glede mešanosti drevesnih vrst, biološke stabilnosti, mehanske stabilnosti, kakovosti lesa, pomlajevanja), pač pa na silo, mehansko in šablonsko določamo cilje. Slednjemu bi se bilo mogoče izogniti, če bi podatke o naravni težnji razvoja (biološki samodejnosti) vključili v načrtovanje kot obvezne, cilj pa bi poleg njih postavili le v primeru, če je naša namera preusmeriti naravni razvoj dovolj močna in obetavna. To je sicer slišati čudno, vendar je še vedno bolje, kot napisati nenaraven cilj, sestoj pa bi sledil naravnemu razvoju.

Če obravnavamo **revir** kot osnovno celico gozdnogospodarske organiziranosti, je treba paziti, da si celotne organiziranosti gozdarstva ne bi predstavljali kot satovje neodvisnih celic, ki delujejo povsem avtonomno, in med katerimi ni pretoka informacij. Razloge za tako opozorilo lahko razvrstimo v dve skupini:

(a) Ugotavljanje naravnih teženj razvoja gozdov in določanje ciljev je pri gozdnogojitvenem načrtovanju prezahtevna naloga

za gozdarskega tehnika, po drugi strani pa iz povsem ekonomskih razlogov ni pričakovati, da bi v doglednem času lahko vse revirje zasedali inženirji (v Nemčiji je revir velik od 900 do 1000 ha – Ripken 1991). Bolje bi bilo oblikovati tako velike stalne predele gozdov (npr. 2500 do 4000 ha), da bi v njih inženirji lahko usmerjali gozdnogojitveno načrtovanje (postavljanje ciljev, odrejanje in nadzor) ter prevzeli tudi vsebinski in sintezni del gozdnogospodarskega načrtovanja na ravni enote, revirje pa bi znotraj enote oblikovali glede na količino in zahtevnost ukrepov.

(b) Gozdarstvo postaja tako kompleksna, z naravnimi in družbenimi vedami prepletena dejavnost, da je nemogoče, da bi lahko le s teritorialnim principom kadrovanja uspešno pokrilo vse naloge, ki jih ima. Teritorialne enote so nujen stabilni okvir, ki ga gozdarstvo potrebuje, vendar pa je treba za dobro predstavitev vloge gozda v družbi in za nenehno iskanje najoptimalnejšega gospodarjenja z gozdovi zaposliti tudi specialiste.

Gozdarstvo torej mora ostati **večplasten organizacijski sistem**, v katerem je smiselno upoštevati Winterjeva pravila za oblikovanje delovnega sistema (Faehser 1991): (1) delovne zahteve je treba uglasiti z individualnimi sposobnostmi posameznega sodelavca, (2) izogibati se je treba monotoniji pri delu, (3) stopnjo prostorske in organizacijske svobode je treba uskladiti s sposobnostjo izvrševanja nalog, (4) pozornost je treba namenjati vsem delovnim elementom – poleg izvajanja tudi načrtovanju, odločanju (odrejanju) in nadzoru, (5) izogibati se je treba družbeni izolaciji – revirni gozdarji!, (6) vgraditi je treba timsko delo.

Ena od možnih poti načrtovanja v gozdarstvu v prihodnosti je, da v okviru teritorialne in funkcionalne organiziranosti izrabimo **zmožnosti PIS-ov** (Golob 1990) in se prek njih vključimo v sistem krajinskega načrtovanja. Precej prostorskih podatkov, ki jih dandanes gozdarstvo zbira na ravni odseka v svojem informacijskem sistemu in ki so zanje pristojne druge vede (geologija, geodezija, meteorologija...), bi bilo mogoče od njih pridobiti v digitalni obliki, so pa seveda specifične »gozdarske« plasti, za

katere bo moralo poskrbeti samo. V neposredni zvezi z gozdnogojitvenim načrtovanjem so predvsem plasti negovalnih enot, enotnih ukrepov ali razvojnih teženj sestavej, plasti gozdnih prometnic, pravih in polj in tistih informacij, na podlagi katerih so posamezne funkcije gozdov posebej izražene. Na teritorialni ravni bi se morali organizirati tako, da bi bili sposobni potem, ko bi bil PIS vzpostavljen ob pomoči specialistov, te plasti kot sestavni del gozdnogojitvenega načrtovanja vzdrževati v prostorskem, količinskem in kakovostnem smislu ter jih na ta način nenehno nuditi višjim načrtovalskim ravnam.

7. ZA KONEC

Kakršnakoli rešitev organiziranosti gozdarstva pri nas v prihodnje, ki bi pomenila resnejšo oddaljitve od zahtev negovalnega gospodarjenja z gozdom, bi pomenila, da bi morali pri nas prenehati na splošno govoriti, da z gozdom gospodarimo sonaravno in negovalno. Tisti, ki bodo tako rešitev sprejemali, sprejemajo tudi odgovornost za to, da se lahko tudi deklarativno poslovimo od sonaravnega gospodarjenja z gozdovi, ki tudi po zaslugi uveljavljenih slovenskih gozdarjev pridobiva v Evropi čedalje več privrženecv.

THE ANALYSIS OF SILVICULTURAL PLANNING IN SLOVENIA AND ITS ROLE IN THE FUTURE

Summary

Silvicultural planning is highly connected with the idea of naturalistic and multipurpose forest management (Leibundgut, Mlinšek) and has, at least declaratively, pervaded forestry in Slovenia for the last few decades. In some parts of Europe and the world, the idea has becoming more and more popular. Therefore, its future seems to be quite realistic.

Slovene forestry has now been the object of numerous criticisms on the part of the representatives of forest owners and those who are concerned about the degradation of the natural environment in Slovenia. The best defence against these sorts of criticism is to even more adapt Slovene forest management to the demands of naturalistic and multipurpose silviculture.

To satisfy both the demand for timber, which in fact disintegrates the natural structure of forest ecosystems, and the increasingly important de-

mand for biologically stable forests is a tough task, which also requires careful silvicultural planning.

The results of the analysis of silvicultural planning in Slovenia

The questionnaire on silvicultural planning was responded by 300 division foresters, who covered 60% of forest area in Slovenia. The sample included on third of socially owned and two thirds of private forests. These are the results:

1. The average area of the divisions in private forests is 2200 hectares, in socially owned ones 1800 hectares, the annual cut in private forests is 5700 m³, in socially owned 7200 m³. In private forests, there are 1250 owners in a division on the average.

2. Silvicultural plans (later SP) have been elaborated for one third of the entire forest area; they have been made for a good half of the forest area in socially owned forests and only for one fifth in private forests. The same ratio holds true of the revision of plans: in private forests only one fifth of SP have been revised but in socially owned one half. Silvicultural plans greatly differ as to quality, are often of bad quality and therefore not suitable for public presentation.

3. The beginnings of the elaboration of SPs in individual divisions are very different and go back into the fifties. In socially owned forests, they are pretty well evenly distributed yet their occurrence is more irregular in private forests. The years when the working out of the most plans was started are: 1968, 1970, 1975, 1981 and 1982. Great regression of SPs has been noticed in the last five years because in this period the working out of plans has been started in less divisions than it used to be earlier in a single year (1975 or 1981).

4. The average time of performing the tasks in a divisions is 10 years. Forestry technicians are absolutely prevalent among division foresters. Only one sixth of division foresters in socially owned forests are university graduates in forestry and even one tenth in private forests. The handed in samples of SPs prove that they are of high quality only there where university graduates have taken active part in their elaboration.

5. The introduction into SPs is primarily carried out by forestry engineers and cultivators in enterprises or in joint services. Good 10% of that what has been planned is uncontrolled and SPs have mostly been supervised in enterprises. In private forests, the role of joint services in the introducing into planning and supervising is greater. The services for the arranging of forests revise few silvicultural plans (3%).

6. More than one half of division foresters have presented their plans to forest owners. One fifth of these plans has been accepted by forest owners with great interest, the rest without greater interest.

7. The aims and guidelines which have been defined by the economic class have been consi-

dered as directly applicable on the level of silvicultural planning unit by 18% of the questioned, 70% of them have considered them as only partly applicable. They are considered as applicable by less forestry graduates than by technicians and by less division foresters in private forests than in socially owned ones.

8. A great majority of division foresters (85% with no difference between private and socially owned forests) think that despite well worked out plans of forest enterprise units silvicultural planning is necessary. They adduce the following major reasons: (a) in a unit plan, the aims and measures are not sufficiently enough adapted to special problems in forest stands to be able to be operative because the forest stand and division can not be equated, (b) the result of the elaboration of SPs are detailed thematic maps (first of all maps of tending units) which increase the degree of orientation and clearness of forests, (c) a SP increases a higher quality of measures in tending-units, including the solutions in cutting and skidding of timber and in maintaining and planning of forests communications because annual plans can be deducted from a SP and effective supervision can be carried out by means of maps, (d) a SP enables the monitoring of forest stand development and simultaneous correction of stage aims in the process of pursuing a long-term aim, while a record of the process is being kept, (e) a SP enables an effective adaptation to particularly expresses forest functions which can only occur in small areas, (f) by means of a SP forest damage can be effectively monitored and mitigate the consequences.

Establishments

Forest divisions in Slovenia are large, they are, however, led by forestry technicians, who are too little guided and controlled in their decisions and seldom have the opportunity to attend organized supplementary education. The only way to achieve silvicultural plans of high quality in the sense of multipurpose forest will be if a cooperation between forestry technicians and forestry graduates, who have to contribute their share in the creative part of the plan, is achieved. A smaller degree of the staff turnover, who is responsible for individual forest regions, will have to be achieved.

Forest owners will only accept the work of foresters under the condition they are made familiar with long-term aims of the managing with their forest, they understand the aims and an agreement on cooperation with them is achieved within the scope of a SP, which binds both parties. Without great financial support of the forestry service which is substantiated and required by generally beneficial forest functions, successful work in private forests is not possible.

A better link between silvicultural and forest managing planning is necessary and it would be most successful if forestry graduates in divisions made the forest managing plans of the units by

themselves. As to technical side, such link is enabled by computer supported environmental information systems (EIS) where SP should take up the central position. EIS are a promising means for the accomplishing of all the tasks which are required by the system of forestry planning because they enable direct transitions between various planning levels. Besides, it is possible to make silvicultural planning much more economic by means of the interchanging of environmental information layers and link it to landscape planning as well.

VIRI

1. Bauer, O., 1991: Naturnahe Forstwirtschaft in Bayern. AFZ 46(6) : 268–271
2. Faehser, L., 1991: Der Forstbetrieb – ein umweltbewusstes Unternehmen? Forstarchiv 62(2) : 73–76
3. Golob, S., Košir, B., 1991: Predlog Dogovora o izvajanju poseka in gojitvenih del med revirnim gozdarjem in lastnikom gozda. IGLG, tipkopis, 5 str.
4. Golob, S., 1990: Možnosti razvoja računalniško podprtih prostorskih informacijskih sistemov v gozdarstvu. Gozdarski vestnik,
5. Leibundgut, H., 1986: Ziele und Wege der naturnahen Waldwirtschaft. Schweiz, Z. Forstwes., 137(3) : 245–250
6. Leibundgut, H., 1973: Rationalisierung und naturnahe Waldwirtschaft. Der Forst und Holzwirt, 28(18) :
7. Leibundgut, H., 1966: Die Waldpflege. Verlag Paul Haupt, Bern, 192 str.
8. Mlinšek, D., 1981: Gojenje gozdov in racionalno ravnanje z gozdom. V: Intenziviranje in racionaliziranje gospodarjenja z gozdovi v SR Sloveniji. VTOZD za gozdarstvo BF, str. 111–118
9. Mlinšek, D., 1977: Naravne osnove načrtov v gozdarstvu. Zbornik referatov
10. Mlinšek, D., 1969: O škodljivih vplivih gozdnega gospodarstva na okolje. Gozdarski vestnik, 4
11. Mlinšek, D., 1979: Mehr Produktion und Sicherheit durch Waldbau. Allg. Forstz., 10 : 284–287
12. Pogačnik, J., 1981: Racionalizacija gozdnogojitvenih del. V: Intenziviranje in racionaliziranje gospodarjenja z gozdovi v SR Sloveniji. VTOZD za gozdarstvo BF, str. 145–168
13. Ripken, H., 1991: Organisatorisch relevante Entwicklungstendenzen in der Forstwirtschaft Deutschlands. AFZ 46(18) : 906–911
14. Rotenhan, S., 1991: Naturgemäesse Waldwirtschaft im Blickpunkt der Forstpolitik. AFZ 46(18) : 920–922
15. Schoop, G., 1991: Multifunktionale Forstwirtschaft. AFZ 46(1) : 20–22

Vzgoja sadik – šola nege od malega (foto: dr. France Habe)



Gojitveno in sečnospravilno načrtovanje v nazarskem gozdnogospodarskem območju

Ivan KOLAR*

Izvleček

Kolar, I.: Gojitveno in sečnospravilno načrtovanje v nazarskem gozdnogospodarskem območju. *Gozdarski vestnik*, št. 1/1992. V slovenščini s povzetkom v angleščini.

Danes postaja gojitveno in sečno-spravilno načrtovanje v revirju timsko delo. Kljub mnogim prizadevanjem načrtovanje v zasebnih gozdovih še ni zaživel. Članek razlaga, kako načrtovati v zasebnih gozdovih, kaj pri tem upoštevati in kakšne koristi imamo od skrbnega načrtovanja.

Ključne besede: gozdni revir, revirni gozdar, lastnik gozda, gozdnogojitveno načrtovanje, sečno-spravilno načrtovanje.

Synopsis

Kolar, I.: Silvicultural and Felling-Skidding Planning in the Nazarje Forest Enterprise Area. *Gozdarski vestnik*, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English.

Silvicultural and cutting-skidding planning has become team work. Despite much effort, the planning in private forests has not become a common practice. The article gives a suggestion how to plan in private forests, what has to be taken into consideration and which the benefits resulting from careful planning are.

Key words: forest division, division forester, forest owner, silvicultural planning, cutting-skidding planning.

ZAČETKI NAČRTOVANJA

Začetki gojitvenega in sečnospravnega načrtovanja v nazarskem območju segajo v obdobje pred letom 1970. Po začetnih uvajalnih seminarjih in sodelovanju strokovnih služb pri načrtovanju v revirjih je v letu 1974 načrtovanje v družbenih gozdovih s sklepom centralnega delavskega sveta tudi »uradno« steklo in postalo obvezno.

Načrtovalec je bil revirni gozdar, ki je sam ali pa z občasno pomočjo vodje gozdne uprave izdelal načrt, ki ga je na terenu po opravljenem odkazilu in pred pričetkom sečnje pregledala in odobrila posebna komisija iz direkcije. Potrjeval se je gojitveni načrt in sečnospravljalni načrt.

Vsi inženirji in tehniki so doslej v pripraviški dobi obvezno izdelali gojitveni in sečnospravljalni načrt v družbenih gozdovih in ga običajno predstavili na strokovnem izpitu.

Načrtovanje je pri nas vgrajeno v sistem izobraževanja.

NAČRTOVANJE DANES

Pred leti smo ugotovili, da komisijsko potrjevanje načrtov bolj zavira kot spodbuja kreativnejše delo revirnih gozdarjev pri načrtovanju.

Odločili smo se za prehod k timskemu delu kot izhodišču za načrtovanje v družbenih gozdovih.

Revirni gozdar po ogledu gozda predvidenega za načrtovanje in po proučitvi prvega načrta (nekje tudi že drugega) obvesti strokovne službe na GG-ju.

Na terenu predstavi načrtovani objekt in predvidene ukrepe.

Mnenja uskladimo v diskusiji, ki jo sklenemo s **kratkim zapisom o dogovorjenih usmeritvah za načrtovanje.**

Po teh usmeritvah revirni gozdar izdela načrt in opravi odkazilo. Ponovni pregled je potreben le v izjemnih primerih.

Takšen način načrtovanja, s predhodno strokovno diskusijo in jasno začrtanimi usmeritvami, pomeni za revirnega gozdarja:

- veliko sprostitev pri načrtovanju, za vse prisotne v diskusiji pa;
- pomembno praktično strokovno delo in izobraževanje.

* Mag. I. K., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Nazarje, 63331 Nazarje, Slovenija

NAČRTOVANJE V ZASEBNIH GOZDOVIH

Kljub mnogim prizadevanjem načrtovanje v zasebnih gozdovih, razen osamljenih poskusov ni zaživel. Vzroki za to so bili predvsem subjektivne narave. Načrtovanje ni bilo obvezno, odnos do gozdov in njihovih lastnikov pa mnogokrat vse preveč tehnokratski. Posledice takega odnosa se danes mnogokje kažejo v agresivnem odnosu gozdnih posestnikov do gozdarske stroke, ki v preteklosti ni povsod izpolnila njihovih pričakovanj.

Tega dejstva smo se že pred leti dobro zavedali, zato smo pričeli razmišljati o temeljnih usmeritvah načrtovanja v zasebnih gozdovih.

Osnovni motiv je bila velika poškodovanost gozdov v ožjem imisijskem območju Termoelektrarne Šoštanj v letih 1985 in 1987.

Menili smo, da bo pri sodnem postopku uveljavljanja odškodnin pomemben natančen načrt stanja poškodovanosti, trendov, načina gospodarjenja in potrebnih vlaganj v poškodovane gozdove.

Za vse zasebne gozdove, ki so bili poškodovani do III. stopnje, smo izdelali gojitvene načrte.

Takrat smo si z revirnimi gozdarji zastavljali mnoga vprašanja o načrtovanju v zasebnih gozdovih in poskušali na vsa ta vprašanja tudi odgovoriti.

ZAKAJ IN KAKO NAČRTOVATI V ZASEBNIH GOZDOVIH

Osnovni namen: spoznati gozd in njegovega lastnika.

Izredno pomembno je dejstvo, da je treba gozd spoznavati skupaj z njegovim lastnikom.

Vsa naša prizadevanja morajo biti usmerjena v to, da privabimo lastnika gozda k sodelovanju, da z njim prehodimo ves njegov gozd in ga poskušamo gledati tudi z njegovimi očmi.

Komu načrtovati? Najprej lastniku gozda, ki želi sodelovati.

Predvsem kmetu, ki se zaveda pomena

gozda zanj, za njegove naslednike in njegovo kmetijo.

Za žejo po sodelovanju se verjetno skriva tudi pripravljenost na odkrit pogovor, brez katerega ni uspešnega načrtovanja.

Tak pogovor pa je tudi priložnost za strokovno izobraževanje in usklajevanje pogledov na gozd in les.

Kako načrtovati? Jasno in razumljivo.

Gojitveni načrt mora biti jasna in tudi lastniku gozda razumljiva miselna podoba gozda danes in jutri. Izredno pomembna je privlačna in jasno izdelana barvna risba, ki daje čim več informacij.

Dobro je prisluhniti umnemu lastniku gozda, ko opisuje svoj gozd. Takšen opis velja posnemati pri našem opisu gozda in dodati strokovne usmeritve, s katerimi že pri obhodu gozda seznanimo njegovega lastnika – gre za izobraževanje ob načrtovanju. Zapisane strokovne usmeritve morajo biti lastniku gozda dobro pojasnjene.

Gojitveni načrt je dokumentirano strokovno delo.

Je izdelek revirnega gozdarja, kjer je v sodelovanju z lastnikom usklajena zmogljivost večnamenskega gozda s potrebami njegovega lastnika po lesu, in dogovorjen obseg gozdnogojitvenih vlaganj v gozd.

Gojitveno načrtovanje je priložnost revirnega gozdarja in lastnika gozda za razgovor in dogovor o vseh pomembnejših zadevah, vezanih na gozd in gozdarstvo.

Koliko načrtov pripraviti na leto?

Izkušnje kažejo, da lahko ob vseh ostalih nalogah revirni gozdar izdela največ dva načrta na mesec.

Po odbitku dopustov, bolniških izostankov in dnevov, ki niso primerni za terensko delo, ostane za delo 8 mesecev na leto. Torej lahko revirni gozdar letno izdela 16 načrtov na približni površini 400 ha.

Če odštejemo od skupne površine vseh gozdov našega območja varovalne gozdove in gozdove, za katere so bili načrti že izdelani – to so pretežno družbeni gozdovi, lahko ugotovimo, da bodo vsi gozdovi v zasebni lastnini načrtovani v pri-

bližno štirih letih, oziroma ob upoštevanju majhne časovne rezerve v petih letih.

V vsakem območju, gozdni upravi in revirju bo potrebno določiti prednostni vrstni red izdelave gojitvenih načrtov.

Kakšen bo ta vrstni red je odvisno od mnogih okoliščin in ga je nemogoče posploševati.

Gojitveno načrtovanje v zasebnih gozdovih postaja najpomembnejše stro-

kovno delo. Njegov nosilec ostaja revirni gozdar. Od kakovosti njegovega dela je in bo v največji meri odvisen ugled gozdarske stroke.

Zato je treba načrtovanju posvetiti več pozornosti kot doslej.

Dodatno izobraževanje in iskanje najprimernejšega načina načrtovanja je skupna naloga nas vseh.

Priloga: Primer gojitvenega načrta v GG Nazarje

GOJITVENI NAČRT

G. E. Bele vode, odd. 85

Lastnik gozda: kmet ROGELŠEK-PUŠNER
iz Zavodenj

Gozd pripada zasmrečenim predalpskim gozdovom na zakisanih tleh (24/21) v gozdni združbi hrasta in bukve z belkasto bekico, na geološki podlagi tonalitu. Leži v predelu največje poškodovanosti zaradi imisij, zato je velik del gozda presvetljen in vrzelast.

Cilj: Vzgojiti in ohraniti odpornejši mešan gozd z malopovršinsko raznodobno zgradbo (sm 60 %, bu 25 % in 15 % ostalih drevesnih vrst).

Najpomembnejše usmeritve ravnanja z gozdom

– Pospeševanje odpornejših drevesnih vrst; bukve, hrasta, jesena, javorja iz naravnega podmladka in macesna s sadnjo.

– Vzgoja in ohranjanje življenjske moči z rahljanji in redčenji v vseh starostih gozda, od mladja do pomlajenca.

- Previdnost pri posegih v sklep sestoja.
- Opuščanje redčenj v debeljakih, ki dobro rastejo.
- Upoštevanje rastiščnih posebnosti ob jarkih in na grebenih.

Cilji (C) in dela (D) v negovalnih enotah

1. C.: Ohraniti strnjen sklep krošenj v sestojih in prenehati z redčenji
D.: Posek naključnih pripadkov
2. C.: Ohranjati strnjene površine v gozdu ter ohranjati in širiti obstoječa pomladitvena jedra v premočno presvetljenih delih enote.
D.: Postopen posek poškodovanih dreves in tistega drevja, ki onemogoča ohranjanje in širjenje pomladitvenih jeder.
3. C.: Ohranjati sestojno zgradbo v mejah

Podatki o gozdu

Površina: 17 ha 33 arov

Lesna zaloga: iglavci 210 m³/ha + listavci 46 m³/ha = 256 m³/ha

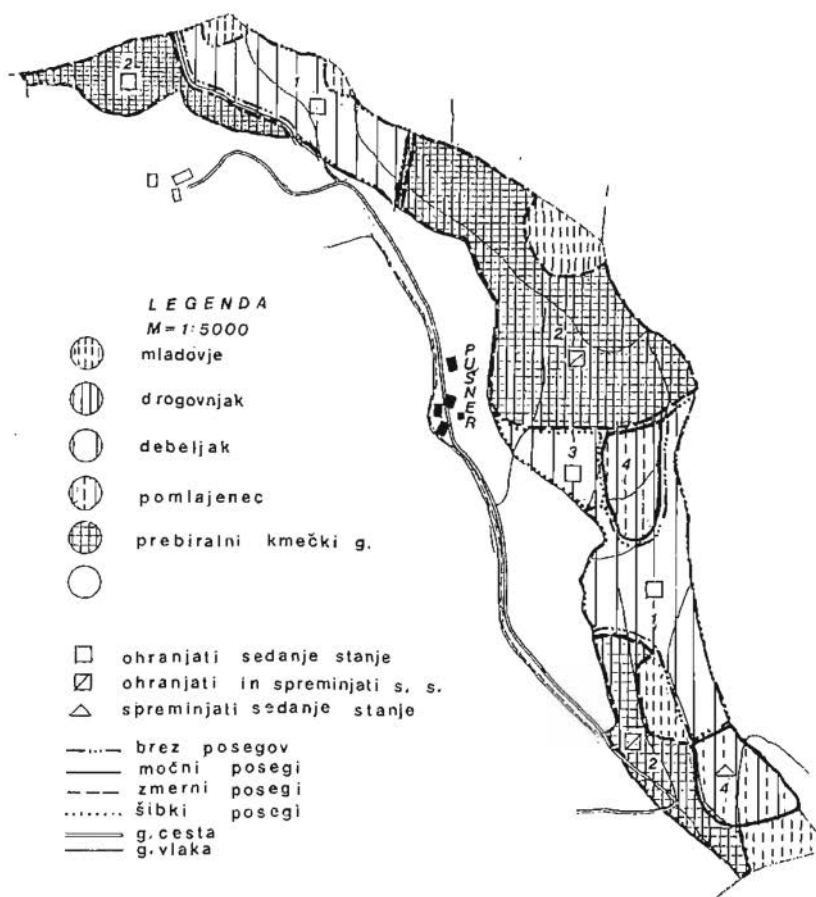
Prirastek: iglavci 4,30 m³/ha + listavci 0,90 m³/ha = 5,20 m³/ha

10-letni posek: iglavci 340 m³ + listavci 15 m³ = 355 m³

Ocena 10-letnega poseka po negovalnih enotah:

Negovalna enota	Površina ha	Lesna zaloga		Jakost sečenj %	Posek m ³
		m ³ /ha	skupaj m ³		
1	5,20	450	2.430	2	50
2	8,50	180	1.530	12	180
3	1,00	260	260	5	13
4	1,60	200	320	35	112
5	1,00	m l a d o v j a			
	17,30	256	4.450	8	355

GOJITVENI NAČRT ZA KMETIJO PUŠNER



možnosti in ohranjati pomladitvena jedra.

D.: Posek sušic in tistih dreves, ki ogrožajo ciljno drevesno mešanost v obstoječih pomladitvenih jedrih.

4. C.: Vitalno, kvalitetno mladje in gošča smreke s 40% deležem bukve, javorja in macesna ter posameznim kostanjem.

D.: Postopen posek nadstojnega drevja.

Površina vrisanih mladovij je 1,00 ha. Ostale površine, ki se pojavljajo v sestoji-

nih vrzelih, znašajo skupaj približno 0,50 ha.

V tem desetletju načrtujemo naslednja negovalna dela:

- obžetev: $1,00 \text{ ha} \times 2 = 2,00 \text{ ha}$;
- čiščenje gošče z rahljanjem in uravnavanjem zmesi: $1,00 \text{ ha} \times 2 = 2,00 \text{ ha}$;
- prvo redčenje v letvenjakihi: 0,80 ha;
- zaščita pred divjadjo - premazi listavcev na skupni površini 0,30 ha.

Zaradi uspešne naravne obnove načrtujemo samo spopolnitve naravnega podmladka z 250 sadikami macesna.

UPOŠTEVANJE MALE GOZDNE POSESTI V NAČRTOVALNI ENOTI

Vsa dela pri načrtovanju potekajo tako, kot da bi bila načrtovalna enota v lasti enega samega posestnika.

Na izdelano karto z vrisanimi negovalnimi enotami nato položimo kartno masko s posestnimi mejami in izmerimo površine negovalnih enot, ki pripadajo posameznim lastnikom.

Tako izločen del gozdne posesti iz načrtovalne enote nam predstavlja izvleček gojitvenega načrta, ki jasno opredeljuje potrebna negovalna dela in planiran posek drevja za posameznega lastnika v načrtovalni enoti.

SILVICULTURAL AND FELLING-SKIDDING PLANNING IN THE NAZARJE FOREST ENTER- PRISE AREA

Summary

In the Nazarje area, the silvicultural and felling-skidding planning in socially owned forests was started in 1974.

Planning has become team work. The performer of cutting and skidding also participates in the inspection of the planned object. Despite numerous endeavours, the planning in private forests has not become a common practice except for few trials.

How to Plan in Private Forests and Why?

To get acquainted with the forest and its owner. To search direct contact with the forest and its owner. To establish the forest condition and its future development together with the owner.

Who to plan for? In the first place for the forest

owner who wants to cooperate. For a farmer who is aware of the significance of the forest for him, his successors and his farm. There is no planning without the cooperation of the forest owner in private forests.

How to plan? Clearly and understandably. A silvicultural plan has to be a clear and mental vision of the present and future forest which can also be comprehended by a forest owner. An attractive and clearly elaborated colour picture offering as much information as possible is of greatest importance.

A silvicultural plan is a documentary professional piece of work. It is a product of a division forester and where the potentials of multifunctional forest have been brought into line with the needs of the forest owner for wood.

Silvicultural planning is the opportunity for a division forester and forest owner to have a discussion and agree on all the important matters related to forest and forestry.

Drevje zunaj gozda pomembno oblikuje krajino. Planinsko polje v ledenem oklepu (foto: Špela Habič)



Poudarki pri načrtovanju pridobivanja lesa

Franc FIRŠT*

Izvleček

Firšt, F.: Poudarki pri načrtovanju pridobivanja lesa. Gozdarski vestnik, št. 1/1922. V slovenščini s povzetkom v angleščini.

Članek obravnava vlogo načrtovanja pri dejavnosti pridobivanja lesa. Želja čim ceneje pridobiti les iz gozda ni skladna s krepitvijo gozda in njegovih številnih vlog. Naloga gozdarske stroke je pokazati, kako pri gospodarjenju z gozdovi rešiti konflikt med širšim družbenim in ožjim lastniškim interesom – tudi na področju pridobivanja lesa.

Ključne besede: pridobivanje lesa, sečnospravilno načrtovanje

Gozd je pomemben dejavnik krajine, ki je odraz kulturne ravni naroda. Odnos do gozda je torej tudi odraz naše kulture.

1. INTERESI PRI GOSPODARJENJU Z GOZDOM IN NALOGA GOZDARSKE STROKE

Vsenarodni interes za pozitivni razvoj gozda enačim z vsenarodnim interesom za varstvo okolja. Zaradi globine pomena gozdov ni mogoče uiti roki države nad gospodarjenjem z gozdom in skrbi za ohranitev vseh funkcij gozda.

Lepa načela sama po sebi še ne bodo zagotovila dobrega odnosa do gozda, če ob njih ne bo deloval izgrajen sistem strokovne inštitucije pravne države.

Lastniški interes je po naravi v bistvu egoistično naravnani in zato sam po sebi z vidika gospodarjenja z gozdom ni skladen s širšim družbenim interesom.

Interes za pridobivanje čim večjega dobička iz gozda, računani na kratek rok (ob

Synopsis

Firšt, F.: Emphases in Wood Production Planning. Gozdarski vestnik, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English.

The article deals with the role of the planning in wood production. The wish to acquire timber out of forest as cheaply as possible is not in harmony with the intention to make forest as strong as possible and its numerous tasks. The task of forestry profession is to show how to solve the forest managing conflict between a broader social and narrow owners' interest – also in the field of wood production.

Key words: wood production, cutting-skidding planning

majhnih vlaganjih velik donos), je v nasprotju z dolgoročnim ciljem krepitve sonaravnega gozda. Na drugi strani zasebni lastniški interes spodbuja večanje produktivnosti, kar poudarja potrebo po zaščiti gozda zaradi izvajanja cenejših, grobih posegov v gozd.

Gozdarska stroka, ki se zaveda globalnih ciljev in potrebnih ukrepov v gozdovih, mora blažiti in usklajevati dvojnost interesov na vseh področjih dela v gozdovih tako, da bo gozd razvijal svoje proizvodne in splošnokoristne funkcije ob istočasno optimalnem pridobivanju lesa.

Brez načrtovanega dela pri pridobivanju lesa zastavljenih ciljev ni mogoče doseči.

Smotrna uskladitev širših in ožjih interesov je danes mogoča samo s strokovnim delom in z opredelitvijo za **EKOLOŠKO-EKONOMSKO USMERJENO GOSPODARJENJE Z GOZDOVI**.

2. POSEGANJE V GOZD IMA VEČSTRANSKE UČINKE

Pridobivanje lesa je dejavnost, kjer prihaja zelo očitno do izraza odnos do gozda.

* F. F., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Nazarje, 63331 Nazarje, Slovenija

Preventivni ukrepi na tem področju so nujni. Načrtovanje na področju pridobivanja, ki upošteva gozdnogojitvene cilje, usklajene z varstvom okolja in krajine, je preventivni in usmerjevalni ukrep za gozdu prijazno delo. Le celovito gledanje na gozd kot sestavni del krajine omogoča kritično presojo lastnega dela v biosistemu gozda, pa čeprav gre za tehnično delovanje.

Vsi ukrepi v gozdu – s področja gojenja in s področja pridobivanja lesa morajo biti usklajeni.

Govoriti ločeno o načrtovanju pridobivanja lesa deluje utesnjeno: pri pridobivanju lesa namreč prav tako ne smemo zanemarjati globalnih funkcij gozda kot ključnega dejavnika oblikovanja krajine.

3. NAČRTOVANJE PRIDOBIVANJA LESA

S smotnim pridobivanjem lesa ukrepamo v smeri pospeševanja proizvodnje gozda. Brez ukrepov sečnje tudi ni gojitvenih ukrepov v gospodarskem gozdu. Problem je v tem, kako organizirati proizvodno delo, da bo prilagojeno in sprejemljivo gozdnemu biosistemu.

Načrtovanje pridobivanja lesa mora zajemati vse ukrepe, ki (poleg večanja produktivnosti in smotrni rabi energije) zagotavljajo, da se bomo izognili težko popravljivim ranam v gozdu in posledicam, ki jih povzroča malomarna uporaba mehanizacije v gozdu. Smotno delo pri pridobivanju gozdov, vključno z odpiranjem gozdov, mora delovati kot sistem, ki naj preide v kri, saj gre za odnos do gozda. Gre za spoznanja, ki jih mora stroka najprej sprejeti za svoja, nato pa jih prepričljivo prenašati na lastnike gozdov in izvajalce del – z načrtovanjem, usmerjanjem, nasveti in navodili. Končni cilj je vzpostavitev ravnotežja, ko naj bi bil interes lastnika gozda, gozdarja in varstvenika narave kot predstavnikov narodnega interesa, usklajen.

3.1 Razpoznavanje škodljivih ukrepov pri pridobivanju lesa

Predpogoj za reševanje problemov je temeljito poznavanje razmer, upoštevajoč

vse vzročne povezave. Šele soočenje stanja z globalnim ciljem omogoča kritično presojo in usmeritev za načrtovano delovanje.

Delo pri pridobivanju lesa je težko, zato je uporaba mehanizacije razumljiva in nujna. Žal pa v naših razmerah ugotavljamo prepogosto prizadevanje gozda z neprimernimi načini dela in slabim odnosom do gozda, ki se kaže:

- v ekološko neprilagojeni tehnologiji gradnje gozdnih prometnic;
- v premalo načrtovani in izsiljevalni gradnji gozdnih vlak, zlasti na občutljivejših terenih (predvsem v zasebnih gozdovih);
- v uporabi ekološko neprimerljivih strojev (kar je razvojni problem);
- v celoti opuščnem usmerjanju tehnologije dela v zasebnih gozdovih;
- v nenačrtovanem vlačanju lesa s traktorji po brezpotju, zlasti v zasebnih gozdovih (zbijanje tal, rane na rastju);
- v poškodbah gozda pri spravilu zaradi opuščanja zaščitnih ukrepov;
- v slabem odnosu do sanacije škod, povzročenih z delom v gozdu (rane na prometnicah, na drevju);
- v nepravčasnem pospravljanju slučajnih pripadkov.

To so pretežno slabosti, ki jih je mogoče odpraviti takoj – seveda pa le z znanjem in ob zavestnem prizadevanju. Gre pa tudi za odnos do človeka samega, ki se kaže v odnosu do skrbi za varen in ergonomsko primeren način dela.

3.2 Usmeritve z navodili za pridobivanje lesa

Razmere na lesnem trgu, pritiski za dobiček iz gozdov, potrebe po večanju produktivnosti zaradi zniževanja stroškov ob dražje plačanem delu, bodo zahtevale kakovostnejše gozdnolesne sortimente in vodile k posegom v gozdove, ki ne bodo skladni s strokovnimi usmeritvami. To so težnje, ki delujejo samodejno, pa tudi anarhično in kot grožnja ekološko naravnemu gospodarjenju z gozdom.

Ekološko-ekonomsko usmerjenemu gospodarjenju z gozdom ne sme biti alternative.

Obziren odnos do gozda na področju

pridobivanja lesa ne bo prišel sam po sebi (kot tudi drugod ne): potrebna so strokovna prizadevanja v smeri usmerjanja, izobraževanja, spodbujanja in nadzora. Načrtovano delo je predpogoj in najhitrejša pot do smotrnega pridobivanja lesa in ohranitve gozda.

Pri načrtovanju pridobivanja lesa gre opozoriti na nekatere prvine, ki morajo biti upoštevane v neposredni proizvodnji:

- dosledno načrtovati »ožjim« terenskim razmeram prilagojeno gostoto in kakovost gozdnih prometnic (na osnovi ovrednotenja prostora načrtovati optimalno gostoto tudi v javnem interesu);

- na področjih žičniškega spravila pospeševati načrtovanje uporabe žičnic tudi v zasebnih gozdovih;

- zmanjšati gostoto vlak na območjih žičniškega spravila;

- sanirati, tudi opustiti, nepravilno (ne-načrtovano) zgrajene gozdne vlake;

- dosledno vzdrževati prometnice;

- preprečiti gibanja strojev (traktorjev) v gozdovih po brezpotju, še posebej na bolj občutljivih tleh;

- preprečiti onesnaževanje okolja z lastnim delom (odpadna mineralna olja nadomestiti z bio-olji);

- v ekološko najbolj občutljivih predelih spodbujati animalno spravilo;

- delavce usposablјati za delo pod motom »Ekološko usmerjeno pridobivanje lesa«;

- spodbujati ekološko in energetsko sprejemljivejšo tehnologijo dela;

- zagotavljati zaščito drevja in rastja pri spravilu lesa;

- usmerjati in usklajevati delo pri sečnji in spravilu lesa (usmerjeno podiranje, namenska sortimentacija, usmerjen izvek);

- sprotno pospravilo »slučajnih pripadkov«.

Navedene prvine poudarjajo takšno delo v gozdu, ki v danih razmerah povzroča najmanjše motnje v razvoju gozda.

Opustitev uveljavitve strokovnih spoznanj in nespoštovanje načrtovanih usmeritev pomeni omalovaževanje stroke in izkušenj, pridobljenih z dolgotrajnim delom.

EMPHASES IN WOOD PRODUCTION PLANNING

Summary

A broader social interest in the forest strongly emphasizes forest functions of general benefit yet a permanent wood production function is also of great importance. In a narrow proprietorial interest in forest, the greatest possible income (profit) from wood sale is reflected but the functions of general interest are ignored as a rule. Due to different interests in forest managing, conflicting relations arise and they will have to be overcome.

The task of forestry profession is to combine both interests rationally: the broader social one and the narrow interest of forest owners.

A division of professional interventions in forests into silvicultural ones – as the result of the care for forest – and on the other side into forest "exploitation" interventions – as the result of negative measures – cannot be accepted. Each intervention in a forest has to be directed towards favourable forest development and the beneficial yields in wood production.

The situation in wood market, the pressures of forest owners on the profit from forest, the need to increase productivity due to diminishing costs will require the sale of more expensive – high quality wood assortments and such interventions in forests, which will not be in line with professional guiding-principles. Such conflicting situation will be able to be overcome by:

- well organized and renowned forestry profession,

- the education of all who are active in forests (forest owners, forest production workers),

- modern forestry legislation.

The planning of all kinds of work is a precondition for appropriate wood production and the preserving of the forest as an important element of the environment.

GOZDARJEV SKOK V SVETLO PRIHODNOST



Karikatura: Gorazd Mlinšek

Nekateri poudarki iz ankete z lastniki gozdov

Mirko MEDVED*

Izveček

Medved, M.: Nekateri poudarki iz ankete z lastniki gozdov. *Gozdarski vestnik*, št. 1/1992. V slovenščini s povzetkom v angleščini, cit. lit. 13.

Članek navaja rezultate ankete, izvedene med gozdnimi posestniki v Sloveniji. 865 slučajno izbranih gozdnih posestnikov (z gozdno posestjo večjo kot 1 ha) je odgovorilo na številna vprašanja v zvezi z delovno silo, tehnično opremljenostjo za delo v gozdu ter varnostjo njihovega dela v gozdu. Vprašanja v anketi so se nanašala tudi na strokovno pomoč, ki jo bodo po mnenju več kot dve tretjini vprašanih gozdnih posestnikov potrebovali tudi v prihodnje.

Ključne besede: gozdni posestnik, socio-ekonomski tip posesti, revirni gozdar, tehnična oprema, varstvo pri delu, Slovenija.

Synopsis

Medved, M.: Some Emphases in the Questionnaire with Forest Owners. *Gozdarski vestnik*, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English, lit. quot. 13.

The article presents the results of the inquiry carried out among Slovene forest owners. 865 randomly chosen forest owners (with a forest estate of more than 1 hectare) gave answers to numerous questions regarding the manpower, technical equipment for forest work and the safety of their work in the forest. The questions in the inquiry also referred to professional assistance to forest owners which will also be necessary in the future according to the opinion of more than two thirds of the questioned.

Key words: forest owner, socio-economic estate type, division forester, technical equipment, protection at work, Slovenia.

1. UVOD

Lansko poletje smo pri raziskovalni na-logi »Pridobivanje lesa v zasebnih gozdovih R Slovenije« na IGLG izvedli obsežno anketiranje lastnikov gozdov. Anketirali smo 865 slučajnostno izbranih gozdnih posestnikov, ki imajo več kot 1 ha gozda, in skoraj polovico svojcev tistih, ki so se v zadnjih 10 letih smrtno ponesrečili pri delu v gozdu (63). Rezultati raziskovalne naloge so objavljeni v magistrskem delu »Vključevanje lastnikov gozdov v gozdno proizvodnjo« (MEDVED 1991). Celotna metodologija dela je bila pripravljena pred sprejetjem moratorija za sečnjo v delu družbenih gozdov, zato posledic tega ukrepa nismo ugotavljali v tej anketi.

V prispevku, ki je pred vami, bom predstavil nekaj pomembnejših izsledkov iz omenjene naloge. Upam, da bodo komu v pomoč pri njegovem delu na terenu, pred-

vsem pri stikih z lastniki gozdov. Pod močjo argumentov bodo morda kmetje imeli več glav pod čeladami, oblast pa več razuma v glavah.

Za lastnike gozdov je gozd predvsem delovno okolje, v katerem sekajo drevesa, spravljajo gozdne lesne proizvode do ceste, pripravljajo kurjavo za zimo, skrbijo za gojenje gozdov, nekateri tudi steljarijo, sodelujejo pri gradnji gozdnih prometnic in opravljajo še vrsto manjših, a pomembnih del. Velika pestrost interesov do gozdov v zasebni lasti vpliva na zelo različne pristope do opravljanja gozdnega dela. Predvsem pri pridobivanju lesa so velike razlike med lastniki gozdov. Zelo različna je tehnična opremljenost pri sečnji, še posebej pa pri spravilu in prevozu gozdnih lesnih proizvodov. Tudi glede usposobljenosti za ta fizično zelo naporna in nevarna dela so razlike med lastniki gozdov precej velike. Nevarnost dela pri pridobivanju gozdnih lesnih proizvodov v zasebnih gozdovih se kaže v velikem številu delovnih nezgod lastnikov gozdov, ki se pogosto končajo zelo tragično. Predvsem v hribovitih in gor-

* Mag. M. M., dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 2, Slovenija

skih predelih Slovenije je gozd pri večini kmečkih gospodarstev pomemben vir dohodka. Drugače je v nižinskih predelih, kjer prevladuje majhna gozdna posest in lastniki niso eksistenčno odvisni od gozda.

2. METODIKA DELA

Lastnike gozdov smo obravnavali ločeno po šestih socio-ekonomskih tipih posesti in vsako posest po štirih velikostnih razredih glede na površino gozda.

Podatki o starostni strukturi družinskih članov, njihovi zaposlitvi in o površini gozdne posesti so bili najpomembnejši za uvrstitev gospodinjstva v ustrezen socio-ekonomski tip kmetije oziroma posesti. Posamezni socio-ekonomski tipi posesti, ki so jih predlagali kmetijci (KOVACIČ 1983), so opredeljeni takole:

1 – ČISTA KMETIJA: vsi družinski člani v aktivni življenjski dobi (starost od 15 do 65 let) delajo samo na kmetiji.

2 – POTENCIALNO ČISTA KMETIJA: zunaj kmetije so zaposleni le tisti družinski člani, ki ne spadajo k jedru družine.

3 – MEŠANA KMETIJA: Najmanj eden od proizvodno aktivnih članov jedra družine dela samo na kmetiji in hkrati je najmanj eden od teh redno zaposlen zunaj kmetije.

4 – DOPOLNILNA KMETIJA: Vsi proizvodno aktivni člani družine so zaposleni zunaj kmetije in delajo na kmetiji izključno v prostem času.

5 – OSTARELA KMETIJA: Vsi člani družine so starejši od 64 let in se še ukvarjajo s kmetovanjem.

6 – NEKMETIJSKA POSEST: To so gospodinjstva, ki imajo kmetijsko zemljo (ali v našem primeru gozd), s kmetovanjem pa se ne ukvarjajo.

Posesti oziroma kmetije pa smo glede na površino gozda razdelili še v štiri velikostne razrede gozdne posesti. Opisno opredelitev velikosti gozdne posesti smo povzeli po WINKLERJU (1987):

3. VKLJUČEVANJE LASTNIKOV V GOZDNO DELO

Gozdni posestniki opravljajo dela v gozdu na različne načine: sami oziroma z družinskimi člani, z najeto delovno silo ali pa delo opravi Gozdno gospodarstvo. Nemalo pa je tudi primerov, kjer del v zasebnih gozdovih ne opravlja nihče, saj ni malo lastnikov, ki niti ne vedo, kje imajo gozdne parcele.

V grafikonu 1 je prikazan delež najpomembnejših gozdarskih del (sečnja, spravilo, prevoz, gojenje, gradnja vlak), ki jih opravijo lastniki z družinskimi člani sami.

Iz grafikona je razvidno, da delež gozdarskih del, ki jih lastniki opravijo sami, upada od kmetijsko najaktivnejših do kmetijsko manj aktivnih socio-ekonomskih tipov posesti. Največ dela lastniki opravijo sami pri sečnji in spravilu (dobrih 90 % na čistih, mešanih in dopolnilnih kmetijah ter manj kot polovico na ostarelih in kmetijsko neaktivnih posestih). Razmeroma nizek delež lastnih prevozov na čistih kmetijah je posledica večjega deleža tržne proizvodnje, zato več prevozov zanje opravijo Gozdna gospodarstva. Zelo slaba pa je aktivnost gozdnih posestnikov pri delih, ki so velike naložbe v gozdove (infrastruktura – vlake in gojitvena dela).

Glavne aktivnosti revirnih gozdarjev na tem področju bodo zato naslednje:

- svetovanje lastnikom pri izbiri izvajalcev gozdnih del,

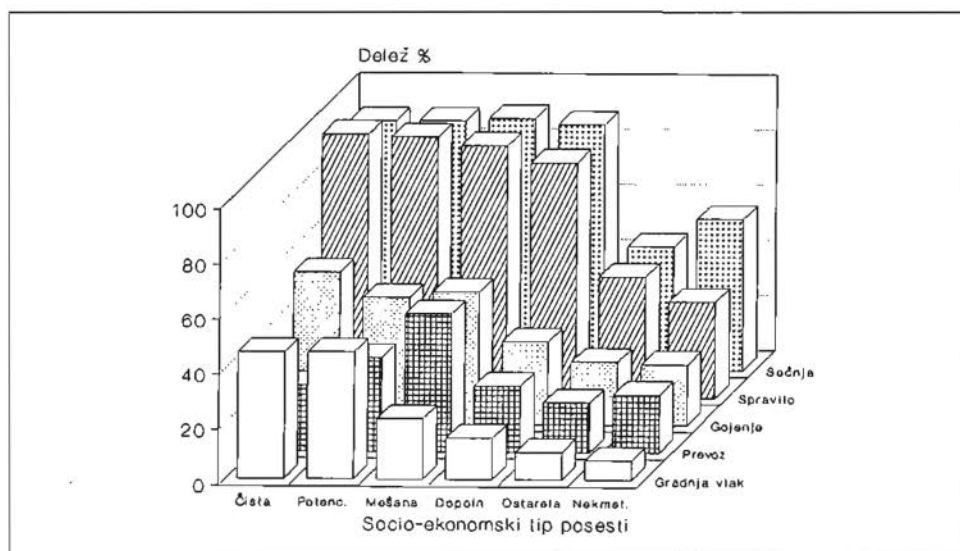
- poznavanje tehničnih in tehnoloških zmogljivosti izvajalcev (predvsem pri spravilu in prevozu lesa),

- reševanje problemov pri izvajanju gojitvenih del (kljub temu, da novi zakon predvideva, da bodo za izvajanje odgovorni lastniki sami, lahko na tem področju pričakujemo precej več težav kot pri pridobivanju lesa),

- usklajevanje pri infrastrukturnih posegih v gozd (gradnja vlak in cest),

- pomoč in svetovanje lastnikom pri vzdrževalnih delih v gozdovih (vlake, ceste, obnova parcelnih mej...)

-
- | | |
|------------------------------------|---------------------------|
| 1 – pov. gozda od 1,00 do 2,99 ha | – zelo mala gozdna posest |
| 2 – pov. gozda od 3,00 do 4,99 ha | – mala gozdna posest |
| 3 – pov. gozda od 5,00 do 14,99 ha | – srednja gozdna posest |
| 4 – pov. gozda nad 15 ha | – velika gozdna posest |
-



Grafikon 1: Gozdarska dela, ki jih opravijo družinski člani

4. TEHNIČNA IN VAROVALNA SREDSTVA ZA DELO V GOZDU

Znano je, da so slovenski kmetje glede količine opreme izredno dobro opremljeni s strojno opremo, predvsem s traktorji. To dejstvo je potrdila tudi naša raziskava, saj imajo v povprečju več kot 1 traktor na kmetijo (čiste kmetije 1,8). Žal pa so traktorji precej stari, v povprečju 10 let. Velika večina tistih, ki imajo kmetijske traktorje, te tudi uporablja za delo v gozdu (več kot 90%). Vedno več kmetov za delo v gozdu uporablja traktorje s pogonom na obe osi (40%), skoraj 60% pa jih pri spravilu uporablja tudi verige. Bolj zaskrbljujoč je podatek, da kar tretjina traktorjev nima zaščitne kabine. Traktorjev z dodatno ojačano kabino za delo v gozdu pa je zanemarljivo malo. Predvsem čisti kmetje pri spravilu lesa uporabljajo vitle (70%) in se po tem značilno razlikujejo od ostalih socio-ekonomskih tipov posestnikov. Kar 95% vseh vitlov je enobobenskih, največ pa trotočkovnih priključkov.

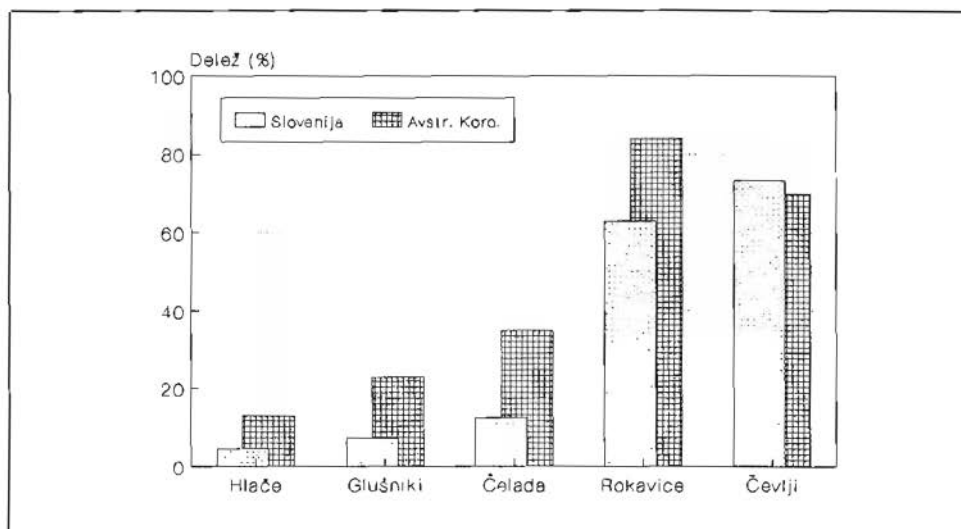
Še več kot traktorjev pa imajo gozdni posestniki motornih žag (upoštevali smo samo tiste, ki jih še uporabljajo za delo v gozdu). Vsi tipi kmetij, razen ostarelih, imajo v povprečju vsaj eno motorno žago (čiste kmetije 1,7). V primerjavi s traktorji

so motorne žage tehnološko še veliko bolj zastarele, kljub temu, da je njihova povprečna starost nekoliko nižja (8 let). Tako je razumljivo, da več kot 40% motornih žag nima zavore verige. Posebej slaba pa je oprema lastnikov gozdov z gozdarskimi metri, posledica tega pa je nenatančno in nepravilno krojenje v zasebnih gozdovih (MEDVED 1989).

Animalno spravilo vse bolj izginja tudi iz zasebnih gozdov (le dobrih 10% jih uporablja tudi živino pri spravilu lesa). Dobri dve tretjini posestnikov še vedno opravlja ročno spravilo oziroma predspravilo. Veliko ročnega dela opravljajo gozdni posestniki tudi pri nakladanju lesa na prikolice (70%), precej manj pa jih ima različne traktorske priključke za to delo (10%). Les prevažajo s traktorskimi prikolicami (44%) in doma narejenimi prikolicami ali vozmi (23%).

Če pri tehnični opremi marsikje še lahko »pogledamo skozi prste«, pa tega nikakor ne bi smeli storiti pri osebnih varovalnih sredstvih. Koliko gozdni posestniki uporabljajo posamezna varovalna sredstva za delo v gozdu, prikazuje grafikon 2. Za ilustracijo prikazujemo še podatke iz podobne raziskave na avstrijskem Koroškem.

Na splošno so razmere najbolj kritične pri (ne)uporabi zaščitnih čelad in ustreznih zaščitnih hlač pri sečnji.



Grafikon 2: Uporaba varovalnih sredstev pri delu v gozdu

Tako revirne gozdarje kot tudi celotno gozdarsko stroko zato čaka še veliko naporov pri humanizaciji gozdnega dela v zasebnih gozdovih. Predvsem revirni gozdarji pa so tisti, ki imajo največ neposrednih stikov z gozdnimi posestniki in s tem tudi možnost stalnega obveščanja in preventivnega opozarjanja o nevarnostih gozdnega dela. Žal pri večini ljudi velja prepričanje, da to delo dobro obvladajo in da se njim že ne more nič zgoditi. Zato bo k previdnosti tistih, ki delajo v gozdu, nujno morala prispevati tudi primerna zakonodaja na področju zdravstvenega in socialnega zavarovanja ter varstva pri delu za kmete.

Stroka bo morala tudi poskrbeti, da bodo revirni gozdarji seznanjeni z razvojem tehnične opreme za delo v gozdu, da bodo lastnikom lahko svetovali pri nakupih. Danes je v naših trgovinah zelo veliko tovrstne opreme, ki je na zahodu tehnološko že zastarela, zaradi nekoliko nižjih cen pa ima ogromno kupcev ravno med tistimi, ki s tem niso seznanjeni. Kmeta je treba prepričati, da ni tako bogat, da bi kupoval poceni.

5. (NE)VARNOST PRI DELU V GOZDU IN POSLEDICE

V zadnjih 10 letih je bilo v naših zasebnih gozdovih povprečno 15 smrtnih nezgod

letno. Tej tragični številki lahko prištejemo še 20 smrtnih nezgod letno s kmetijskimi traktorji (DURJAVA 1990).

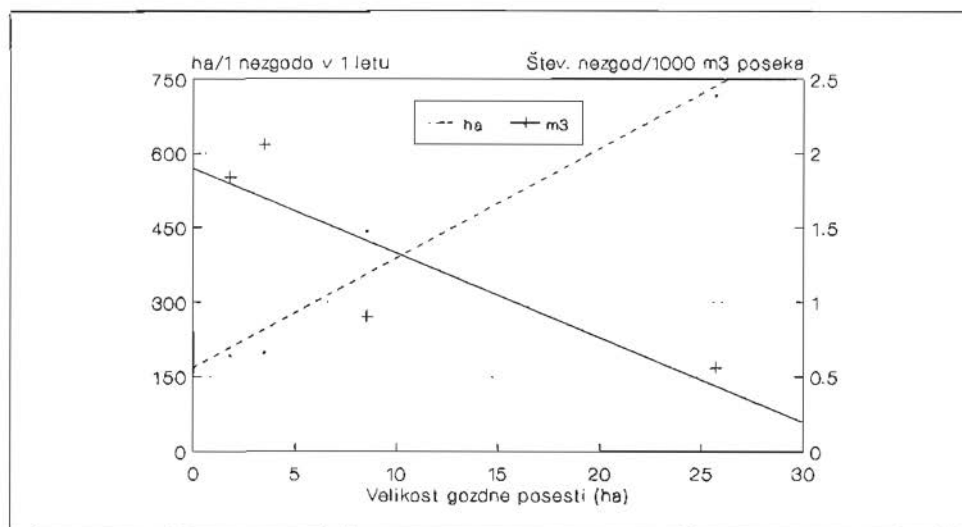
V zasebnih gozdovih pride do smrtne nezgode na vsakih 100.000 neto m³ etata, v družbenih pa na 1.300.000 m³. V Sloveniji imamo, računano na isto količino etata, dvakrat toliko smrtnih nezgod v zasebnih gozdovih kot v Avstriji (primerjava za leto 1987).

Med gozdnogospodarska območja z relativno največjim številom smrtnih nezgod lahko štejemo Mursko Soboto, Brežice, Novo mesto, Kranj in Celje.

V Sloveniji se v delavnikih zgodi 60 % smrtnih nezgod, kar 40 % pa v sobotah in nedeljah. Ta podatek nam pove, da je večina naših lastnikov gozdov tudi redno zaposlena in imajo v delavnikih le malo časa za delo v gozdu.

Največ smrtnih nezgod je bilo pri sečnji in izdelavi (66 %). Petino nezgod je bilo pri spravilu (20 %), od tega 2 % pri ročnem spravilu, vse ostale pa pri traktorskem. Ostale nezgode so se zgodile med nakladanjem in pri prevozu lesa (14 %).

Najpogostejše je prišlo do nezgode zaradi udarca padajočega drevesa (29 %). Pri tem je bilo največ primerov, da je tisti, ki je drevo podiral, tega podrl na sodelavca. Na drugem mestu po nevarnosti je sproščanje obviselih dreves (11 %). Pri sproščanju ob-



Grafikon 3: Pogostost nezgod pri delu v gozdu v odvisnosti od velikosti gozdne posesti

viselih dreves je bil le v dveh primerih od petnajstih izbran pravilen način. Najpogostejše je prišlo do smrtni nezgode pri podiranju drevesa, na katerem je drevo obviselo. Tretje mesto po številu nezgod si delijo opravila: podiranje-izdelava podrtih dreves zaradi ujm, polna vožnja pri traktorskem spraviu in polna vožnja pri prevozu lesa (vsaka 9%). Naslednji najpogostejši vzrok smrtnih nezgod so padajoče veje in vrhači. Anketirani svojci so povedali, da ob smrtni nezgodi pri delu v gozdu nihče od ponesrečenih ni uporabljal zaščitne čelade.

V več kot polovici primerov je bila poškodba glave glavni vzrok smrti (58%). Sledijo poškodbe prsnega koša (22%). Ostali deli telesa so omenjeni v manj kot 10% primerov kot glavni vzrok smrti poškodovanih.

O nezgodah pri delu v gozdu smo postavili tudi več vprašanj gozdnim posestnikom, ki so bili za anketiranje slučajnostno izbrani. Vsako peto anketirano gospodinjstvo je imelo v zadnjih desetih letih najmanj eno nezgodo pri delu v gozdu. Absolutno najpogostejše so nezgode pri čistih kmetih (vsako tretje gospodinjstvo) in pri potencialno čistih (vsako četrto).

Ugotovili smo, da je pri pogostnosti pojavljanja nezgod najboljši kazalec velikost gozdne posesti, slabši pa socio-ekonomski tip posesti, kjer so razlike minimalne. Izra-

zito izstopa le tip ostarelih kmetij, kjer so poškodbe precej pogostejše. Jasno je viden trend zmanjševanja pogostnosti nezgod z večanjem velikosti gozdne posesti (grafikon 3). Pri lastnikih gozdov z malo gozdno posestjo so nezgode štirikrat pogostejše kot pri tistih s posestjo nad 15 ha, tako glede na količino proizvodnje, kot glede na površino gozda.

Zaradi primerjave navajamo še nekaj podatkov tujih izsledkov na tem področju. Po podatkih REHSCHUH-a in soavt. (1984) se je v dveh nemških deželah Niedersachsen in Bayern v kmečkem gozdu zgodilo 0,58 oziroma 0,4 nezgode/1000 m³ posekanega lesa. Podatki kažejo, da se zgodi v povprečju v deželi Niedersachsen ena nezgoda letno na 890 ha gozda in v deželi Bayern na 540 ha gozda.

Nezgode po fazah dela in delovnih operacijah (preglednica 1) smo primerjali s podatki za avstrijske zasebne gozdove (STADLMANN 1986). Primerjavo prikazujemo zaradi tega, ker so naši podatki pridobljeni z vzorcem, medtem ko ima Avstrijsko kmečko socialno zavarovanje že dolgo v veljavi poseben popisni obrazec za vse nezgode v zasebnih gozdovih (Socialversicherungsanstalt der Bauern).

Pri nas je relativno več nezgod pri spraviu in pri prevozih. Vzrok je verjetno v tem, da pri nas uporabljamo precej slabše in

Preglednica 1: **Struktura nezgod po fazah dela in delovnih operacijah (delež v %)**

Faza dela / Delovna operacija	Anketa IGLG 1990		Avstrija 1986
SEČNJA IN IZDELAVA	61		73
– Kleščenje		25	24
– Lupljenje		1	1
– Prehodi		1	3
– Ostale delovne operacije		34	45
SPRAVILO	32		16
– Spravilo s traktorji			7
– Ročno spravilo			9
NAKLADANJE IN PREVOZ	5		3
– Nakladanje		1	
– Prevoz		4	
GOJITVENA DELA	2		4
OSTALO			4

delo v gozdu manj primerne traktorje. Zato relativno nižji delež nezgod pri sečnji še ne pomeni, da jih je pri nas tudi absolutno manj.

Posledice gozdarskih poškodb smo zaradi pomanjkanja lastnih podatkov (v Sloveniji) obravnavali s pomočjo tujih ugotovitev. Dolgoletno povprečje nezgod v Avstrijskih zasebnih gozdovih, ki jih obravnava socialno zavarovanje, znaša 2553 nezgod na leto. Od tega se jih je 15,5% (395/leto) končalo s trajno invalidnostjo in 0,78% (20/leto) s smrtjo. Podatki veljajo za obdobje 1974–1984 (STADLMANN 1986). Z našim anketiranjem pa smo ugotovili, da so imeli posestniki in družinski člani 17% zelo težkih poškodb (za take poškodbe smo šteli vse z zdravljenjem daljšim od štirih mesecev). Glede na obseg invalidnosti pri nezgodah v Avstriji (15,5%) predpostavljamo, da je šlo v končni fazi tudi pri naših za delno invalidnost.

Obseg vseh nezgod v naših zasebnih gozdovih ni poznan. Zato smo poskusili njihovo število ugotoviti na dva različna načina: 1 – poznan je delež smrtnih nezgod (glede na skupen obseg) v Avstrijskih zasebnih gozdovih in obseg vseh nezgod pri nas, 2 – s podatki naše ankete (površina gozda/1 nezgodo letno) (MEDVED 1991, str. 77). S pomočjo prvega izračuna lahko sklepamo, da je pri nas povprečno letno 1910 vseh nezgod v zasebnih gozdovih, ki bi jih po avstrijskih kriterijih obravnavalo socialno zavarovanje, po drugem izračunu pa smo dobili 2065 nezgod na leto. Razlika v izračunu po dveh popolnoma neodvisnih poteh je tako le 8%. Glede na razmere, ki

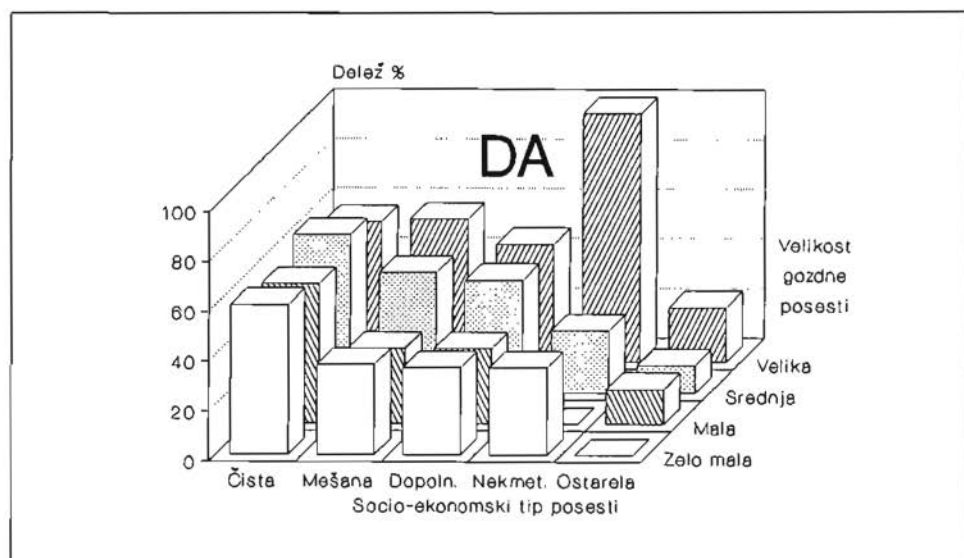
veljajo v Avstriji, lahko sklepamo, da je v naših zasebnih gozdovih vsako leto vsaj 2000 takšnih delovnih nezgod, ki jih bo nekoč moralo obravnavati socialno zavarovanje.

V vseh nadaljnjih preračunavanjih za Slovenijo bomo uporabljali zaokroženo številko 2000 nezgod/leto pri delu v gozdu. Če se še enkrat ozremo na avstrijske rezultate (15,5% invalidov) in uporabimo razmerje za nezgode pri nas, lahko sklepamo, da se pri delu v naših zasebnih gozdovih letno poškoduje približno 300 ljudi, ki ostanejo invalidi.

Po nezgodi je potrebna tudi zdravniška oskrba. Glede na posledice nezgode ponesrečeni potrebuje hospitalno, ambulantno ali zdravniško oskrbo na domu; le pri najlažjih oblikah nezgod ni potrebna zdravniška nega. Podatkov o obsegu slednjih ne obravnava nihče in niso zabeležene v statistikah. Po podatkih avstrijskega socialnega zavarovanja za kmete je za 43,3% gozdarskih nezgod potrebna hospitalizacija, za 43,1% ambulantno zdravljenje, v 13,1% pa domača zdravniška oskrba. Le 0,4% poškodovanih se po teh podatkih oskrbi samih.

Čas, potreben za zdravljenje v bolnišnicah, je zelo različen glede na težo poškodb in način zdravljenja. V povprečju traja čas hospitalizacije po gozdarskih nezgodah 14 dni. Poseben problem je nesposobnost za delo – bolniški stalež. V istem viru navajajo, da je ta čas v povprečju 32 dni.

V Nemčiji, Avstriji in v Švici so na različne načine poskušali ovrednotiti, koliko v povprečju stane zdravljenje nezgod. Stroške



Grafikon 4: Delež pritrdilnih odgovorov o potrebnem obsežnejšem znanju za delo v gozdu

zdravljenja so izračunali na različne načine. Izračuni so pokazali od najmanj 2730 DEM/nezgodo (BLASCHKO 1983), kjer so upoštevali samo neposredne stroške, do največ 4400 DEM, kjer so upoštevali tudi posredne stroške. BUTORA (1982) je za švicarske razmere izračunal, da stroški znašajo 3716 SFR/nezgodo.

Ob predpostavki, da nezgoda v povprečju stane 3000 DEM, in da imamo v naših zasebnih gozdovih najmanj 2000 nezdod na leto, so stroški zdravljenja 6.000.000 DEM/leto, kar je 3 do 4 % vrednosti posekanega lesa v zasebnih gozdovih v Sloveniji.

Analize o nezdodah pri delu so morda nekoliko manj pomembne za delo v revirju, so pa vsekakor pomemben pripomoček pri razlaganju zahtevnosti, nevarnosti in posledic nezdod pri delu v gozdu. Vsekakor bo te ugotovitve morala upoštevati tudi naša mlada država, ki bo morala pretehtati ali je ceneje več sredstev namenjati v preprečevanje poškodb ali pa denar namenjati za zdravljenje, invalidnine in za posledice smrtnih nezdod.

Republiškimi upravnimi organom zato predlagamo, da osnujejo celovit projekt za reševanje te problematike in vanj poleg gozdarjev vključijo tudi policijo, zdravstvo, zavarovalništvo, pravosodje, kmetijstvo...

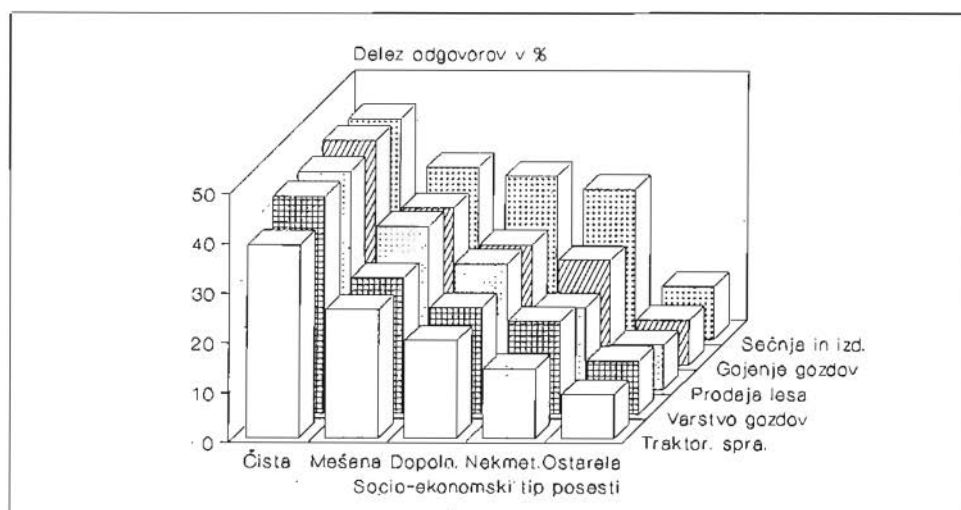
Za naslov projekta predlagamo prilagojeni slogan: »OČE, VRNI SE ŽIV IZ GOZDA«, z dodatkom »IN OHRANI NAM GOZD ŽIV«.

6. PRIČAKOVANJA IN POTREBE LASTNIKOV GOZDOV

Izobraževanje gozdnih posestnikov je pri nas zelo slabo razvito. Slabo poznamo pripravljenost posestnikov za izobraževanje, še manj pa področja, kjer naj bi se izobraževali (MEDVED 1989). Zato smo gozdne posestnike vprašali ali menijo, da potrebujejo več znanja za delo v gozdu (grafikon 4).

Število pozitivnih odgovorov je premo sorazmerno z navezanostjo in odvisnostjo od gozda. Tisti, ki več delajo v gozdu in imajo tudi več izkušenj, so tudi mnenja, da bi potrebovali za uspešnejše in varnejše delo v gozdu tudi več znanja. Razlog za odstopanje pri nekmetijskih velikih gozdnih posestnikih je v majhnem vzorcu pri tej kategoriji gozdnih posestnikov.

Za vse, ki bodo v bodoče organizirali tovrstna izobraževanja, bo pomemben tudi podatek o izraženi zanimanju lastnikov gozdoz za različna področja izobraževanja. V grafikonu 5 so prikazani podatki za najpomembnejša področja.



Grafikon 5: Na katerih področjih bi radi poglobili znanje? (delež pozitivnih odgovorov v %)

Manjša kot je kmetijska dejavnost, manjše je tudi zanimanje za različna področja izobraževanja. Največje zanimanje za vsa področja je na čistih kmetijah, najmanjše pa na ostarelih. Izobraževanje o sečnji se vsem zdi najpomembnejše, na drugem mestu potreb po izobraževanju je gojenje gozdov, sledijo pa področja: prodaja lesa, varstvo gozdov in traktorsko spravilo.

Do zdaj so izobraževanja za gozdne posestnike organizirala največ gozdna gospodarstva, Gozdarski šolski center (GŠC) v Postojni pa se je le občasno vključeval v to delo. To se odraža tudi v odgovorih na vprašanje, kje bi se udeležili izobraževanja. Za množično izobraževanje je veliko bolj primerna domača okolica. Vendar tudi delež vprašanih, ki bi se udeležili tečajev na GŠC ni tako majhen, da ne bi kazalo razmišljati o boljši izkoriščenosti zmožnosti GŠC za potrebe lastnikov gozdov.

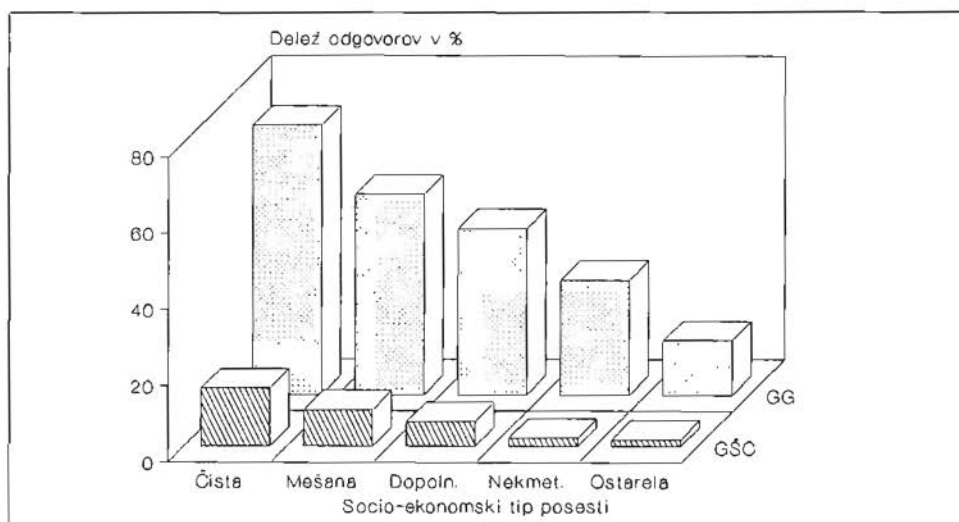
Več kot dve tretjini lastnikov gozdov meni, da bodo tudi v bodoče potrebovali strokovno pomoč pri gospodarjenju z gozdom. Najnižji delež o potrebnosti tovrstne pomoči so izrazili lastniki na ostarelih kmetijah (55 %) in na kmetijsko nedejavnih posestih (63 %). Več pomoči pričakujejo tisti z več gozda, saj 70 % vseh, ki imajo več kot 5 ha, meni, da je strokovna pomoč potrebna. Najmanj tovrstne pomoči pričakujejo po-

sestniki, ki imajo 3 do 5 ha gozda (57 %). Najmanjši gozdni posestniki (1 do 3 ha) pa menijo, da bo pomoč potrebna v 65 % primerov.

Ker je pojem strokovna pomoč zelo širok, smo enako vprašanje zastavili ločeno za nekatere glavne dejavnosti, ki so potrebne pri gospodarjenju z gozdom (odkazilo lesa, izvedba sečnje, izvedba spravila, izvedba odvoza lesa, izvedba gojitvenih del, gradnja cest in vlak, urejanje gozdov, svetovanje in kreditiranje pri nakupu opreme). Do zdaj smo ugotavljali velike razlike med socio-ekonomskimi tipi, pri odgovorih o pričakovani strokovni pomoči pa razlike med njimi niso značilno različne. Zato prikazujemo le povprečja pričakovane strokovne pomoči po posameznih dejavnostih (preglednica 2).

Preglednica 2: Pri katerih dejavnostih pričakujete strokovno ali izvedbeno pomoč? (delež v %, n = 865)

Vrsta dejavnosti	Strokovno pomoč: ne pričakujem pričakujem		Rang
Odkazilo lesa	48,7	51,3	1
Izvedba sečnje	94,8	5,2	8
Izvedba spravila	95,0	5,0	9
Odvoz lesa	74,9	25,1	7
Gojitvena dela	66,1	33,9	5
Gradnja cest in vlak	59,3	40,7	2
Urejanje gozdov	63,6	36,4	3
Svetovanje in kreditiranje	74,0	26,0	6
Izobraževanje	66,0	34,0	4



Grafikon 6: Kraj izobraževanja za delo v gozdu

Mnenja lastnikov gozdov o potrebnosti strokovne ali izvedbene pomoči se po posameznih dejavnostih precej razlikujejo. Največ pomoči pričakujejo pri odkazilu drevja in pri gradnji cest ter vlak. Po njihovih ocenah sledi urejanje gozdov, izobraževanje ter gojitvena dela. Vse tri faze pridobivanja lesa: sečnja, spravilo in prevoz pa so uvrstili med dejavnosti, kjer bodo potrebovali najmanj izvedbene pomoči.

7. SKLEPI

Ne glede na organizacijske in poslovne spremembe v gozdarstvu bo morala osnovna organizacijska celica v gozdarstvu – GOZDNI REVIR – zagotavljati tako kontinuirano delovanje gozda kot ekosistema kot tudi poslovnih interesov vseh lastnikov gozdov. Glede na dejstvo, da je bilo že doslej dve tretjini gozdov v lasti zasebnikov (v bodoče se bo ta delež še povečal) in glede na obetajoče se spremembe v gozdarski zakonodaji (prosti trg z lesom, povečane obveznosti lastnika pri delu z gozdom, spremembe v davčni politiki...), bodo morali upravljalci zasebnih revirjev v veliki meri spremeniti način dela in ga intenzivirati predvsem na področju svetova-

nja, obveščanja, izobraževanja in usmerjanja lastnikov gozdov.

Revirni gozdar pri tako pomembnih nalogah, ki jih opravlja in jih bo v bodoče še več, ne bo smel ostati sam. Zato je odgovornost predvsem na izobraževalnih, raziskovalnih in drugih državnih institucijah, ki bodo morale organizirati dodatno izobraževanje že obstoječih kadrov in dati ustrezno izobrazbo tistim, ki šele prihajajo. V veliko diskusijah v času viharja nad gozdarstvom je bilo slišati, kako so marsikje ravno revirni gozdarji zapravili ugled gozdarstvu. Kdo pa jih je šolal, vodil...?

Izražene potrebe kmetov po izobraževanju in strokovni pomoči zavezujejo družbo (državo), da jim izobraževanje omogoči, gozdarje pa obvezujejo, da veliko bolj intenzivno in ustvarjalno kot doslej strokovno delujejo med gozdnimi posestniki. Potrebe v nadaljnjem usmerjanju lastnikov gozdov se kažejo tudi v izredno visokem številu nezgod med našimi lastniki gozdov. Tudi propadanje gozdov narekuje družbi in gozdarjem, da kmetu pri gospodarjenju z gozdom priskočijo na pomoč, saj je nemožno, da bi sam reševal posledice onesnaževanja okolja, ki se prenašajo na gozdove. To nam narekuje tudi slovenska javnost, ki problem propadanja gozdov postavlja na prvo mesto med vsemi ekološkimi težavami v okolju.

SOME EMPHASES IN THE QUESTIONNAIRE PERFORMED WITH FOREST OWNERS

Summary

Last summer 865 randomly chosen forest owners (more than 1 hectare of forest) and almost one half of the relatives of those who were killed in forest work (63) in the last 10 years were investigated within the scope of the research work "Wood Production in Private Forests of the Republic of Slovenia". The results of the inquiry were published in the postgraduate work under the title "The Participation of Forest Owners in Wood Production" (MEDVED 1991). Forest owners were dealt with separately according to six socio-economic estate types: full-time farm, potentially full-time farm, mixed type farm, supplementary farm, senior farm and agriculturally non-active farm as well as according to estate size in four size classes as to forest estate area: from 1 hectare to 2.99 hectares – a very small forest estate, from 3 hectares to 4.99 hectares – a small forest estate, from 5 hectares to 14.99 hectares – a medium forest estate and over 15 hectares – a great forest estate.

Forest owners perform forest work in different ways: by themselves or with their family members, with hired manpower or with the help of a forest enterprise. Examples when the work in private forests is not performed by anyone are not so scarce.

The share of work performed by the owners themselves diminishes from agriculturally most active to agriculturally less active socio-economic estate types. Most of the work is performed by forest owners themselves in cutting and skidding (more than 90 % in full-time, part-time and supplementary farms and less than one half in senior and agriculturally nonactive farms). The activity of forest owners is extremely low in the work which represents the main investments in forests (skid trails and silvicultural work). The main activities of division foresters in this field will therefore be:

- offering consulting to forest owners in the choice of forest work performers,
- the know how as to technical and technological efficiency of performers,
- the solving of the problems in the carrying out of silvicultural work,
- the coordination in skid trail and road construction,
- assistance and consulting in the maintenance forest work.

Technical equipment (tractors, motor saws, winches) is quite numerous but it is technologically out-of-date. The situation is much worse with protection equipment for forest work. Generally, it is most critical as regards the (non)use of protective helmets and appropriate trousers in cutting.

Division foresters as well as the entire forestry profession will have to perform a lot of activities in the humanization of forest work in private forests. It is first of all division foresters who have

the most direct contacts with forest owners and thus also the possibility of constant informing and preventive calling attention to the dangers in forest work. It will be the task of the profession to make division foresters acquainted with the development of technical equipment for forest work so that they will be able to advise forest owners in their purchases.

In the last 10 years there were 15 fatalities on the average annually in Slovene private forests. There occurs one fatality per each 100,000 net m³ of annual cut in private forests and in socially owned forests per each 1,300,000 m³. Most of the fatalities occurred in cutting and in preparation of assortments (66 %), one fifth in skidding (20 %) and the rest in loading and wood transportation. In more than a half of the incidents the injured head was the cause of death.

It was established by means of the inquiry that the frequency of accidents is best indicated by the forest estate area and worse by the socio-economic estate type where there are hardly any differences. Explicitly outstanding is only the type of senior farms where the accidents are much frequent. With forest owners of a small forest estate, the accidents are four times more frequent than with those with an estate of more than 15 hectares, both as regards the production quantity and the forest area. Based on two independent calculations it was established that in Slovene private forests there are each year at least 2000 such working accidents which will once be the subject of the social security service and because of which 300 people remain permanent disabled persons. According to foreign calculations, a forest accident costs 3000 DEM on the average. As to the supposition that at least 2000 accidents happen annually in Slovene private forests, the final calculation amounts to 6,000,000 DEM per year, which totals 3 to 4 % of the annual cut value in Slovene private forests.

The smaller agricultural activity is, the smaller is the interest for different education fields. The greatest interest in all the fields is shown in full-time farms, the smallest in senior farms. The education regarding the cutting is considered to be the most important by everyone, other important fields of the necessary know how are: silviculture, wood sale, forest protection and tractor skidding.

More than two thirds of forest owners think that expert assistance will also be necessary in forest managing in the future. The lowest share of such assistance was expressed by the owners of senior farms (55 %) and agriculturally nonactive estates (63 %). More assistance is expected by those with greater forest areas, 70 % of all who own more than 5 hectares consider that expert help is necessary.

The opinions of forest owners as regards the necessity of professional or executional help differ much according to individual activities. The most assistance is expected in tree marking and forest road and skid trail construction. According to their

estimation, the arranging of forest, education and silvicultural work follow. All three phases of wood production, cutting, skidding and transport have been ranked among the activities where the least executive assistance will be necessary.

LITERATURA

1. BARBIČ, A. 1990: Kmetov vsakdan – položaj in prihodnost družinskih kmetij na Slovenskem. Ljubljana, Cankarjeva založba, 349 s.
2. BERNKOPF, H. 1991: Forsttechnische Erhebung im Karntner Kleinwald. Diplomarbeit, Wien.
3. BLASCHKO, J. R. 1983: Die Bewertung von Folgekosten nach Unfällen und Krankheit in der Land- und Forstwirtschaft. Allgemeine Forstzeitung, Wien, 94, 4, s. 86.
4. BUTORA, V., HOFLE, H. H. 1979: Die Untersuchung von Beinahe – Unfällen – Eine Methode der Unfallforschung in der Forstwirtschaft. Allgemeine Forstzeitschrift, München, 34, 42.
5. DURJAVA, 1990: Nezgode pri vožnji in delu s traktorjem za obdobje 1981–1989. Svet za

preventivo in vzgojo v cestnem prometu SRS, Ljubljana.

6. KOVAČIČ, M. 1983: Tipi kmetij v Sloveniji in njihove značilnosti. Raziskave in študije, Ljubljana, Kmetijski inštitut Slovenije, 63, 73 s.
7. MEDVED, M. 1988: Težje nesreče pri pridobivanju lesa v režiji gozdnih posestnikov. Zbornik gozdarstva in lesarstva, Ljubljana, 32, s. 25–55.
8. MEDVED, M. 1989: Pridobivanje lesa v zasebnih gozdovih SR Slovenije. Raziskovalna naloga, IGLG, Ljubljana, 93 s.
9. MEDVED, M. 1991: Vključevanje lastnikov gozdov v gozdno proizvodnjo, magistrsko delo, Ljubljana, 179 s.
10. MEDVED, M. 1991: Nekaj vidikov odnosa lastnikov gozdov do gospodarjenja z gozdom. Kmečki glas, Ljubljana, št. 1 in 2.
11. STADLMANN, 1986: Forstunfalle. Sozialversicherungsanstalt der Bauern, Wien, 40 s.
12. WINKLER, I. 1987: Specifičnosti zasebnega sektorja gozdarstva in njihov vpliv na organizacijo proizvodnje v zasebnih gozdovih. Gozdarski vestnik, Ljubljana, 45, 1, s. 4–11.
13. WINKLER, I., GAŠPERSIČ, F. 1987: Zasebni gozdovi v Sloveniji – stanje in novejša gibanja. Strokovna in znanstvena dela, IGLG, Ljubljana, 94.



Karikatura: Gorazd Mlinšek

Pomen ekoloških dejavnikov pri oblikovanju gozdnega revirja

Janez ANDOLJŠEK*, Anton PRELESNIK**

Izvleček

Andoljšek, J., Prelesnik, A.: Pomen ekoloških dejavnikov pri oblikovanju gozdnega revirja. Gozdarski vestnik, št. 1/1992. V slovenščini s povzetkom v angleščini.

Prispevek obravnava dejavnike, ki jih moramo upoštevati pri oblikovanju gozdnega revirja. Poudarjen je pomen ekoloških dejavnikov, ki se jih je doslej pri oblikovanju revirjev premalo upoštevalo. Zaradi velike rastiščne in sestojne pestrosti ter mnogih omejitev pri gospodarjenju z gozdovi naj revir ne bo prevelik in naj ga vodi visoko šolan gozdarski strokovnjak.

Ključne besede: gozdni revir, revirni gozdar, ekološki dejavniki.

Synopsis

Andoljšek J., Prelesnik, A.: The Significance of Ecologic Factors in the Formation of a Forest Division. Gozdarski vestnik, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English.

The article deals with the factors which have to be observed in the forming of a forest division. The significance of ecologic factors, which has been neglected in the forming of divisions so far, has been emphasized. Due to great variety of natural sites and forest stands and numerous limitations in forest managing, a division should not be too large and it should be managed by a forestry professional of higher education.

Key words: forest division, division forester, ecologic factors.

1. GOZDNI REVIR

Slab odnos človeka do gozda je že zgodaj zahteval potrebo po njegovem varovanju. Iz zgodovine poznamo razne gozdne rede, predpise in navodila, ki so preprečevali opustošenja, krčitve in skrbeli za gojenje in varstvo gozdov. Za izvajanje teh predpisov so bili postavljeni uradniki, ki so nadzorovali in vodili vsa dela na določenem območju gozda. Tako so pri nas in v srednji Evropi že zgodaj nastale trajnejše organizacijske celice za gospodarjenje z gozdom – gozdni revirji. Sprva so vse delo v revirju vodili priučenji uslužbenci, nato logarji z nižjo gozdarsko izobrazbo, pozneje in danes pa gozdarski tehniki in le redko inženirji ali diplomirani gozdarski inženirji.

Ob zaključku specialističnega študija iz gojenja gozdov sva pod mentorstvom prof. dr. Mlinška izdelala skupno specialistično nalogo: Pomen ekoloških dejavnikov pri oblikovanju gozdnega revirja. Ta je tudi podlaga za ta referat.

2. EKOLOŠKI DEJAVNIKI PRI DELU Z GOZDOM

Novejše spoznanje človeštva, da gozd ni več en, temveč le ob določenih pogojih obnovljiv, in da lahko živimo brez lesa, ne moremo pa brez gozda, nas sili, da z gozdom gospodarimo na sonaraven način ob močnejše poudarjenem ekološkem vidiku. Ohranjamo in krepimo vse, kar v to hišo (oikos = hiša, okolje) spada, in zavračamo vse, kar sem ne spada. Zavedajmo se, da je danes mnogokje gozd še edini del ohranjenega naravnega okolja.

Ekološki dejavniki se pri delu v gozdnem revirju do zdaj premalo upoštevajo. Vključevanje teh dejavnikov poleg konvencionalnih zahteva dodatna znanja iz organizacije, psihologije, filozofije in drugih stičnih ved. Samo količinski kazalci (površina, kubiki, gojitvene ure...) so za ekološko tako pestre slovenske razmere nezadosten kriterij za oblikovanje gozdnih revirjev. To ekološko različnost želiva v tem referatu dodatno razčleniti in ji določiti težo z uporabo dokaj velikega števila možnih ekoloških dejavnikov, ki so za dele območja lahko čisto

* Spec. J. A., dipl. inž. gozd., ** spec. A. P., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Kočevje, 61330 Kočevje, Rožna ulica 39, Slovenija

specifični. Z določitvijo teže ali ponderja izbranim dejavnikom lahko z matematičnimi metodami določimo vplivnost teh dejavnikov na obseg in zahtevnost dela revirnega vodje. Revirni vodja mora organizirati delovni proces z veliko odgovornostjo do okolja ob upoštevanju bioloških, tehnoloških, ekonomskih in socioloških posebnosti revirja. Etika in morala doslej v naši družbi pač nista bili kaj dosti cenjeni vrline človeka, nedvomno pa sta nujni za oblikovanje pravega odnosa pri ravnanju z gozdom.

Zaradi take opredelitve dela z gozdom v revirju se srečamo z vprašanjem profila vodje gozdnega revirja. V razvitem svetu postaja gozd ne glede na lastnino splošna dobrina. Javnost delo gozdarja ocenjuje zelo kritično in zahteva mnogonamensko obravnavo gozda. Zaradi svoje pestrosti in neponovljivosti zahteva delo z gozdom kognitiven pristop. Le od dobrega poznavanja revirja in reakcij tega gozda na naše ukrepe je odvisno racionalno trošenje lastne in tuje energije.

Gozdni revir v današnjem smislu pozna slovensko gozdarstvo že več kot sto let. Zaradi omenjene opredelitve je lahko revirni vodja le splošno razgledan gozdar in ne specialist, saj mora biti sposoben celovito obdelovati svoj »grunt«. Pri delu na tem gruntu je treba uporabljati kvalitativne in etične kazalce. Najprej se moramo vprašati KAKO in šele nato KOLIKO. Revirni vodja spozna svoj revir celo življenje, zato je stalnost tako pomembna. Stalnost oziroma teritorialnost tudi pri drugih delavcih v revirju močno izboljša odnos do okolja.

Ekološki vidik pri delu v revirju poveča zahtevnost dela. Povečana samostojnost, ki sledi iz usmeritve, da revirni vodja opravlja vsa dela in skrbi za ohranitev in izboljšanje vseh njegovih funkcij ne glede na lastništvo, zahteva poleg strokovnega znanja tudi druge psihofizične lastnosti, kot so: ustvarjalnost, iniciativnost, samokritičnost, odgovornost in še kaj.

Poleg stalnosti revirnega vodje je za odnos do gozda posebej ugodno, če tudi vsa druga potrebna dela opravlja manjša skupina stalnih delavcev. Delo na prostem je že po naravi dela skupinsko delo. To velja še posebej za težko in nevarno delo v gozdu. V tej skupini morajo imeti vsi

udeleženci pravičen odnos do okolja, ki ga pridobijo s stalnostjo in pridobljenim občutkom pripadnosti skupini – revirju. Dobro izbrani skupini se sčasoma poglobi delovna etika in jemlje revir kot svojo lastnino. V tem primeru je manj poškodb gozda, ki sicer nastajajo pri sečnji in spravilu ali pa tudi pri ne dovolj premišljenemu odkazilu.

3. PREGLED ORGANIZACIJSKIH OBLIK GOZDNIH REVIRJEV

Zgodovinski pregled organizacijskih oblik gozdnega revirja na kočevsko-ribniškem gozdnogospodarskem območju je potrdil, da so gozd delili na gozdne revirje že zelo dolgo. Dosti drugače ni bilo tudi drugod v Sloveniji. Revirji so bili različno veliki, vodili so jih različno izobraženi gozdarji. Med občani se je uveljavil izraz logar, ki se še danes često uporablja namesto revirni gozdar. Po najinem mnenju je to posledica velikega števila vestnih, pridnih, discipliniranih gozdarjev, ki so dolgo časa svojemu znanju primerno delali v naših gozdovih.

V specialistični nalogi je napravljen poskus ocene koristnosti raznih organizacijskih oblik za slovensko gozdarstvo. Ocena je narejena iz velike časovne razdalje in je zato lahko krivična. Potrebna pa je zato, da pri novi organizaciji ne bi uporabili tistih oblik, ki so se že pokazale za manj primerne. V določenih obdobjih so bili revirni vodje generalisti, imeli so pravice o vsem konkretnem odločanju v revirju. Za druga obdobja pa je značilna velika delitev (industrijska fragmentacija) dela. V primerno velikem revirju je nekdo skrbel le za načrtovanje in odkazilo in mogoče še gojitvena dela; sečnjo, spravilo, gradnjo vlak pa so organizirali in nadzirali drugi. Danes se je ponovno uveljavil revirni vodja generalist. Vse druge spremembe so bile nekoristne, neučinkovite in so zato odmrle.

RAZVOJ ORGANIZACIJE GOZDNEGA REVIRJA V KOČEVSKEM GOZDNOGOSPODARSKEM OBMOČJU

1890–1920

– načrtno gospodarjenje na veleposesti Auersperg,

- gozdni revir 3000–5000 ha,
- odkazilo, vodenje del, nadzor,
- na ca. 800 ha gozdni čuvaj.

1920–1940

- v veleposestniških gozdovih ni sprememb,
- manjše veleposesti imajo logarske okoliše,
- v zasebnih gozdovih lahko svetuje okrajni gozdar.

1945–1950

Družbeni gozdovi

- gozdovi so razdeljeni na logarije, ločitev na gozdove veleposesti, EMONE, občinske,
- GG in LIP: nešolani kadri,
- enormne sečnje = PLANSKA LETA,
- logar vezan na teren.

Zasebni gozdovi

- na ca. 20.000 ha pet revirjev s 5–7 logarijami,
- nešolani kadri,
- centralno vodenje iz ministrstva.

Po 1950

Družbeni gozdovi

- ponovno GG: normalizacija sečenj,
- na terenu logarji, kader šolan na tečajih,
- logar odkazuje in vodi vsa dela v gozdu,
- povečuje se število strokovnjakov.

Zasebni gozdovi

- v organizaciji na terenu ni sprememb,
- nastanejo poslovne zveze = GG za zasebne gozdove.

1953–1974

Družbeni gozdovi

- na terenu že gozdarski tehniki,
- nastanejo gozdni revirji z združevanjem logarj,
- logar postane delovodja ali odpretnik,
- nova zakonodaja.

Zasebni gozdovi

- po 1965 (novi zakon) združitev DG in ZG,
- gozdni revirji samo z DG, samo z ZG ali mešani.

1974

Družbeni gozdovi

- zakon o združenem delu,
- uvedba specialistov v revirju,
- z notranjimi akti predpisano gojitveno načrtovanje: izvedba deljena na gojitveni del in sečno-spravljalni ali tehnični del,
- uveden položaj vodje gospodarske enote.

Zasebni gozdovi

- gozdni revir se ne spremeni, tudi ne organizacija,
- uvajanje oddelčnega gospodarjenja.

Po 1985

Družbeni gozdovi

- ponovno se uvajajo revirji z vodjem generalistom,
- revirni vodja spet gospodar.

V zasebnih gozdovih ni bilo sprememb.

4. UPOŠTEVANJE EKOLOŠKIH DEJAVNIKOV PRI OBLIKOVANJU REVIRJEV

Vse doslej povedano potrjuje nujnost, da ovrednotimo gozdni revir tudi z ekološkimi dejavniki. V slovenskem gozdarstvu se močno poudarja intenzivnost, sonaravnost in pomen nege v širšem smislu, kar se mora odraziti tudi pri delu v osnovni celici – gozdnem revirju. Na področju sonaravnosti smo veliko naredili, malo pa na področju uveljavitve okoljetvornih funkcij gozda. Te so nam bile omejitve pri gospodarjenju, ki jih nismo niti ovrednotili, saj nam jih ne bi nihče plačal. Na tem področju pričakujemo določene rešitve v novi zakonodaji. Posebno v zasebnih gozdovih bo težko uveljaviti splošen interes nad gozdovi.

Doslej smo se gozdarji premalo spraševali, kaj v gozdu smemo, pomembneje je

bilo koliko. Žival je do narave prijaznejša kot človek, ker jo vodi prvobitni nagon, človeka pa predvsem korist. Šele naučiti se moramo uporabljati oblikovalno moč okolja za doseg sonaravnih gozdnogojitvenih in gozdnogospodarskih ciljev. Premalo poznamo okolje in delovanje ekosistemov, zato ni čudno, da jih včasih s svojimi posegi nehote porušimo. Skoraj nič ne vemo o samoregulacijskem delovanju narave, ki ga človek vsepovsod onemogoča. Večkrat v gozdu uporabljamo zanj neprijazno gozdarstvo tehnologijo. V opravičilo gozdarstvu je lahko le dejstvo, da je ves razvoj plačalo samo, skoraj brez cenjenih kreditov ali dotacij širše družbe, ki je imela od gozda koristi.

5. IZBOR EKOLOŠKIH DEJAVNIKOV

Pestrost slovenske krajine in gozdov zahteva uporabo velikega števila ekoloških dejavnikov. Ugodno je, da so ti lokalno določeni. V določenem območju, za katerega oblikujemo gozdne revirje, ali je to gospodarska enota ali celo območje, izberemo primerno veliko število dejavnikov, ki so značilno različni za obravnavano območje in so uporabni za definiranje razlik med gozdnimi revirji. Zaradi tega vedno zberemo za vsako obravnavano območje le najbolj reprezentativne, kar onemogoča postavitve enotnega vzorca ali meril npr. za celo Slovenijo.

Zaradi lažjega razumevanja in preglednosti lahko uporabljene ekološke dejavnike razdelimo v štiri skupine:

1. Rastiščno pogojeni dejavniki:

- položaj v krajini: ravnina, gričevje, hribi;
- relief: gladko, vrtače + jarki, stopničasto + skalovito;
- nagib: položno, strmo, zelo strmo;
- rastiščni tip: čisti bukov ali smrekovi gozdovi, mešani gozdovi listavcev v nižini, jelovo bukov gozdovi.

2. Sestojne zasnove:

- stopnja ohranjenosti: ohranjeni, spremenjeni, izmenjeni;
- stopnja poškodovanosti: majhna, srednja, velika;

- usklajenost rastlinstva in rastlinojedov: usklajeno, delno usklajeno, neusklajeno;
- stopnja negovanosti: nenegovani sestoji, slabo negovani sestoji, dobro negovani sestoji.

3. Krajinsko-ekološko in kulturno pogojeni dejavniki:

- varovalna funkcija: delno pomembna, pomembna, izjemno pomembna;
- krajinsko estetska funkcija: nepomembna, pomembna, zelo poudarjena;
- turistično rekreacijska + poučna funkcija + varstvena funkcija: nepomembna, pomembna, zelo pomembna.

4. Družbenoekonomske razmere (zasebni gozdovi)

- stopnja navezanosti (odvisnosti) na gozd: majhna, srednja, velika;
- razdrobljenost gozdne površine: kompleksnost, velika posest, razdrobljenost – majhna posest;
- splošna razvitost kraja: razvit, slabo razvit, nerazvit.

Če se odločimo, da preverimo ustreznost oblikovanja gozdnih revirjev ali jih po teh kriterijih postavimo na novo, je torej potrebna pravilna izbira zadostnega števila kriterijev za vse štiri skupine.

6. DODATNI PROBLEMI PRI ORGANIZACIJI GOZDNIH REVIRJEV V ZASEBNIH GOZDOVIH

Omenjeni način in izhodišča veljajo tudi za oblikovanje gozdnih revirjev v zasebnih gozdovih. Tu imajo osnovni elementi (površina, gojitvene ure, čas za odkazilo ...) zaradi drobne posesti in potrebnega dogovarjanja z lastniki različno težo, kar je delno upoštevano tudi v panožnem sporazumu za gozdarstvo, ki pa upošteva le količinske kazalce.

V zasebnih gozdovih Slovenije nastopi dodaten organizacijski problem. Tu se različnim ekološkim dejavnikom (rastišče, sestoj, druge funkcije) pridruži še različna socialna struktura gozdnih posestnikov in lokalno zelo različne družbenoekonomske

razmere. O tem je precej pisal dr. Winkler. Po njegovi anketi iz leta 1982 dajeva o stanju v Sloveniji naslednjo informacijo:

Skupina-razmere	Količina gozda	Gozdni posestniki	Površina gozdov
1. Neugodne	do 3 ha	že 76 %	le 25 %
2. Dobre	od 3 do 15 ha	21 %	49 %
3. Ugodne	nad 15 ha	le 3 %	že 26 %

Tako stanje bo tudi v prihodnje. Tako različni strukturi zasebne gozdne posesti se lahko pridružijo še zelo različne družbenoekonomske razmere, ki so praviloma lokalno določene (Haloze, dolina Kolpe). Vse to je lahko tako moteče, da zahteva močno različno postavljanje gozdnogojitvenih ciljev in potrebo po veliki raznolikosti pri organiziranju. Že zaradi manj ugodnega stanja kot v družbenih gozdovih in velike površine gre organizaciji gozdarske službe v zasebnih gozdovih posebna pozornost.

7. DOLOČITEV TEŽE DEJAVNIKOM

Da bi lahko velikost revirja, ki jo dobimo iz ovrednotenih količinskih kazalcev (po panožnem sporazumu ali kako drugače) korigirali, moramo vsem izbranim dejavnikom določiti vplivnost ali težo.

Nekateri ekološki dejavniki vplivajo na fizično ali umsko delo revirnega vodje ugodno, drugi pa mu lahko bistveno povečajo obseg ali zahtevnost dela. Posebno je potrebno paziti na pravilno izbiro teže kriterijem v skupini in med skupinami. Ugodno je, da imamo v novejših ureditvenih gozdnogospodarskih načrtih za številne dejavnike računalniško obdelane informacije in jih ni potrebno zbirati na novo.

Primer izračuna vplivnosti rastiščnih dejavnikov:

Gozdni revir	Položaj v krajini	Relief	Vrsta kamnine	Nagib	Rastiščni tip	±	%
Rog	0,96	0,91	1,04	0,97	1,15	1,01	+1
Šahen	0,88	0,97	1,00	0,88	0,87	0,92	-8

– Uporaba velikega števila dejavnikov otežuje rangiranje.

8. PROBLEMI IN UGOTOVITVE

Pri testiranju izbranih ekoloških dejavni-

kov v šestih gozdnih revirjih, ki ležijo v dveh sosednih gozdnogospodarskih enotah (Mozelj, Rog) so se pokazali naslednji problemi

in ugotovitve:

– izbor velikega števila med seboj manj primerljivih dejavnikov onemogoča uporabo nekaterih matematičnih metod (parne primerjave);

– določitev različne teže posameznim dejavnikom otežuje sešteviljivost;

– kljub temu, da sva želela dati ekološkimi dejavnikom poudarjeno težo (rastiščni $\pm 15\%$, sestojni $\pm 15\%$, navzočnost funkcij $\pm 10\%$, družbenoekonomske razmere $\pm 5\%$ ali skupaj $\pm 45\%$), je bila vplivnost v obravnavanem primeru zaradi izravnave ugodnih in neugodnih dejavnikov (plus in minus) proti pričakovanju majhna. Pokazalo pa se je, da sta težišče in zahtevnost dela med revirji dokaj različna (Rog zahtevnejši kot Mozelj);

– pri izračunih velikosti ali zahtevnosti gozdnih revirjev se ekološki dejavniki ne upoštevajo;

– v zasebnih gozdnih revirjih se parcelno gospodari tudi tam, kjer so dobri in ugodni ekološki pogoji (pod 1, 2, 3 in 4). Tu se lahko preseže moteča posestna meja z medparcelnim ali integralnim gospodarjenjem. Ta način ne rešuje problemov nege mlajših gozdov in postopne (sprotne) sanacije sestojev v propadanju, ker onemogoča uveljavitev gojitvenega načrtovanja;

– v neugodnih razmerah brez večjih raz-

vojnih ciljev je potrebno organizirati tako gozdarsko službo, ki bo znala vzdrževati sedanje stanje na cenejši način;

– konvencionalni kriteriji (površina, odkazani kubiki, gojitvene ure...) ob upošte-

vanju novih funkcij, ki jih od gozda zahtevamo, niso več zadostni za oblikovanje gozdnega revirja. Korigirani z ekološkimi dejavniki nam natančneje pokažejo, ali smo revirje oblikovali med seboj uravnoteženo;

– vplivnost dejavnikov se zaradi pozitivnih in negativnih vrednosti večkrat izravnavajo, ovrednotenje teh pa jasno pokaže, na katerih področjih je velika zahtevnost dela. To lahko upoštevamo pri izbiri revirnega vodje, pri njegovemu dodatnemu izobraževanju ali pa tudi za različno plačilo.

9. KAKO OBLIKOVATI GOZDNI REVIR IN KAKO VELIK NAJ BO?

Velika rastiščna in zelena sestojna pestrost z uporabo veliko avtonege in sonaravnih principov pri ravnanju z gozdom in z veliko omejitev zaradi drugih funkcij zahteva visokošolsko izobraženega revirnega vodjo oziroma manjši revir. Vodenje bolj enovitih revirjev (veliko čistih bukovih ali smrekovih sestojev) pa lahko pod nadzorom in svetovanjem inženirjev zaupamo tudi gozdarskim tehnikom.

Pri konkretni postavitvi mej revirja je potrebno težiti k homogenizaciji in zaokro-

ženosti. Upoštevamo predvsem meje rastišč in poudarjenost funkcij in tudi upravno in gozdarsko delitev. To so predvsem meje katastrskih občin, oddelkov, gospodarskih enot, ceste, grebeni.

Velikost revirja mora biti taka, da se revirni gozdar reakcij gozda na njegove ukrepe in vseh pomembnih dogodkov iz preteklosti spominja; vse zaupane naloge obvlada; prihodnost pa lahko predvideva ali načrtuje.

Pri vsakem novem organiziranju gozdarske službe v Sloveniji moramo upoštevati vse, kar se je v preteklosti pokazalo za gozd koristno. Od vsakega delavca v gozdu moramo zahtevati optimalno znanje in delo. To velja še posebej za vodjo gozdnega revirja.

Z gozdom gospodarimo intenzivno, zato je vsak gozdni revir zahteven in pomemben. Stanje gozdov se spreminja. Pojavljajo se vedno nove zahteve do gozda, menjajo se cilji, kar vedno zahteva prilagoditev organizacije gozdnega revirja novim razmeram.

Organizacijske spremembe niso prijetne in večkrat koga osebno prizadenejo. V dobro gozda pa je, da včasih »skrenemo od že izhrojene poti« in iz sivine povprečja proti svetlobi prihodnosti.

GOZDNI REVIR

- Gozdni revir je evropska in slovenska gozdarska tradicija in je trajnejša organizacijska enota za gospodarjenje z gozdom.
- Gozd kot zahtevna in občutljiva naravna tvorba zahteva ekološki pristop, ko posegamo vanj. Vprašati se moramo najprej KAKO in KAJ SMEMO, nato šele KOLIKO.
- Delo v naravi je skupinsko in zahteva stalne delavce.
- Stalnost oblikuje odnos do gozda, ki postane lastniški.
- Revirni gozdar mora biti gospodar v revirju, v katerem samostojno odloča o vsem konkretnem. Zato mora opravljati vse naloge – torej je generalist in ne specialist.
- Delo v revirju je celota, ki je ne smejo deliti opravila (gojitveni del : tehnični del) niti ne lastništvo.
- V gozdarskem delu se uvajata nova pojma: etika v odnosu do gozda, delovna etika pri delu v gozdu.

THE SIGNIFICANCE OF ECOLOGIC FACTORS IN THE FORMATION OF A FOREST DIVISION

Summary

A denaturalized forest does not ensure the persistence principle of all the functions. As early as 100 years ago, dr. Leopold Hufnagel opposed the classical German school characterized by clear cuts in the Kočevje forests and introduced more naturalistic silviculture. This idea was later also accepted in other parts of Slovenia, because of which we could be proud of the naturalistic forest managing before the whole world.

A forest division is a basic forest managing cell. It is not only a Slovene but also European tradition, which has long been present in the Slovene forestry. Naturalistic principle in forest stand managing has influence on the quantity and pretentiousness of work in a division. The organization should be adapted to these new aims and tasks.

The ecologic approach and multipurpose dealing with the forest requires that the division be led by a well versed forester – a generalist (not a specialist) who is capable of integral dealing with his estate.

It is not wise to divide a division into a biological and technical part – due to economic management and integral treating of the environment as well as not into a social and private one, too.

The paper mentions several basic principles which have to be taken into consideration in the forming of forest divisions. It is convenient that numerous factors have already been collected in recent arranging plans and computer processed. These are first of all:

1. the factors which are conditioned by the NATURAL SITE – relief, stone type, slope, natural site type ...

2. FOREST STAND condition – preservation, damage, tending degree ...

3. the presence of other FUNCTIONS – protective, tourist-recreational, monumental protective ...

4. SOCIOECONOMIC conditions – a great number of forest plots, the stage of local development ...

The selection of a sufficiently great number of ecologic factors and the defining of the importance of individual criteria are the most important factors in such a way of division forming.

The following problems and establishments turned out in the testing of the applied method in six forest divisions in the Kočevje forest enterprise:

- forest divisions have been formed too much according to quality factors in practical work (m^3 , hectare, silv. hours). Ecologic factors have not been paid enough attention to;

- plots have been given too much consideration also there where there are favourable conditions in all the respects dealt with. Here disturbing plot borders can be overcome.

- inconvenient conditions demand such forestry service which could maintain the present condition in a less expensive way.

How to form a division and what area should it have?

A great variety as regards natural sites and forest stands together with the observing of naturalistic principles in the dealing with the forest and a great number of limitations due to other forest functions requires that a professional of higher education be the head of a division or a smaller division. When defining the borders between divisions, natural site borders as well as administrative and forestry divisions have to be taken into consideration. The area should be such that it is possible for the head of a division to recall the reactions of a forest to his interventions and all the important events from the past. He should also be able to cope with all the tasks entrusted to him.

Pogled v gozd mora zajeti rastišče in sestoj (foto: Milan Ciglar)



Kako komunicirati?

Nena MIJOČ*

Izvleček

Mijoč, N.: Kako komunicirati? Gozdarski vestnik, št. 1/1992. V slovenščini s povzetkom v angleščini, cit. lit. 5.

Dobro komuniciranje je izredno pomembno za uspešno sodelovanje z ljudmi. Članek obravnava oblike komuniciranja, motnje pri komuniciranju ter razlaga, kako izboljšati komuniciranje. Za učinkovito izboljšanje komuniciranja moramo spremeniti svoje osebnostne lastnosti.

Ključne besede: komuniciranje, dvosmerno komuniciranje, verbalno komuniciranje.

Synopsis

Mijoč, N.: How to communicate? Gozdarski vestnik, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English, lit. quot. 5.

Good communication is of extreme importance for successful cooperation with people. The article deals with communication ways, the disturbances in communication and gives a suggestion how to improve communication. The changing of personal characteristics is a precondition for effective communication improvement.

Key words: communication, two-way communication, verbal communication.

1. POMEN KOMUNICIRANJA

Zakaj je v zadnjem času toliko zanimanja za komuniciranje? Za to temo se zanimajo učitelji, zdravniki, inženirji, vodje različnih skupin (menedžerji) ... vsi, ki bi želeli izboljšati sodelovanje z ljudmi. Svet je poln sprememb, lahko bi celo rekli, da je sprememba edina stalnica današnjega življenja. Na nekatere spremembe lahko navadni ljudje zelo malo vplivamo, na druge se moramo pripravljati, tretje pa želimo sami spodbuditi. Spremembe prinašajo tudi številne probleme, rušijo dosedanje ustaljene načine življenja in dela, spreminjajo odnose med ljudmi. V stabilnih razmerah in ustaljenih odnosih med ljudmi so obstajali tudi dokaj ustaljeni načini komuniciranja, ki so bili pogosto določeni s stabilnimi hierarhičnimi odnosi. Niso se spraševali, kako bo podrejeni oziroma tisti z manj vpliva in moči razumel sporočilo, pomembno je bilo, da je ravnal tako, kot je nadrejeni pričakoval. Takšni odnosi so vodili v odvisnost, v nesposobnost samostojnega odločanja, v podrejenost in nemoč.

Danes pričakujemo od ljudi več odgovornosti, večjo samostojnost in več znanja.

Številnih problemov ne moremo več reševati od zgoraj navzdol, tudi ne samo z materialno pomočjo, temveč zahtevamo aktivno sodelovanje vseh, ki so vpleteni v problem. Reševanje problemov zahteva spremembe. Spremembe pa so za ljudi vselej težavne. Če potrebo po spremembi sami občutijo, se želijo nanjo tudi pripraviti in jo sooblikovati. Večino zapletenih, odprtih problemov lahko rešujemo le s sodelovanjem. Boljšega sodelovanja se bomo morali šele naučiti in za takšno sodelovanje so potrebni novi načini komuniciranja.

2. OSNOVNA SHEMA KOMUNIKACIJE

Komuniciranje pomeni kakršnokoli prenašanje sporočil. Prejeto sporočilo je lahko samo teoretično enako oddanemu sporočilu, saj se motnje pojavljajo pri pošiljatelju, v samem kanalu prenosa, pa tudi pri prejemniku. Pri pošiljatelju so lahko motnje povezane z zahtevnostjo sporočila glede na predznanje in izkušnost prejemnika, s čustvenim stanjem, tremo ipd. V samem kanalu lahko nastopajo tehnične motnje ali neprimernost okolja, kot je prostor, hrup, temperatura, zračnost. Pri prejemniku je lahko vzrok motenj nepozornost, nezaniman-

* Mag. N. M., 63320 Velenje, Jenkova 5, Slovenija

THE SIGNIFICANCE OF ECOLOGIC FACTORS IN THE FORMATION OF A FOREST DIVISION

Summary

A denaturalized forest does not ensure the persistence principle of all the functions. As early as 100 years ago, dr. Leopold Hufnagel opposed the classical German school characterized by clear cuts in the Kočevje forests and introduced more naturalistic silviculture. This idea was later also accepted in other parts of Slovenia, because of which we could be proud of the naturalistic forest managing before the whole world.

A forest division is a basic forest managing cell. It is not only a Slovene but also European tradition, which has long been present in the Slovene forestry. Naturalistic principle in forest stand managing has influence on the quantity and pretentiousness of work in a division. The organization should be adapted to these new aims and tasks.

The ecologic approach and multipurpose dealing with the forest requires that the division be led by a well versed forester – a generalist (not a specialist) who is capable of integral dealing with his estate.

It is not wise to divide a division into a biological and technical part – due to economic management and integral treating of the environment as well as not into a social and private one, too.

The paper mentions several basic principles which have to be taken into consideration in the forming of forest divisions. It is convenient that numerous factors have already been collected in recent arranging plans and computer processed. These are first of all:

1. the factors which are conditioned by the NATURAL SITE – relief, stone type, slope, natural site type...

2. FOREST STAND condition – preservation, damage, tending degree...

3. the presence of other FUNCTIONS – protective, tourist-recreational, monumental protective...

4. SOCIOECONOMIC conditions – a great number of forest plots, the stage of local development...

The selection of a sufficiently great number of ecologic factors and the defining of the importance of individual criteria are the most important factors in such a way of division forming.

The following problems and establishments turned out in the testing of the applied method in six forest divisions in the Kočevje forest enterprise:

- forest divisions have been formed too much according to quality factors in practical work (m^3 , hectare, silv. hours). Ecologic factors have not been paid enough attention to;

- plots have been given too much consideration also there where there are favourable conditions in all the respects dealt with. Here disturbing plot borders can be overcome.

- inconvenient conditions demand such forestry service which could maintain the present condition in a less expensive way.

How to form a division and what area should it have?

A great variety as regards natural sites and forest stands together with the observing of naturalistic principles in the dealing with the forest and a great number of limitations due to other forest functions requires that a professional of higher education be the head of a division or a smaller division. When defining the borders between divisions, natural site borders as well as administrative and forestry divisions have to be taken into consideration. The area should be such that it is possible for the head of a division to recall the reactions of a forest to his interventions and all the important events from the past. He should also be able to cope with all the tasks entrusted to him.

Pogled v gozd mora zajeti rastišče in sestoje (foto: Milan Ciglar)



Kako komunicirati?

Nena MIJOČ*

Izvleček

Mijoč, N.: Kako komunicirati? Gozdarski vestnik, št. 1/1992. V slovenščini s povzetkom v angleščini, cit. lit. 5.

Dobro komuniciranje je izredno pomembno za uspešno sodelovanje z ljudmi. Članek obravnava oblike komuniciranja, motnje pri komuniciranju ter razlaga, kako izboljšati komuniciranje. Za učinkovito izboljšanje komuniciranja moramo spremeniti svoje osebnostne lastnosti.

Ključne besede: komuniciranje, dvosmerno komuniciranje, verbalno komuniciranje.

Synopsis

Mijoč, N.: How to communicate? Gozdarski vestnik, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English, lit. quot. 5.

Good communication is of extreme importance for successful cooperation with people. The article deals with communication ways, the disturbances in communication and gives a suggestion how to improve communication. The changing of personal characteristics is a precondition for effective communication improvement.

Key words: communication, two-way communication, verbal communication.

1. POMEN KOMUNICIRANJA

Zakaj je v zadnjem času toliko zanimanja za komuniciranje? Za to temo se zanimajo učitelji, zdravniki, inženirji, vodje različnih skupin (menedžerji) ... vsi, ki bi želeli izboljšati sodelovanje z ljudmi. Svet je poln sprememb, lahko bi celo rekli, da je sprememba edina stalnica današnjega življenja. Na nekatere spremembe lahko navadni ljudje zelo malo vplivamo, na druge se moramo pripravljati, tretje pa želimo sami spodbuditi. Spremembe prinašajo tudi številne probleme, rušijo dosedanje ustaljene načine življenja in dela, spreminjajo odnose med ljudmi. V stabilnih razmerah in ustaljenih odnosih med ljudmi so obstajali tudi dokaj ustaljeni načini komuniciranja, ki so bili pogosto določeni s stabilnimi hierarhičnimi odnosi. Niso se spraševali, kako bo podrejeni oziroma tisti z manj vpliva in moči razumel sporočilo, pomembno je bilo, da je ravnal tako, kot je nadrejeni pričakoval. Takšni odnosi so vodili v odvisnost, v nesposobnost samostojnega odločanja, v podrejenost in nemoč.

Danes pričakujemo od ljudi več odgovornosti, večjo samostojnost in več znanja.

Številnih problemov ne moremo več reševati od zgoraj navzdol, tudi ne samo z materialno pomočjo, temveč zahtevajo aktivno sodelovanje vseh, ki so vpleteni v problem. Reševanje problemov zahteva spremembe. Spremembe pa so za ljudi vselej težavne. Če potrebo po spremembi sami občutijo, se želijo nanjo tudi pripraviti in jo sooblikovati. Večino zapletenih, odprtih problemov lahko rešujemo le s sodelovanjem. Boljšega sodelovanja se bomo morali šele naučiti in za takšno sodelovanje so potrebni novi načini komuniciranja.

2. OSNOVNA SHEMA KOMUNIKACIJE

Komuniciranje pomeni kakršnokoli prenašanje sporočil. Prejeto sporočilo je lahko samo teoretično enako oddanemu sporočilu, saj se motnje pojavljajo pri pošiljatelju, v samem kanalu prenosa, pa tudi pri prejemniku. Pri pošiljatelju so lahko motnje povezane z zahtevnostjo sporočila glede na predznanje in izkušnost prejemnika, s čustvenim stanjem, tremo ipd. V samem kanalu lahko nastopajo tehnične motnje ali neprimernost okolja, kot je prostor, hrup, temperatura, zračnost. Pri prejemniku je lahko vzrok motenj nepozornost, nezaniman-

* Mag. N. M., 63320 Velenje, Jenkova 5, Slovenija

Poglejmo si osnovno shemo komunikacije:



nje, čustveno stanje, premajhno poznavanje vsebine in osnovnih pojmov, pomembno vlogo pa imajo tudi pričakovanja in vnaprejšnje mnenje o pošiljatelju sporočila. Motnje se pojavljajo v vsakem komunikacijskem procesu na vseh treh naštetih ravneh. Komunikacija je tem uspešnejša, čim bolj podobno ali enako je prejeta sporočila tistemu, ki je bilo poslano. Ujemanje sporočila lahko ugotavljamo s povratno informacijo, ko prejemnik vpraša za dodatna sporočila ali na drug način prikaže, kako je sporočilo dojel. Na ta način pa se vzpostavi nova komunikacija in vlogi pošiljatelja in prejemnika se zamenjata. Šele s takšno, dvosmerno komunikacijo lahko ugotavljamo stopnjo ujemanja oddanega in sprejetega sporočila.

3. DVOSMERNA KOMUNIKACIJA

Pri medosebnem komuniciranju je največ možnosti za dvosmernost komunikacije, druge oblike komunikacije, kot so množične, prek medijev in neverbalne pa nudijo relativno manj možnosti za dvosmernost komunikacije. Različne oblike nudijo posamezniku različne možnosti sodelovanja. Največ možnosti za sodelovanje nudi osebni pogovor, nato diskusijska skupina, neformalna skupina, telefonski pogovor, formalna skupina, televizija, radio, osebno pismo, formalno pismo, časopis, revije (1). Z večjo možnostjo sodelovanja pa se veča tudi prepričevalna moč posameznega sporočila. Tako so na primer po drugi svetovni vojni skušali spreminjati prehrabene navade Američanov. Z metodo predavanja in metodo diskusije so jih prepričevali, naj se odločijo za nove načine prehrane. Po določenem času so jih vprašali, ali so preskusili nove recepte, in ugotovili, da je le 3 % tistih, ki so poslušali predavanja, preskusilo nove

načine, med tistimi, ki pa so sodelovali v diskusijah, jih je preskusilo kar 32 % (2).

Pri komunikaciji ločimo vsebinski in socialno-emocionalni del. Tudi vsebina sporočila ni za pošiljatelja in prejemnika vselej enaka. Samo pomislimo, koliko različnih pomenov ima lahko za različne ljudi ena sama beseda, na primer gozd. Komunikacija pa poleg vsebinskega dela vsebuje še izražanje psihičnega stanja z neverbalnimi znaki (iskrenost, zanimanje, verodostojnost, veselje). S komunikacijo se izraža tudi odnos med pošiljateljem in prejemnikom sporočila (simpatija, podobnost, naklonjenost, dominantnost). Vsebinska sporočila so lahko enaka, pa vendarle nekaterim ljudem bolj verjamemo kot drugim, nekateri so nam bolj simpatični kot drugi. Takšen čustveno-socialni odnos se pogosto oblikuje v prvem srečanju s človekom. Ta prvi vtis ima zelo močan vpliv na nadaljno komunikacijo. Navadno se oblikuje, še preden so izgovorjene prve besede, in se izraža z neverbalnimi znaki, kot so nasmeh, pogled, drža, oddaljenost in gibanje v prostoru, kretnje...

4. NEVERBALNO KOMUNICIRANJE

Če se z besedami izraža samo 7 % sporočila, z drugimi načini pa preostalih 93 % potem je jasno, da moramo posebno pozornost posvetiti neverbalni komunikaciji. Med navodili za nove načine komuniciranja je pomembno naslednje: »Pozorno spremljaj obrazno mimiko in govorico telesa, višino in barvo glasu in šele nazadnje besede ter vedno odgovori na to, kar si videl, slišal in občutil (3). Posebej so pomembne človekove oči in usmerjenost njegovega pogleda med pogovorom. Iz lastnih izkušenj vemo, da poslušamo tudi z očmi. Poznamo tudi pomen kretenj. Kaj nam na primer pomeni dojemanje ali sprejemanje z odprtimi dlan-

mi? Kakšen pomen ima pri prvem srečanju celoten vtis; urejenost, obleka, primerna uglajenost in upoštevanje sogovornika? Nekatere oblike neverbalnega komuniciranja so skupne vsem ljudem, nekatere kretanje pa imajo v različnih kulturah različne pomen. Opazujemo ljudi okoli sebe in izboljšajmo občutljivost za neverbalno komunikacijo! (4)

5. KAKO IZBOLJŠAMO UČINKOVITOST DVOSMERNE KOMUNIKACIJE

Za učinkovito dvosmerno komunikacijo so pomembne štiri spretnosti:

- postavljanje vprašanj;
- zavzeto poslušanje odgovorov;
- opazovanje in razumevanje neverbalnega vedenja, ki sporoča o občutkih, ki so za odgovori;
- primerni odzivi.

VPRAŠANJA lahko uporabimo za uvod v pogovor, z njimi spodbujamo razmišljanje, zbiramo podatke, stopnjujemo zanimanje, spreminjamo smer pogovora ali oblikujemo sklepe. Če nam gre v glavnem za zbiranje informacij, uporabimo vprašanja zaprtega tipa, npr. »Koliko otrok imate?« Takšna vprašanja so koristna za potrditev dejstev, za pridobitev osnovnih informacij ali za začetek pogovora. V nadaljevanju navadno uporabimo vprašanja odprtega tipa, ki se navadno začnejo s KAJ, KJE, KDO, KAKO IN ZAKAJ. Odgovori na ta vprašanja, ki se lepo vežejo z besedico prosim, so širši in izražajo tudi stališča vprašanega. Omogočajo tudi izražanje čustev, ki so zelo pomembna za uspešno sporazumevanje. V naši kulturi smo doslej vse premalo upoštevali čustva v medsebojnem komuniciranju. Včasih je veljalo, da je priznavanje in izražanje čustev znak nemoči in podrejenosti. Danes je pomembno, da svoja čustva upoštevamo, če želimo doseči boljšo povezavo z drugimi, če želimo začeti in utrditi tudi zahtevnejše pogovore.

ZAVZETO POSLUŠANJE je osnovni pogoj za uspešno dvosmerno komunikacijo. Ali lahko, ne da bi zares aktivno poslušali, postavljamo tudi vprašanja sogovorniku? Lahko, vendar je potem takšen pogovor monolog dveh posameznikov. Do dogovora in sodelovanja ne pride.

Ali znamo poslušati, biti s tistim, ki govori, v celoti, 100%? Poslušajmo z vsemi čutili, ne dovolimo, da nam misli uidejo drugam. Če nam misli prehitro uidejo in morda že razmišljamo o svojem odgovoru, potem preslišimo celotno sporočilo in drugega ne moremo dobro razumeti. Včasih je dovolj, da zares zavzeto poslušamo in morda je polovico nesporazuma že rešenega. Aktivno poslušanje pomeni tudi spoštovanje druge osebe, upoštevanje, da smo ljudje različni in gledamo na stvari iz različnih perspektiv. Medsebojno spoštovanje ni samo stvar bontona, ne pomeni samo vnaprejšnje spoštovanje določenih oseb s takšnimi ali drugačnimi statusnimi simboli; vzajemno spoštovanje je spoštovanje vsakega posameznika, ne glede na njegov pogled na svet. Šele s spoznavanjem drugačnega gledanja na probleme počasi ugotavljamo, da stvari niso črno-bele, temveč, da je za obvladovanje nesporazumov potrebno raziskati ogromno področje, ki je nekje vmes, med belim in črnim.

NEVERBALNO VEDENJE lahko potrjuje ali pa zanika izgovorjene besede. Kadar je neverbalni izraz nasprotujoč neki trditvi, se nagibamo k temu, da bolj verjameмо neverbalnemu izrazu kot pa besedam. In res so neverbalni izrazi bolj verodostojni. Telo ne zna lagati, oči ne lažejo. Spomnimo se na pogosto slišane besede iz svojega otroštva: »To si pa res pametno povedal!« Kako pozorno smo spremljali učitelje ali starše, ki so to izrekli! Barva, višina glasu, prijazen ali ironičen nasmeh... Besede lahko imajo prav nasproten pomen.

Neverbalni izrazi nam pogosto nakazujejo, da sporočilo ni bilo razumljeno in zahteva dodatno pojasnitev. Tudi tišina ima v pogovoru svoj pomen. Tišina lahko pomeni vprašanje. Prepogosto se nam mudi zapolniti vrzel, ki je nastala z molkom, in na ta način prekinemo tok misli, ki jih sogovornik oblikuje. Morda se ukvarja z oblikovanjem odgovora ali izbira najboljši odgovor. Vzemimo si čas za pogovor in ne hitimo z besedami.

S PRIMERNIMI ODZIVI ne le sledimo sporočilom, temveč tudi preverjamo svoje domneve. Če domneva ni potrjena, iščemo nove in zastavljamo dodatna vprašanja. To so lahko vprašanja, s katerimi na svoj način

ponovimo trditev v obliki vprašanja. Na vprašanja lahko odgovorimo tudi z povratnim vprašanjem, npr. »Kaj bi vi naredili v teh okoliščinah?« Vprašanje preoblikujemo in ga vrnemo: »Kaj nameravate storiti vi?«

Kadar želimo spremeniti temo pogovora, ko vprašani na dolgo in široko razlaga o stvari, ki je zanj zanimiva za vas pa ne (npr. hobi), prijazno, vendar odločno spremenimo smer z intervencijo: »Da, da, to je zelo zanimivo, ... hvala, dojel sem, kaj mislite... Ali bi zdaj lahko spregovorili še o naslednjem področju...«

Še o VPRAŠANJIH, ki ovirajo dvosmerno komunikacijo. To so sugestivna vprašanja, ki sogovorniku ne dajejo možnosti, da bi oblikoval svoj odgovor, kot npr.: »Saj se strinjate s tem, da je treba tega človeka kaznovati?« Takšna so tudi vprašanja, ki so dvoumna, imajo več možnih pomenov, kot npr.: »Od kod ste?« (iz katerega podjetja, iz katerega kraja). Tudi polemična in provokativna vprašanja v dvosmerni komunikaciji niso priporočljiva, ker postavljajo sogovornika v obrambni položaj, to pa otežuje odprto komunikacijo.

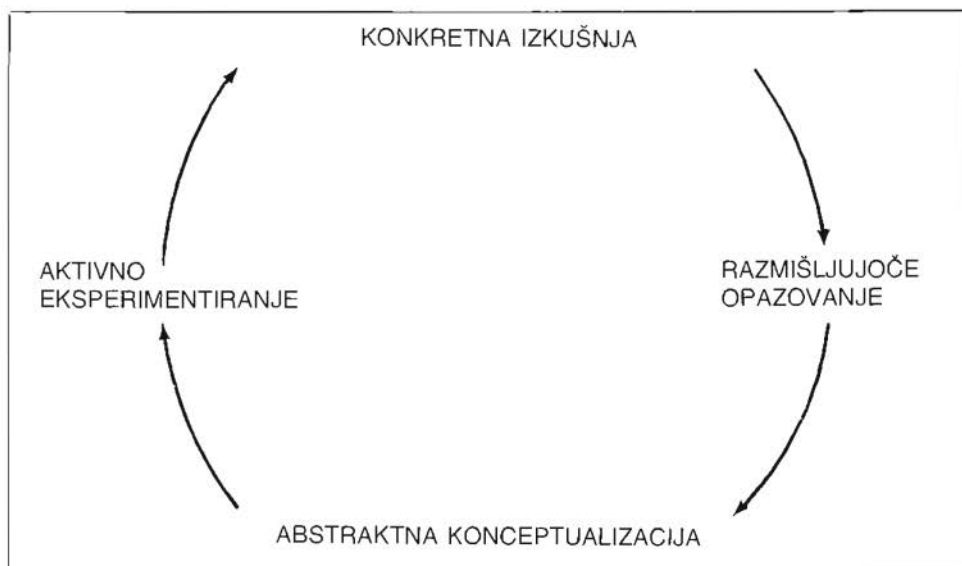
6. UČENJE KOMUNICIRANJA

Komuniciranja se ne moremo naučiti samo iz knjig in priročnikov. Učili smo se ga od rojstva v svojem družinskem krogu, pozneje v stikih z drugimi ljudmi. Načini komuniciranja so se utrjevali in razvijali desetletja v naših stikih z drugimi ljudmi. Pravila so enostavna, le izvajati jih je težje, potrebno je veliko vaje, discipline in vztrajnosti. Novih načinov komuniciranja se učimo z izkustvenim učenjem. Izkustveno učenje je učenje z delovanjem. Teoretično je to krogotok štirih stopenj:

Manj pomembno je, na kateri od teh stopenj ali točk začnemo proces učenja, pomembneje je, da gremo skozi ves proces. Učenje je proces spreminjanja osebnosti, ravnanj, spretnosti, na podlagi izkušenj.

Komuniciranja se ne moremo učiti sami; aktivno lahko eksperimentiramo le v sodelovanju z drugimi ljudmi. Na zahodu se je razvilo v zadnjih letih več izobraževalnih programov, s katerimi skušajo pospešiti učenje komuniciranja. Pri nas že dalj časa potekajo treninki za izboljšanje komuniciranja za učitelje, za vodilne delavce, pa tudi za komercialiste in druge poklice. Potrebo

SPREJMITTE DEJSTVO, DA SE POMEN VAŠIH BESED IZRAŽA V ODGOVORU SOGOVORNIKA IN NE V TEM, KAR STE VI MISLILI, KO STE JIH IZREKLI.



po takšnih programih vse bolj zaznavamo v izobraževanju odraslih skoraj pri vseh poklicnih skupinah. Umetnost komuniciranja je ključ do uspeha v politiki, poslovnem svetu, izobraževanju, pa tudi v družini.

HOW TO COMMUNICATE?

Summary

FACE THE FACT THAT THE SIGNIFICANCE OF YOUR WORDS IS REFLECTED IN THE ANSWER OF THE PERSON YOU ARE COMMUNICATING WITH AND NOT IN THAT WHAT YOU WERE THINKING WHEN YOU UTTERED THEM.

Communication is the most important precondition for successful cooperation with people. Communication can only be developed in the conditions of mutual consideration and respect. It maintains and creates good relations between people and it also conveys messages.

A message is sent to a receiver by a sender through a "channel". In its way, it meets with several disturbances so it is only theoretically possible that the received message would equal the emitted one. The cause of disturbances may lie with the sender himself (nervousness, psychic condition), with the environment (acoustics, light) or with the receiver (attention, interest, preliminary knowledge...). We have to pay special attention to all three sources of disturbance because they are interconnected. A broad range of disturbances which have their source in emotional and psychic inhibitions is often overlooked. The receiver is the aim of communication so it is of utmost importance how he perceives the message.

There are several ways of communication known; mass communication, communication through media, interpersonal communication, verbal and nonverbal communication.

Beside verbal communication, nonverbal communication plays a very important role in interpersonal communication. Namely, only 7% of the message is conveyed by words, 38% by the pitch and timbre of the voice, and even 55% are represented by the look, the position of one's shoulders, the breathing rate.... Verbal and nonverbal communication should be in harmony.

Consequently, communication is performed on several levels. On the one side, it conveys messages yet on the other side it is of social-emotional nature. The latter reflects psychic condition and the relation between the reporter and the recipient and comes to its greatest expression at the first meeting, when the first impression of the person one is communicating with is formed.

Communication can be called effective when the message of the sender is interpreted by the recipient identically with the intentions of the former. It often occurs that communication is ineffective. The reason for that may be in the lack of confidence between communicating persons. Communication can only be successfully continued if back information is being registered and the perspective of the person one is communicating with is tried to be comprehended. Two-way communication is based on four basic skills, which can be improved by experience and training:

- putting questions,
- active listening,
- the observing and understanding of nonverbal material which conveys the feelings being behind the answers,
- intelligent responses for the checking of suppositions.

One learns the communication skill already during one's early childhood, at first from their parents. The first examples have the greatest influence on communication ways. It is not an easy task at all to learn how to communicate in a really grown up manner. Communication cannot be changed unless one changes himself.

VIRI

1. Zvonarevič Mladen: Socialna psihologija, Školska knjiga, Zagreb, 1976.
2. Tennant Mark: Psychology and Adult Learning, Routledge, London and New York, 1988.
3. Greene Richard: Nova spoznanja v sporazumevanju, gradivo za seminar, Ljubljana, 1991.
4. Pease Allan: Govorica telesa, Mladinska knjiga, Ljubljana 1986.
5. Tanja Lamovec: Spretnosti v medosebnih odnosih. Center Republike Slovenije za produktivnost dela, Ljubljana, 1991.

Mnenja revirnih gozdarjev o svojem delu

Hrvoje ORŠANIČ*

1. UVOD

Kot prispevek k posvetovanju ZDIT-a na temo »Delo gozdarja v revirju« smo izvedli krajšo anketo med revirnimi gozdarji brežiškega gozdnega gospodarstva s ciljem, da z analizo odgovorov »iz prve roke« poskušamo pridobiti podobo dela revirnih gozdarjev na terenu in njihova mnenja o nekaterih odprtih vprašanjih.

Na gozdnem gospodarstvu je trenutno zaposlenih 25 revirnih gozdarjev (24 in 1 pripravnik). Njihova povprečna starost je 34 let, povprečna velikost revirja pa je okoli 2500 ha. Povprečno število delovnih let v revirju je dokaj nizko, tudi zaradi organizacijskih sprememb gozdarske službe, ki so bile izvedene letos in so zajele tudi spreminjanje mej in s tem velikosti gozdnega revirja.

Anketa je obsegala 15 vprašanj, odgovori pa so, kar je razumljivo, odraz specifičnih razmer in odnosov v gozdnogospodarskem območju, kakor tudi posledica že izvedenih prilagoditev na že znana določila prihodnje gozdarske zakonodaje. Zato je potrebno odgovore in njihovo analizo omejiti le na meje brežiškega gozdnogospodarskega območja in prilagoditi trenutku, v katerem živimo.

Ker smo želeli subjektivne in predvsem odkrite odgovore revirnih gozdarjev, je bila anketa anonimna. Odgovore je poslalo 23 revirnih gozdarjev ali 92 % anketirancev.

Večina anketnih vprašanj je bila po sistemu obkrožanja »da«, »ne«, na tri vprašanja pa je bilo potrebno odgovoriti z besedami.

2. ANKETA, ODGOVORI IN KOMENTARJI K ODGOVOROM

1. *Kolikšna površina revirja je po tvojem mnenju optimalna za dobro delo z gozdovi – ocenite na osnovi SPECIFIKE LASTNEGA REVIRJA in z novo zakonodajo PREDVIDENIH DEL revirnega gozdarja v revirju:*

– ocene so se gibale med 1500–2500 ha (v povprečju 1800 ha)

Iz odgovorov zaključujemo, da je »predpisana« površina revirja 2500 ha za Slovenijo, po mnenju revirnih gozdarjev, previsoka. Svoje mnenje zagovarjajo z izredno razdrobljenostjo zasebne gozdne posesti in z velikim številom lastnikov gozdov, kar zmanjšuje pregled nad dogajanjem v revirju. V območju v veliki večini prevladujejo zasebni gozdovi.

2. *Kaj misliš, da je bolje?*

a) v revirju imeti družbene in zasebne gozdove: 86 %

b) revirje oblikovati po lastništvu: 14 %

V odgovorih se jasno vidi posledica prejšnje delitve revirjev po lastništvu. Prevladovalo je mnenje, da je delo v zasebnih gozdovih, predvsem zaradi odkupa, zahtevnejše od dela v družbenih in od tod je izviralo dosti nasprotij.

Trenutno imamo revirje oblikovane tako, da vsebujejo oba sektorja lastništva.

3. *V kolikšni meri je bila pri dnevnem delu zastopana gozdarska stroka v prejšnji organizacijski obliki gozdarstva?*

a) dovolj: 22 %

b) premalo: 78 %

c) preveč: 0 %

Nekaj anketirancev je pripisalo, da je zastopanost stroke pri delu v veliki meri odvisna od zainteresiranosti posameznika. Vsekakor pa gre pripisati tako visok odstotek odgovora »b« obremenjenosti revirnih gozdarjev s samoupravo, težavami pri procesu pridobivanja, odkupu, odnosih s proiz-

* H. O., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Brežice, 68250 Brežice, Bratov Milavcev 61, Slovenija

vodnimi delavci in podobno, kar je odvzemalo čas in zmanjševalo voljo do podrobnejšega strokovnega dela.

4. Ali ocenjuješ, da bi tako imenovano svetovanje lastnikom gozdov (namesto obveznega odkazila) v tvojem revirju lahko zaživel v pravem pomenu besede?

a) da: 18%

b) ne: 82%

Revirni gozdarji se predvsem bojijo, da bi svetovanje pomenilo ogromno vloženega truda okoli lastnikov gozdov in premalo konkretnih rezultatov. Ugotavljajo tudi slabo zainteresiranost lastnikov za nasvete gozdarja, ker je njihova gozdna posest razmeroma majhna (marsikje lastniki niti ne vejo za točne meje svojih gozdnih parcel). V območju imamo 24.912 gozdnih posestnikov s 66.720 parcelami. Površina zasebnih gozdov je 49.351 hektarjev.

5. Ali smatraš, da bi moral biti revirni gozdar obenem tudi lovec in bi moral biti lov sestavni del delovnih nalog revirnega gozdarja?

a) da: 30%

b) ne: 70%

Marsikje v Evropi imajo revirni gozdarji v razvidu del in nalog določen tudi lov – z obveznim odstrelom predvsem rastlinojede divjadi. Zaradi tega imajo revirni gozdarji, ki nimajo lovske žilice, pri delu težave – vendar se morajo temu podrediti. V prihodnje bo potrebno temu vprašanju posvetiti več pozornosti, kljub prevladujočemu odklonilnemu mnenju revirnih.

6. Kolikšen je, pri novi organiziranosti, vpliv lastnika na odkazilo v lastnem gozdu (kadar sodeluje pri odkazilu) v primerjavi s prejšnjo organiziranostjo?

a) večji: 32%

b) manjši: 9%

c) isti: 59%

Medvrstično vprašanje je, koliko so pripravljeni lastniki gozdnih parcel sprejeti kompromis med določili strokovnega gospodarjenja z gozdovi in lastnimi željami oziroma potrebami. Ponovno se izpostavlja posledica razdrobljenosti in s tem slaba zainteresiranost lastnikov gozdov za strokovna določila pri gospodarjenju z njihovimi gozdovi.

7. Ali pri svojem delu v revirju pogrešaš možnost »odkupa«, kot je to bilo prej?

a) da: 9%

b) ne: 91%

8. Kaj te pri delu v revirju najbolj moti?

a) v DS: Odgovori so bili pisni. Najbolj so nezadovoljni, po njihovem mnenju, s previsokimi etati v družbenih gozdovih, premalo imajo časa za odkazilo, slabo je vzdrževanje gozdnih prometnic, neurejeno je stanje z lovstvom, neurejena in neustrezna je kaznovalna politika pri tatvinah lesa, pogrešajo opremljenost z gozdarskimi merilnimi instrumenti, pogrešajo možnost izobraževanja (seminarje za revirne gozdarje), pogrešajo službena vozila.

b) v ZS: Najbolj so nezadovoljni, kar je tudi pričakovati, zaradi opustitve obveznega odkazila. Moti jih drobna posest, nezainteresiranost lastnikov, čutijo nemoč ob nestrokovnem ravnanju lastnikov v svojih gozdovih, pogrešajo službena vozila in podobno.

9. Ali meniš, da je tvoj vpliv na gozdove v revirju po novi organiziranosti dovolj velik, da zagotavlja razvoj sestojev po strokovnih določilih?

v DS:

a) da: 95%

b) ne: 5%

v ZS:

a) da: 24%

b) ne: 76%

10. Katera opravila, ki jih zdaj opravljaš, imaš za nepotrebna?

Skoraj vsi menijo, da je naknadno iskanje in ugotavljanje črnih sečen – še posebej manjših količin, nepotrebno, ker nima pravega kazenskega ali kakšnega drugega učinka.

11) Katera opravila meniš, da bi moral opravljati, pa niso predvidena z zakonodajo?

Prevladujejo odgovori, oziroma želje, da bi kot revirni gozdarji bolj sodelovali pri odločitvah o posegih v prostor, pogrešajo pa tudi večji nadzor nad prevozi in skladiščenjem iglavcev. Ponovno izpostavljajo potrebo po večjem vplivu na dogajanja v ZS.

12. Ali predvidevaš, da bodo odnosi z izvajalci del na takšni ravni, da bodo goji-

tvena dela in sečnja v DS izvedeni bolje kot pri prejšnji organiziranosti?

- a) da: 52 %
- b) ne: 48 %

Glede na to, da novi odnosi še vedno niso zaživel v pravem pomenu, je neodločnost in opreznost, ki izvira iz odgovorov, razumljiva.

13. Ali te kakorkoli moti delovanje odkupovalcev iz TOK-a v tvojem revirju?

- a) da: 52 %
- b) ne: 48 %

Vprašanje bi lahko povezali z vprašanjem št. 7. Ker je TOK predviden za preobrazbo v zadrugo, ki bo imela izrazito profitno usmeritev, in sodeč po dosedanjih izkušnjah revirnih gozdarjev z odkupovalci, bo te odnose potrebno urediti s predpisi, da ne bi bilo nesporazumov. To dokazujejo tudi odgovori na anketno vprašanje.

14. Ali pogrešaš znanja iz socioloških, pedagoških in psiholoških ved pri stikih z lastniki gozdov in drugimi v revirju?

- a) da: 41 %
- b) ne: 59 %

Sorazmerno visok odstotek odgovorov z »da« pomeni, da imajo revirni gozdarji pri stikih z lastniki in drugimi osebami v revirju pogosto težave, nemalokrat zaradi nenadnih sprememb v odnosih z lastniki, kot posledicami politizacije stroke. Predvidevamo, da se bodo stiki z raznimi obiskovalci in lastniki gozdov še okrepili tako po količini kot po kvaliteti, zato bo potrebno v prihodnje izobraziti revirne gozdarje tudi v tem.

15. Ali meniš, da si o poteku sprememb gozdarske zakonodaje dovolj obveščen?

- a) da: 17 %
- b) ne: 83 %

Obveščenost je bila vsekakor boljša, dokler je izhajal Bilten gozdnega gospodarstva, ki smo ga iz finančnih razlogov začasno nehali tiskati, zato visok odstotek odgovorov z »ne« ni presenetljiv. Obveščenost pa je tudi v tesni zvezi z zanimanjem za določeno stvar, zato bodo revirni gozdarji morali sami bolj poskrbeti za svojo obveščenost.

3. SKLEP

Odgovori na anketna vprašanja nakazujejo problematiko prehodnega obdobja v nove odnose, ki rešujejo nekatere nerešene odnose iz preteklosti, ustvarjajo pa nova vprašanja in dileme. Dejstvo je, da je v gozdarskem strokovnem smislu trenutno najbolj kritičen zasebni sektor – zaradi sporov in nerazumevanja bistva odkazila in gozdarstva sploh. Vsa dogajanja v družbi, če ne neposredno, pa posredno, vplivajo na delo revirnega gozdarja v svojem revirju. Zato je podoba slovenskega gozda v mnogočem odraz družbenih razmer. Gozdarji moramo, če ne zaradi drugega, pa zaradi nekega gozdarskega kodeksa, izboriti v družbi boljši status, kot pa ga imamo zdaj in katerega posledice tudi čutimo. Začnimo z dobrim delom v revirju.

GDK: 931:681.4

Razmišljanje o realnih možnostih za uspešno delo gozdarja v revirju

Arne KOZINA*

Tema posvetovanja je nesporno zelo aktualna in pomembna. Zato je prav, da se je temu primerno tudi lotimo. Naslovi glavnih referatov so obljubljali zgolj reprizo

klasičnega repertoarja na temo gozdnogojitvenega načrtovanja. Zato so v splošnem razprave tudi tokrat ostale v varnih vodah visoke strokovnosti in tako previdno obšle delikatno temo, kot tudi povsem določene probleme, ki spremljajo delo gozdarja v revirju. Prav to delo namreč ta trenutek

* A. K., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Postojna, 66230 Postojna, Vojkova 9, Slovenija

še vedno povsem visi v zraku. Pa ne zato, ker je bilo sporno gozdarsko načrtovanje! Bolj zato, ker stroka doslej še ni hotela (ali ni bila sposobna!) sestopiti z visokega piedestala in družbi okrog sebe dopovedati smiselnost in potrebnost obstoja gozdarske službe in posebej dela revirnega gozdarja.

Delo revirnega gozdarja je nesporno zelo odgovorno. Predvsem pa je od vseh strokovnih del v gozdarstvu **najbolj izpostavljeno kritičnemu preverjanju**, nasprotovanjem in celo težnjam po njegovem ukinjanju (odkazilo). V zdaj popularnem vojaškem žargonu bi rekel, da revirni gozdar bije boj v prvi bojni liniji. Toda čemu vojna – in čemu revirni gozdar na tako izpostavljenem mestu?!

O tem želim ponuditi v razmislek nekaj kritičnih misli, ki neposredno zadevajo delo revirnega gozdarja in položaj, v katerem je.

Gozdarska služba ima v vsej svoji zgodovini zelo pragmatično nalogo: **očuvati gozd pred človekom** (tudi lastnikom samim!) in ga po možnosti vzgojiti v optimalno zgradbo, ki jo omogoča dano rastišče. V takšni (idealni?!) obliki je gozd trajno zavarovan pred človekom (lastnikom), hkrati pa so maksimalno izrabljene možnosti za njegovo trajno izkoriščanje (tudi lesa).

Potrebo po zavarovanju gozdov pred človekom si niso izmislili gozdarji (pa tudi ne boljšeвики!). Do nje se je človeštvo dokopalo na osnovi tragičnih izkušenj, saj je izginjanje gozdov v preteklosti povzročilo celo propad cvetočih civilizacij.

Vendar mislim, da vsaj gozdarje ni potrebno strašiti z možnostjo ponovne kataklizme. Vsi namreč vejo, da uničevalni procesi ne potekajo tako hitro. Zakaj bi torej prav oni morali nekaj storiti? In prav okrog tega »vedenja« se suče vprašanje **strokovne etike**.

V glavnem vsi vemo, da je strokovno gledano v gozdu precej stvari hudo narobe. Uničevalni procesi napredujejo, odpornost ekosistemov se manjša, nekoč zmerno poseganje v sestoje postaja za njihov prihodnji razvoj vse očitnejše breme.

Pritisk na gozd, poleg močno načete naravne moči gozda, zaplete zadevo še gozdu neprijazna nadgradnja – preobsežna lesna industrija, eksistenčno šibki lastniki, izredno neugodna lastniška posest idr.

In v tem strokovno-organizacijskem kaosu poteka »bojna linija neposrednega proizvajalca« v gozdarski stroki – revirnega gozdarja! Ali resnično potrebuje še kakšne nauke in jalova leporečja?

Tvorna vključitev revirnega gozdarja v razumno gozdno gospodarjenje ni možna brez odločilnih ukrepov za obvladovanje tega strokovnega in organizacijskega kaosa. Ob tem želim še posebej poudariti, da ne gre za nikakršna nova spoznanja, marveč zgolj za smiselno ureditev znanih razmerij med stroko in zakonom. Gledano z vidika dela revirnega gozdarja, gre pri tem za naslednje:

- dobiti bi morali uporaben **zakon o gozdovih**, ki bi odločno prepovedal gozdu škodljiva ravnanja;

- na osnovi perspektivnega razvoja gozda in gozdarstva (družbena odločitev!), bi morala biti **natančno določena vloga stroke**. S to družbeno odločitvijo bi bile dane družbene osnove za določanje gozdnogospodarskih ciljev;

- **družbeno potrjeni gozdarski cilji** nakazujejo potrebne ukrepe (akumuliranje prirastka, vlaganja). Načrtovani ukrepi morajo prek različnih nivojev načrtovanja v nedvoumni obliki priti do njihovega izvajalca – revirnega gozdarja.

Znotraj okvirov tako načrtovanih posegov v sestoje in dopustnih zakonskih določil bi moralo biti določeno odločanje revirnega gozdarja – v odnosu do zahtev lastnika, kmečke stranke ali gozdnega gospodarstva.

Revirni gozdar bi moral predvsem postati veren izvajalec načrtovanih ukrepov in dogovorjene gozdarske politike. Pri svojem delu je namreč praviloma izpostavljen močno iznakaženim **kratkoročnim interesom lastnika**. Ti pa so, že po svoji naravi (poseg v ekosistem!) v načelnem nasprotju s potrebami razvoja gozdnega ekosistema. Podrejanje tem interesom zato praviloma izključuje ustrezno strokovno ravnanje z gozdom, kar vodi v različne oblike njegove razgradnje. V takšnem položaju revirni gozdar svojega strokovnega dela ne more opravljati. Spremeni se v slepo orodje lastnika. To pa postavlja pod vprašaj njegovo potrebnost v revirju nasplah.

Osnovno orodje pri delu revirnega go-

zdarja, in najpomembnejše, je odkazilno kladivo. Z njim ne ponižuje lastnika, marveč označuje drevje, ki ga gozd pri svojem **progressivnem razvoju** lahko pogreši. Takšnega drevja je v gozdu praviloma zelo malo. Pomembna je odločitev, katera so tista maloštevilna drevesa, ki jih brez škode lahko iz gozda vzamemo. In ker pač ni vseeno, če se takšna drevesa zamenjajo z drugimi, je treba drevesa ustrezno označiti. Temu namenu je doslej povsem ustrezalo odkazilno kladivo, kar pa seveda ni razlog, da bi drevje ne označevali drugače.

O delu revirnega gozdarja bi seveda lahko še veliko govorili – več kot smo si danes vzeli časa. Od tega, kaj vse naj dela, pa o tem, kako bo za delo usposobljen, sposoben, motiviran in voden. Za akademske razprave o tem bo verjetno še priložnost, ne vem pa, če se zavedamo, da takrat morda ne bo več revirnega gozdarja. Kajti

prav zdaj, ko še vedno krpamo improvizirani gozdarski zakon, ki naj uredi tudi zakonske pristojnosti revirnega gozdarja, moramo nekaterim veljakom kmečke stranke, pa tudi kakšnemu spravljivemu gozdarju, še vedno **dopovedovati osnovne postavke strokovnega ravnanja z gozdom**. Dokler pa se obstoj in padec gozdarskega zakona v naši družbi še vedno suče okrog odkazila (ali pa označevanja), je modrovanje o liku in delu revirnega gozdarja zgolj jalovo sprenevedanje.

Končam naj z naslednjo ugotovitvijo: Ko bo Slovencem enkrat jasno, da hočejo zdrav, produktiven gozd, bodo zahtevali odločen zakon in učinkovito gozdarsko službo. Če pa se bodo kdaj dokopali do tega, se revirnemu gozdarju ne bo več treba bojevati v »prvi bojni liniji«. Vodila ga bo stroka, podpirala pa »volja ljudstva« prek učinkovitega zakona o gozdovih.

GDK: 681.4:624.3

Revirni gozdar in detajlni informacijski sistem

O modernem »dnevniku« revirnega gozdarja

Franc FERLIN*

Detajlna informacija o razvoju sestojev, o raznih dogodkih, različnih motnjah, razvojnih procesih, zdravstvenem stanju, gozdnogojitvenih ukrepih itd. v posameznih sestojih, oddelkih, na večjih parcelah je pomemben sestavni del gozdnogojitvenega načrtovanja. Ima pretežno karakter t.i. »**mehke**« **informacije** (kvalitativne), in se povezuje s t. i. »**trdo**« (**kvantitativno**) **informacijo**. Na podlagi meritev, opazovanj in izkušenj sta lahko obe vrsti informacij prostorsko in časovno določeni.

Veliko detajlnih informacij o gozdu je bilo v preteklosti izgubljenih ali pa je obležalo v posameznih, čeprav vestno vodenih dnevnikih starejših revirnih gozdarjev. Prav

časovno določene in prostorsko locirane (kartne) informacije o razvoju sestojev, gojitvenem ukrepanju, sečnjah v preteklosti itd. so izrednega pomena za uspešno delo z gozdom in nadaljnje uspešno usmerjanje njegovega razvoja – so neobhodni načrtovalni pripomoček.

S tem je povezana izdelava in vzpostavitve prilagojenega detajlnega informacijskega sistema s tekstovno, podatkovno in kartno bazo. Le-ta bi moral biti izdelan in preskušen na nekem konkretnem primeru – revirju, kar je pomembna in razmeroma zahtevna naloga. Takšen informacijski sistem za gozdnogojitveni detajl razvijajo npr. Švicarji in mu posvečajo veliko pozornosti. Gre za projekt, ki se bo verjetno zaključil z doktorsko disertacijo.

Vodenje takega **detajlnega informacijskega sistema** je odgovorna naloga in

* Mag. F. F., dipl. inž. gozd., Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 83, Slovenija

dolžnost tistega, ki je v stalnem stiku z gozdom, ki usmerja njegov razvoj, ga spremlja in opazuje ter se ob njem uči in spopolnjuje. To pa je vsekakor revirni gozdar (skupaj z lastnikom gozda). Le-ta urejeno, nedvoumno in vsakomur dostopno, predvsem pa sprotno in trajno v računalnik zapisuje posamezne informacije, brez dodatne izgube časa na terenu. Zbiranje tovrstnih informacij, ki same po sebi izvirajo iz genetike populacij, omogoča gledanje na gozd kot na proces; so v bistvu posnetek nekega procesa, ki ga človek zaznava z meritvami, opazovanjem in s svojo intuicijo. Revirnemu gozdarju je tako pojmovani gozd delovni in raziskovalni laboratorij.

Tak detajlni informacijski sistem bi predstavljal resnično kvalitetno podlago za sintezo pomembnih informacij na višjih nivojih načrtovanja. Kvaliteti takšne čiste informacije bi lahko popolnoma zaupali, s tem pa bi bistveno povečali kakovost gozdnogospodarskega načrtovanja. Z vzpostavitvijo takega informacijskega sistema bi pravzaprav odpadla potreba po podrobnem ureditvenem načrtovanju, ki ga danes večinoma opravljajo tisti, ki za to nimajo dovolj praktičnih izkušenj (niso revirni gozdarji), oziroma stanje gozda preslabo poznajo. Togo uresničevanje takega načrtovanja pa je že imelo veliko negativnih posledic.

Potrebna bi bila seveda dodatna splošna in posebna izobrazba revirnega gozdarja za delo z osebnim računalnikom. Uvajanje računalniških orodij namreč ne bi omogo-

čalo le zbiranja, shranjevanja (ohranjanja) in sinteze informacij, temveč bi pomenilo tudi časovno racionalizacijo pri vsakdanjem delu; več časa bi ostalo za gozd. Bojazen za izgubo informacij (razpad informacijskega sistema) je tu ob primernem načinu arhiviranja seveda popolnoma odveč.

Pri tem je zelo pomembna tudi **kontinuiteta informacij**, ki je bila v našem prostoru že tolikokrat prekinjena (npr. za dinarski gozd: začetek z dr. Hufnaglom, prek načrtov med obema vojnama, do povojnih ureditvenih načrtov). Kontinuiteta se je izgubljala, z njo tudi veliko ključnih informacij. Le-te so bile tudi preveč obremenjene (vezane) na določene v času spremenljive sisteme gospodarjenja. Danes pa potrebujemo neobremenjeno informacijo o gozdu kot procesu. Velikokrat sicer »ponosno« priznavamo, da o gozdu kot procesu in o njegovem preteklem razvoju ne vemo nič (ali le malo), lahko pa bi vedeli mnogo več, če ne bi izgubili o njem toliko dragocenih, nekdanj morda nepomembnih informacij. Kronologija vseh vrst informacij je moderna gozdna kronika in je torej izrednega pomena ter je pravzaprav **gozdarjev moderni »informacijski dnevnik«**, ki naj bi zamenjal nekdanji (opuščeni) dnevnik revirnega gozdarja.

Izdelava in vzpostavitev detajlnega informacijskega sistema je torej zelo pomembna prihodnja naloga, o kateri bi čimprej kazalo razmišljati in pri ministrstvu takšen projekt tudi financirati.

GDK: 923.4

Delo revirnega gozdarja v zasebnih gozdovih

Jože PAPEŽ*

Ker še ne vemo, kakšna bo vsebina Zakona o gozdovih, sta pred nami dve opciji:

- predlog ministrstva, da naj bo z zakonom določeno, da je gozdnogojitveno načr-

tovanje obvezno za vse gozdove in s tem tudi označitev drevja za posek;

- predlog SKZ – LS, da naj gozdnogojitveno načrtovanje v zasebnem sektorju sicer bo, vendar brez označevanja drevja za posek, obvezno pa naj bi bilo le izvajanje preventivnih varstvenih sečenj in varstvenih gojitvenih del.

* Mag. J. P., dipl. inž. gozd., Soško gozdno gospodarstvo Tolmin, 65220 Tolmin, Brunov drevo 13, Slovenija

Kakšno bo delo revirnega gozdarja, če bo sprejet predlog ministrstva, je že prikazano v referatih, zato bom skušal predvideti delo revirnega gozdarja v za stroko bistveno drugačnih družbenih razmerah. Pri tem moramo upoštevati naslednja za nas nova dejstva:

- Zasebna lastnina je sveta stvar.
- Štiri specifične pravice lastnikov zemljišč so:

- pravica do uporabe, vendar z določeni omejitvami, ki jih predpiše država;
- pravica do vseh donosov in koristi;
- pravica do prenosa lastništva (prodaja, darovanje);

- pravica do spremembe namembnosti.
- Država skrbi za blaginjo vseh, zato omejuje svobodo posameznikov.

- Zasebna lastnina mora biti podrejena splošni rabi.

- Še ni razčiščeno, kje in kako poteka meja med zasebno koristjo in javnim interesom.

Pri upoštevanju prej navedenih dejstev je jasno, da bomo gozdarji skrbeli predvsem za zaščito javnega interesa. Javni interes bi tako zagotavljali s strokovnim svetovanjem lastnikom gozdov in z nadzorom nad izvajanjem zakonov z ekološkega vidika.

Za strokovno svetovanje bi veljalo:

- gozdnogojitveno načrtovanje;
- informacije s področja pridobivanja lesa;

- informacije o stanju na tržišču z lesom;
- organizacija različnih predavanj.

Ohranjanje okolja bi zagotovili z nadzo-

rom izvajanja naslednjih zakonskih predpisov:

- zakon o varstvu okolja,
- zakon o gozdovih,
- zakon o lovu,
- zakon o ribolovu,
- zakon o varstvu rastlin in živali,
- občinski odloki o nabiranju postranskih gozdnih proizvodov,
- občinski odloki o odlaganju komunalnih odpadkov.

Slovenija je zelo raznolika, zato bo težišče dela v posameznih revirjih različno. V revirjih, v katerih je za lastnika dohodek iz gozda pomembna postavka, bo poudarek na svetovanju. V revirjih, ki so obremenjeni z rekreacijo, nabiranjem postranskih gozdnih proizvodov, onesnaževanjem, preveliko številčnostjo divjadi in veliko požarno ogroženostjo gozdov, bo poudarek na nadzoru gozdov in izvajanju zakonskih predpisov.

Različna vsebina dela bo pomemben dejavnik pri določanju velikosti revirja, verjetno pa bo narekovala tudi različen delovni čas, kajti nadzor je še posebno pomemben v popoldanskem času in ob sobotah in nedeljah.

Če gozdarji ne bomo več obremenjeni s pridobivanjem lesa, bomo morali prepričati javnost, da smo v gozdnatem okolju sposobni opravljati tudi naloge, ki jih do zdaj nismo. Vendar le z dodatnim izobraževanjem s področja obrobni strok in s tem povezane zakonodaje. Skratka, če bomo postali interdisciplinarni, nas bo družba sprejela in potrebovala.

GDK: 681.4

Nekaj misli o mojih izkušnjah pri delu v revirju

Anton JEZNIK*

Ko mi je bilo naloženo, naj se pripravim za koreferat o delu revirnega gozdarja, sem veliko razmišljal, kaj naj povem gozdarjem.

Mi gozdarji si zelo radi sami med seboj dopovedujemo, kaj bi bilo prav, kaj bi morali delati in kakšen mora biti gozd.

Ne znamo ali pa zaradi naše narave dela ne moremo ob pravem času in na pravem

* A. J., inž. gozd., 62367 Vuzenica, Spodnji trg 95a, Slovenija

mestu dovolj učinkovito prikazati problematiko gozdarske stroke drugim.

Gozd, ki je naravna tvorba, niti ne potrebuje gospodarja. Ker pa gospodar potrebuje gozd, mora le-ta biti tako naravnan, da zna do potankosti prisluhniti simfoniji gozda. Osnova za vstop v ta orkester je danost, posluš gozdarja, ki se plemeniti z znanjem. Osnovno znanje je nujno potrebno nenehno izpopolnjevati z opazovanjem razvoja gozda, ugotavljanjem napak, meditiranjem v gozdu o gozdu in z nenehnim iskanjem boljših rešitev. Imeti srečo pri izbiri takšnega gozdarja, pomeni za gozd in lastnika tisto, kar si vsak dober gospodar želi. Takšnega sodelavca si tudi ne želi zamenjati.

Sem 30 let revirni gozdar v revirju Primož na Pohorju – Gozdarstvo Radlje. Velikost revirja se v teh letih ni bistveno spreminjala; le da sem prvih 15 let delo opravljal v obeh sektorjih lastništva, pozneje samo v družbenem.

Izhajam iz družine pohorskega gozdnega posestnika. Zato mi je dobro poznano gozdarjenje v obeh sektorjih.

Velikost revirja Primož je 1400 ha, letni etat znaša 8500 m³, lesna zaloga 320 m³/ha, letni obseg gojitvenih del 500 delovnih dni. V času mojega dela v revirju je bilo zgrajenih okrog 60 km gozdnih cest.

Nimam namena podajati opisa dela revirnega gozdarja. Želim pa poudariti nekaj značilnosti – lastnosti, ki naj bi jih imel revirni gozdar:

1. Danost – to je najverjetneje tisto, kar nas je vodilo v ta poklic. Ni mi dano, da bi pisal ali pel – mi je pa dano, da znam prisluhniti življenju gozda.

2. Znanje – sama danost brez znanja še nič ne pomeni. Gozdar pri delu v gozdu nikoli nima dovolj znanja. Kljub izkušnjam in pridobljenemu znanju nastajajo večkrat nerešljivi problemi.

3. Stalnost revirnega gozdarja v določenem revirju ima velik pomen. Kar nekaj let traja, da ga dobro spoznaš. Tudi ljudje te tedaj sprejmejo za svojega in je delo mnogo lažje. Stalnost pomeni tudi racionalnost. Ni potrebno vedno znova spoznavati posest-

nih mej, pravičnih možnosti; da o spoznavanju sestojev sploh ne govorim. Pogoste menjave so samo v škodo gozdu. Stalnost tudi daje pogoje za ugotavljanje uspešnosti gozdarjevega dela.

4. Strpnost naj bi bila posebna vršina gozdarja in tudi gospodarja.

Na primer: enodobni sestoj v optimalni fazi, primerno preredčen, ne nudi sprememb v delovni dobi gozdarja ali lastništva enega gospodarja. Pri tem je potrebno veliko odpovedovanja.

5. Samostojnost dela revirnega gozdarja je zaupanje in hkrati priznanje. Če je gozdarska stroka priznana in če naj gozd optimalno zadovoljuje vse funkcije gozda, potem moramo kar najbolj upoštevati konkretno strokovno delo v gozdu. Žal pa smo danes »logarji« ali če hočete »štemplavci« najmanj potrebni v gozdu. Vse kar leti slabega na nas gozdarje, je bilo do zdaj s predpisi urejeno. Razlike so nastajale le zaradi medčloveških odnosov.

6. Celovitost gospodarjenja je najbolj smotna in hkrati uspešna oblika dela v revirju.

Načrtovanje in izvajanje načrtovanega strokovnega dela, sodelovanje pri izvajanju vseh načrtovanih in strokovno pripravljenih ukrepov je nerazdružljivo delo gozdarja.

Gozdarju je s tem dana možnost sprotnega analiziranja strokovnega dela. Prav tako pa tudi kontrola izvajanja načrtovanih ukrepov. Tudi to je racionalizacija.

7. Administracija – gozdarji operativci smo povečini ljudje, ki zelo neradi veliko pišemo. Bojim se, da prihaja čas, ko bo potrebno več uradovati in bo ob povečanju revirjev ostalo malo časa za strokovno delo v gozdu. Načelno delo pa ne daje konkretnih rezultatov pri sonaravnem gospodarjenju z gozdom. Že pri sedanjí velikosti revirja nikoli ne zmanjka dela.

Mojih 30 let dela v revirju Primož na Pohorju je nenapisana knjiga uspehov in tudi napak. Pomeni mi življenjsko delo, ki bo po mojem zaključku aktivnega dela v revirju pustilo sledove gospodarjenja v gozdu, ki je na strokovni ravni.

Ugotovitve in sklepi

posvetovanja Delo gozdarja v revirju

Ugotovitve

– Delo revirnega gozdarja je zelo kompleksno in odgovorno. Uspešno je lahko samo celovito delo z gozdom.

– Delo revirnega gozdarja je zelo izpostavljeno kritičnemu preverjanju javnosti, zato je od dela revirnih gozdarjev zelo odvisen ugled stroke.

– Vsa dela v gozdu: gojitvena, dela pri pridobivanju lesa, gradnji prometnic idr. moramo skrbno načrtovati, vse dejavnosti pa podrediti ekosistemski naravi gozda in zahtevam krajine.

– Gozdni revir je v slovenskem gozdarstvu »prainštitucija«. Njegovo rojstvo sega v čase, ko je gozdarstvo spoznalo, da industrijska organizacija v naravovarstveno razviti družbi za gozdarstvo ni sprejemljiva.

– V vse bolj obremenjenem okolju moramo z gozdarsko operativno zagotoviti sistematično in sodobno spremljanje (monitoring) vseh dogodkov v gozdu. To potrjuje nujnost teritorialne (revirne) organiziranosti gozdarstva.

– Gojitveno načrtovanje z odkazilom je osrednja strokovna dejavnost v gozdarstvu. Brez te dejavnosti ni strokovnega dela z gozdom.

– Kljub temu, da začetki izdelave gozdnogojitvenih načrtov sežejo v petdeseta leta, gozdnogojitveno načrtovanje v zasebnih gozdovih marsikje še ni zaživelo.

– Večina revirnih gozdarjev je prepričana v potrebnost in koristnost gozdnogojitvenega načrtovanja.

– Gozdnogojitvene načrte je treba izdelovati timsko. Načrtovanje je treba posodobiti – z vključitvijo računalniške obdelave.

– V zasebnih gozdovih ima revirni go-

zdar vrsto posebnih nalog. Predvsem mora upoštevati eksistenčne zahteve kmetij, ki so bolj vezane na dohodek iz gozda. Posebno pozornost mora posvetiti vprašanju uspešne komunikacije z lastniki gozdov.

– Odnos lastnikov gozdov do gozda in gozdarske stroke je zelo odvisen od velikosti gozdne posesti.

– Več kot dve tretjini lastnikov gozdov meni, da bodo tudi v prihodnje potrebovali strokovno pomoč, največ pri odkazilu ter gradnji prometnic.

– Optimalna velikost revirja je v povprečju približno 2000 ha.

– Slovensko gozdarstvo potrebuje čimprej ustrezen zakon o gozdovih.

– Brez zagotovljenih sredstev za gojitvena dela v zasebnih gozdovih prihodnost zasebnih gozdov v Sloveniji ni gotova.

Sklepi

– Družbene spremembe prinašajo odločno zahtevo po večji kakovosti vsega tudi v gozdarstvu: vseh funkcij gozdov in dela vsakega posameznika pri delu z gozdom.

Zlasti moramo:

– trajno izpopolnjevati lastno znanje,

– intenzivirati delo z gozdnim posestnikom,

– intenzivirati komuniciranje z javnostjo,

– razvijati zadružne oblike pri delu z gozdom,

– ohraniti gozdni revir kot inštitucijo organiziranosti gozdarstva (gozdni revir primerne velikosti – približno 2000 ha),

– izpopolniti načrtovanje in dosledno načrtovati vse dejavnosti v gozdarstvu; pri tem ima gozdnogojitveno načrtovanje še posebni pomen,

– nadaljevati s prizadevanji, da Slovenci čim prej dobimo ustrezen zakon o gozdovih.

Komisija za sklepe

